

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด กรณีศึกษาเกาะหมาก จังหวัดตราด

สารนิพนธ์
ของ
นพภัสสร ตันนัทย์ทรวงศ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2551

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด กรณีศึกษาเกาะหมาก จังหวัดตราด

สารนิพนธ์
ของ
นพภัสสร ตันนัทย์ทรวงศ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2551
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด
กรณีศึกษา เกาะหมาก จังหวัดตราด

บทคัดย่อ
ของ
นพภัสสร ตันนัทย์ทรวงศ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2551

นพภัสสร ตันนัทยุทธวงศ์. (2551). ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด กรณีศึกษา เกาะหมาก จังหวัดตราด. สารนิพนธ์ วท.ม. (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : อาจารย์ ดร. พรณี บุญประกอบ.

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด โดย 1) สำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว 2) ศึกษาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด 3) ศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหา และอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 4) เสนอแนวทางในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก จังหวัดตราด เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจทรัพยากร แบบประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 3 กลุ่ม ได้แก่ นักท่องเที่ยว 40 คน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 6 คน และผู้ประกอบการ 8 คน วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษามีสรุปได้ ดังนี้

1. บนเกาะหมากมีทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติสวยงาม คงความสมบูรณ์และเขียวสงบ มีการเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะหมาก สามารถเดินทางเชื่อมต่อกันได้ มีสิ่งอำนวยความสะดวกปานกลาง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวประมาณ 2,000 – 3,000 คนต่อวัน แต่ในช่วงเทศกาลมีนักท่องเที่ยวประมาณ 2,000 – 4,000 คนต่อวัน

2. มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาดในระดับดี มีคุณค่าความสำคัญมาก และมีคุณค่าสิ่งแวดล้อมมาก มีศักยภาพในอนุรักษ์ธรรมชาติ มีความเสี่ยงของการถูกทำลายในธรรมชาติน้อย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยม

3. จุดแข็งคือมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสวยงาม สงบเขียว ความเป็นส่วนตัวสูง จุดอ่อนขาดสาธารณูปโภคที่เพียงพอ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง โอกาสคือ สามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเกาะเนื่องจากเกาะหมากตั้งอยู่ระหว่างเกาะช้าง และเกาะกูด สร้างเอกลักษณ์ด้านความเป็นส่วนตัว และขยายตลาดของนักท่องเที่ยวระดับบน ปัญหาและอุปสรรค คือ มีแหล่งท่องเที่ยวข้างเคียงมีการเข้าถึงที่ดีกว่า และมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

4. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แก่ การบริหารและการจัดการในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีระเบียบในการเปิดกิจการพักผ่อน ต้องสร้างให้กลมกลืนกับธรรมชาติ มีการติดตั้งบ่อบำบัดน้ำเสีย ควรมีการดูแลสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ ควรหางบประมาณในการสร้างเตาเผาขยะขึ้นบนเกาะ ควรมี การกระจายข่าวสาร จัดตั้งศูนย์ประสานงาน การส่งเสริมความรู้และกิจกรรมในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างสม่ำเสมอ และควรรองรับนักท่องเที่ยวบนขีดความสามารถในการรองรับเพื่อรักษาความสวยงามในแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป

THE POTENTIAL OF BEACH ECOTOURISM SITE
A CASE STUDY OF KOH MAK TRAD PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
NOPPATSORN TANUNYUTHAWONG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirement for the
Master of Science Degree in Ecotourism planning and Management
at Srinakarinwirot University

May 2008

Noppatsorn Tanunyuthawong. (2008). *The Potential of Beach Ecotourism Site: A Case Study of Koh Mak Trad Province*. Master's Project, M.Sc. (Ecotourism planning and Management). Bangkok: Graduate School, Srinakarinwirot University.

Project Advisor : Dr. Pannee Boonprakob

The purpose of this study was to study beach ecotourism potentiality of Koh Mak by 1) surveying tourism resources, 2) studying beach ecotourism potentiality of Koh Mak, 3) analyzing strengths, weaknesses, opportunities, and threats for ecotourism development on Koh Mak, and 4) proposing guidelines for ecotourism development on Koh Mak. Research tools used for gathering the information were tourism resource audit, beach ecotourism potentiality assessment form, interview, and tourism questionnaire. Attendant groups were 40 tourists, 6 government officials, and 8 entrepreneurs. Statistical analysis of the information was presented using percentage. Content analysis was also used for qualitative analysis.

The results of this study were as follows:

1. Koh Mak has pristine, tranquil, and beautiful natural tourism resources. Tourist attractions on Koh Mak are easily linked. Tourism infrastructure is moderate. Carrying capacity is estimated between 2,000 and 3,000 persons per day, but during high season tourist number is approximately 2,000-4,000.

2. Koh Mak has a high potentiality to become beach ecotourism destination, high importance, high natural environmental value, potential for conservation, low risk of natural deterioration, and tourist popularity.

3. The strengths of Koh Mak are the beauty of natural resources, tranquility, and high privacy. The weaknesses are lacking of sufficient infrastructure and high travel costs. The opportunities are potentiality for development as a centre for island tourism in Trat province due to its location between Koh Chang and Koh kood, potentiality for building uniqueness in privacy, and expansion for high-end market. The threats are easier access to neighboring attractions, and environmental problems.

4. Guidelines for tourism development on Koh Mak suggest that tourist attractions management and administration should have accommodation regulations especially concerning natural design, develop a wastewater treatment plant, take care of the environment in public area, seek budget for building solid waste incinerator on the island, distribute information, create a coordinating centre, regularly support ecotourism education and activities, and take care of tourists based on carrying capacity in order to preserve the natural beauty of the attractions sustainably.

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร. พรณี บุญประกอบ ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และรองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง ที่ได้ให้คำแนะนำ รวมทั้งให้แนวคิดและชี้แนวทาง ในการศึกษาค้นคว้าตลอดเวลาที่ทำการวิจัย ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. ดวงใจ บุญกุศล และ อาจารย์ ดร. รักชนก โคโต ที่กรุณาเป็นคณะกรรมการการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ และเป็นกรรมการสอบสารนิพนธ์ตลอดจน ให้คำแนะนำ ในการปรับปรุงแก้ไขอันเป็นประโยชน์ ทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ และมี คุณค่ามากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ว่าที่ร้อยตรี ดร. มนัส บุญประกอบ ที่ได้ให้แนวคิดและชี้แนะ แนวทางผู้วิจัยมาตั้งแต่ต้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ

ขอกราบขอบพระคุณ คุณจักรพรรดิ ตันตะเวทีกุล คุณสุทวิวงศ์ จันทรสุต ที่กรุณาให้ ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโท สาขาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนพี่ๆ และผู้มีส่วนร่วมทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการทำ สารนิพนธ์เล่มนี้เป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดา มารดา และบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ ความคิด ความมานะพยายาม และเป็นกำลังใจในการทำสารนิพนธ์จนประสบความสำเร็จ

นพภัสสร ตันนัทยทวงศ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	2
ความสำคัญของการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	2
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
สรุปแนวคิดในการวิจัย.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
พื้นที่ศึกษา.....	6
การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน.....	9
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ.....	30
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	40
การสำรวจทรัพยากรทางการ.....	40
การศึกษาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด.....	40
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	41
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
ผลการสำรวจสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวบนเกาะหมาก.....	49
ผลการประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด.....	61
ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก.....	67
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก จังหวัดตราด.....	71

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	82
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	82
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	82
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	82
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
สรุปผลการวิจัย.....	83
อภิปรายผล.....	85
ข้อเสนอแนะ.....	86
บรรณานุกรม.....	88
ภาคผนวก.....	93
ภาคผนวก ก แบบตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยว.	94
ภาคผนวก ข แบบประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภท	
ชายหาด.....	99
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เชิงลึก.....	118
ภาคผนวก ง แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย.....	120
ภาคผนวก จ ภาพสถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว... ..	125
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	134

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 เปรียบเทียบคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	20
2 แสดงเกณฑ์กำหนดระดับคุณภาพด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อม.....	45
3 แสดงเกณฑ์กำหนดระดับคุณภาพด้านศักยภาพในการอนุรักษ์ธรรมชาติ.....	45
4 แสดงเกณฑ์กำหนดระดับคุณภาพด้านความเสี่ยงในการถูกทำลายธรรมชาติ.....	46
5 ผลการประเมินคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดบน เกาะหมาก.....	62
6 ผลการประเมินคุณค่าด้านศักยภาพในการอนุรักษ์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวประเภท ชายหาดบนเกาะหมาก.....	62
7 ผลการประเมินของความเสี่ยงต่อการถูกทำลายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวประเภท ชายหาดบนเกาะหมาก.....	63
8 แสดงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดบนเกาะหมาก.....	65
9 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก.....	68
10 จำนวนและร้อยละของเพศของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก.....	71
11 จำนวนและร้อยละของอายุของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก.....	72
12 จำนวนและร้อยละของอาชีพของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก....	72
13 จำนวนและร้อยละของรายได้ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก.....	73
14 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มีเหตุผลในการเดินทางมาท่องเที่ยว บนเกาะหมาก.....	74
15 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่พักบนเกาะหมากจำแนกตามวันที่เข้าพัก.....	74
16 จำนวนและร้อยละของลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา ท่องเที่ยวบนเกาะหมาก.....	75
17 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นเหตุผลในการ ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก.....	75
18 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวเลือกทำกิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างเดินทางท่องเที่ยว บนเกาะหมาก.....	76
19 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่เลือกประเภทที่พักระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว บนเกาะหมาก.....	76
20 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวบนเกาะหมาก จำแนกตามงบประมาณที่ใช้จ่าย.....	77

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 สรุปแนวคิดในการวิจัย.....	4
2 แผนที่เกาะหมากและบริเวณใกล้เคียง.....	5
3 องค์ประกอบหลัก 5 ด้านของการพัฒนาชุมชน.....	16
4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	23
5 แผนที่แสดงจังหวัดตราด เกาะช้าง เกาะหมาก เกาะกูด.....	50
6 แผนที่เกาะหมาก.....	52
7 สภาพธรรมชาติอ่าวนิต บริเวณท่าเทียบเรือและสถานที่ใกล้เคียง.....	56
8 ท่าเรืออ่าวนิตและบ้านเรือนของชาวบ้านบนเกาะหมาก.....	53
9 อ่าวขาวมีน้ำทะเลใสสะอาดคงสภาพความเป็นธรรมชาติดีมาก.....	55
10 อ่าวสวนใหญ่มีสภาพร่มรื่นเต็มไปด้วยแนวต้นมะพร้าว.....	56
11 อ่าวไผ่ยามเช้าช่วงรุ่งอรุณ.....	57
12 เกาะขาม	58

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันว่าทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และประเทศไทยก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเช่นกัน การมุ่งเน้นในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้ทรัพยากรต่างๆ เกิดความเสื่อมโทรม เสียหาย บางแห่งไม่สามารถฟื้นฟูให้กลับมามีสภาพอย่างเดิม ปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเป็นการด่วน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ชุมชน และนักท่องเที่ยว รวมทั้งการเปลี่ยนรูปแบบของการท่องเที่ยวจากเดิมมาเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ในระยะยาว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสำคัญต่อสังคมตั้งแต่ระดับรากหญ้า ระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับโลก แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะอยู่ในกรอบความหมายที่สำคัญ คือ “เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน” (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540: 2-51) ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคน ชุมชน และสังคม โดยการนำศักยภาพที่มีเป็นทุนเดิมของสังคมมาพัฒนาและจัดการโดย การมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการบูรณาการกิจกรรมด้านต่างๆ ในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน โดยคำนึงถึงบริบทของท้องถิ่น และสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

จังหวัดตราดเป็นจังหวัดชายแดนด้านตะวันออกสุดของประเทศไทย อยู่ห่างจาก กรุงเทพมหานคร ประมาณ 315 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 2,819 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 5 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองตราด อำเภอเขาสมิง อำเภอคลองใหญ่ อำเภอปอไร่ อำเภอแหลมงอบ กิ่งอำเภอเกาะช้าง และกิ่งอำเภอเกาะกูด มีชายฝั่งที่ยาวที่สุดในภาคตะวันออก ซึ่งมีความยาวถึง 165 กิโลเมตร มีเกาะน้อยใหญ่เรียงรายอยู่ตามชายฝั่งรวม 144 เกาะ ในจำนวนนั้นเป็นเกาะในเขตจังหวัดตราด 52 เกาะ เกาะที่ใหญ่ที่สุด คือ เกาะช้าง รองลงมาได้แก่ เกาะกูด ส่วนเกาะที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 คือ เกาะหมาก ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างเกาะช้างและเกาะกูด (ทริปปแมกกาซีน, 2546: 41)

เกาะหมาก อยู่ห่างจากฝั่งระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร ในปัจจุบันเกาะหมากยังเป็นเพียงตำบลซึ่งขึ้นตรงกับกิ่งอำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด สภาพภูมิประเทศโดยรวมเป็นสวนมะพร้าว ส่วนกลางเกาะเป็นสวนยางพารา ชาวบ้านบนเกาะหมากส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ด้วยความสงบเงียบ น้ำทะเลใส หาดทรายสวย ทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามีบทบาทบนเกาะหมากมากขึ้นในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา จนปัจจุบันเกาะหมากมีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงกว่าการทำเกษตรกรรม (ทริปปแมกกาซีน. 2546: 108 – 109) ถึงแม้ว่ารายได้จากการท่องเที่ยวจะมีแนวโน้มในการขยายตัวสูงขึ้น แต่เกาะหมากก็ต้องประสบกับปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม เช่น การคมนาคม สิ่งแวดล้อม การจัดภูมิทัศน์ สาธารณูปโภค ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย และการบริหารจัดการ ดังนั้นจึงควรมีการประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาดของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะหมากเป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืน ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นแหล่งนันทนาการ รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้และค้นคว้าทางวิชาการ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวบนเกาะหมาก จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด บนเกาะหมาก จังหวัดตราด
3. เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหา และอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะหมาก จังหวัดตราด
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก จังหวัดตราด

ความสำคัญของการวิจัย

เพื่อให้ทราบถึงจำนวน ลักษณะ และสถานภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว รวมถึงศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด บนเกาะหมาก จังหวัดตราด และศึกษาถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและ อุปสรรค รวมทั้งความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะหมาก เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสม และเกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน บนเกาะหมาก จังหวัดตราด

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา

ศึกษารอบกลุ่มพื้นที่บนเกาะหมาก จ.ตราด ประกอบด้วย 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านอ่าวนิต และหมู่บ้านแหลมสน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยเรื่องนี้ ได้แบ่งระยะเวลาของการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2550 – เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550 เป็นการวางแผนศึกษา ค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ระยะที่ 2 ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 – เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เป็นการลงภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์และประมวลผลเพื่อสรุปผลการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะหมาก จังหวัดตราด ซึ่งประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ดูแลรับผิดชอบต่อเกาะหมากโดยตรง จำนวน 6 คน และ 2) ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวด้านแพคเกจทัวร์บนเกาะหมาก จำนวน 8 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 14 คน และ 3) นักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 40 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมในตัวเองของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนา การปรับปรุง การจัดการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในที่นี้หมายถึงศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด บนเกาะหมาก จ.ตราด

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติที่มีฐานทรัพยากรเกี่ยวเนื่องกับทะเล ได้แก่ อ่าวสวนใหญ่ อ่าวนิต อ่าวไผ่ อ่าวขาว อ่าวพระ เป็นต้น ซึ่งมีคุณค่าทางความงาม ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และสามารถเข้าถึงเพื่อประกอบกิจกรรมนันทนาการได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ

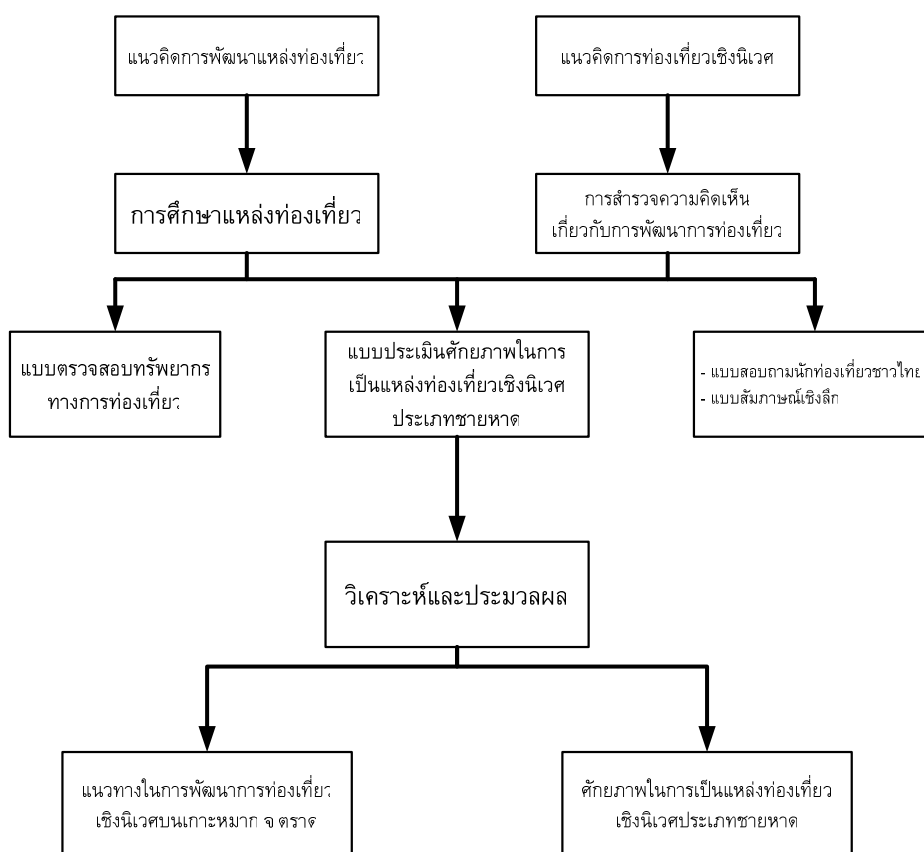
4. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง กิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การพายเรือคายัค การขี่จักรยานศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น

5. การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ หมายถึง การแบ่งเขตในแหล่งท่องเที่ยว ตามสภาพทางนิเวศวิทยาของพื้นที่ เพื่อคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ พื้นที่อนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

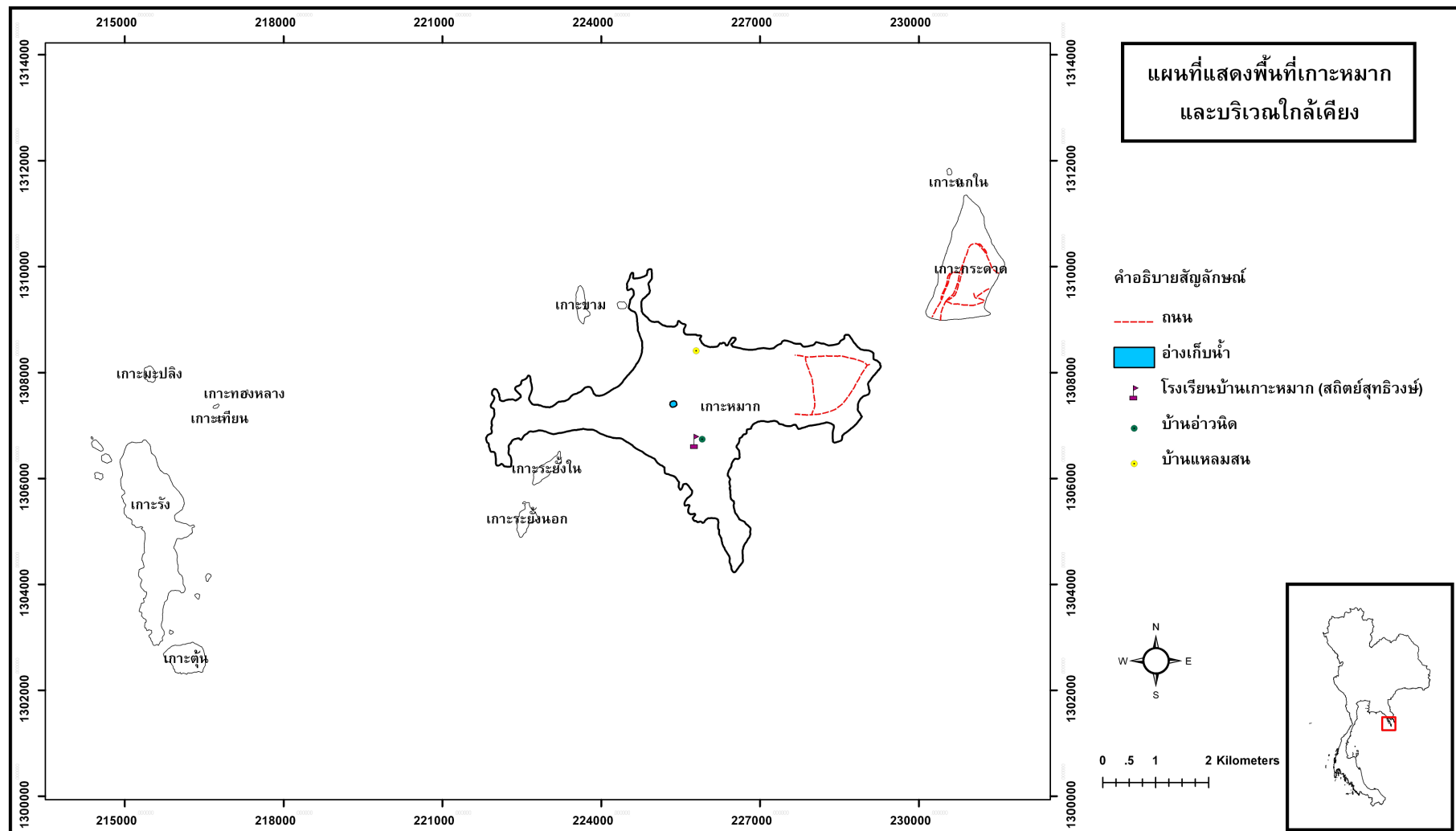
6. ชีตความสามารถในการรองรับของพื้นที่บนเกาะหมาก หมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว/กิจกรรมนันทนาการ และระดับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ที่เกาะหมากสามารถรองรับได้ โดยไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว และประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวควรจะได้รับจากการไปเยือน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวของสถาบันการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และแบบประเมินศักยภาพเชิงนิเวศประเภทชายหาด ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมถึงสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวบนเกาะหมาก และนักท่องเที่ยวชาวไทย แล้วนำมาวิเคราะห์ผลเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก จังหวัดตราด ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 สรุปแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. พื้นที่ศึกษา
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. พื้นที่ศึกษา

1.1 สภาพภูมิประเทศ

เกาะหมากตั้งอยู่ในทะเลอ่าวไทยฝั่งตะวันออก ระหว่างละติจูดที่ 11 องศา 49 ลิบดา เหนือ และลองติจูดที่ 102 องศา 29 ลิบดาตะวันออก เป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่เป็นที่ลำดับที่สามในจำนวนหมู่เกาะทั้งหมดของทะเลจังหวัดตราด โดยมีขนาดเป็นรองจากเกาะช้าง และเกาะกูด มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 16 ตารางกิโลเมตร ระยะทางรอบเกาะยาว 27 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบชายทะเลด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือถึงด้านใต้ ซึ่งเป็นหาดทรายขาวสะอาด อยู่ห่างจากแผ่นดินใหญ่เป็นระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร เกาะหมากมีฐานะเป็นตำบลขึ้นอยู่กับกิ่งอำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด พื้นที่ส่วนใหญ่ของเกาะเป็นสวนมะพร้าวและยางพารา มีสถานที่ท่องเที่ยวบนเกาะตามอ่าวต่างๆ ดังนี้ ท่าเรืออ่าวนิคม อ่าวสวนใหญ่ อ่าวขาว อ่าวฮอติเดย์บีช อ่าวเลซีเดย์บีช จุดชมวิวกาแลนที่ แหลมกระดุน อ่าวไผ่ แหลมสน และอ่าวตัน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้กับหมู่เกาะรังในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะช้าง จึงเหมาะเป็นฐานสำหรับการท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเลในบริเวณนี้ (บริษัท เอส.เจ.เอ.ทรีดี จำกัด. 2549)

1.2 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	เกาะช้าง และอ่าวไทย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	เกาะกูด และอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เกาะกระดาด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่เกาะรัง

1.3 สภาพภูมิอากาศ

เกาะหมากมีสภาพอากาศแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว โดยทั่วไปได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เนื่องจากเป็นเกาะที่ตั้งอยู่ในเขตอ่าวไทย สามารถแบ่งช่วงเวลาการท่องเที่ยวได้เป็น 2 ช่วงเวลา ดังนี้

ช่วงเดือนตุลาคม – เดือนพฤษภาคม เป็นช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว

ช่วงเดือนมิถุนายน – เดือนกันยายน เป็นช่วงฤดูมรสุม แต่ยังสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวเกาะหมากได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุม ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาในการเดินทางเพิ่มมากขึ้น

1.4 สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

ประชาชนส่วนใหญ่บนเกาะหมากประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เช่น การทำสวนยางพารา และสวนมะพร้าว ปัจจุบันอาชีพรับจ้างทำงานให้กับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่ชุมชนเปลี่ยนมาทำกันมากขึ้น เนื่องจากรายได้ดีกว่าอาชีพเกษตรกรรม และยังมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพมาเป็นผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในชุมชนเกาะหมากมีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง มีสถานีนอนมัย 1 แห่ง และมีวัด 1 วัด คือ วัดเกาะหมาก

1.5 การปกครอง

เกาะหมากมีฐานะเป็นตำบล ขึ้นตรงกับกิ่งอำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด มีประชากรที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะจำนวน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านอ่าวนิต และหมู่บ้านแหลมสน โดยมีครัวเรือนประมาณ 150 หลังคาเรือน และมีประชากรประมาณ 419 คน แบ่งเป็นเพศชาย 222 คน และเป็นเพศหญิง 197 คน มีนายสุทธีวงศ์ จันทรสสูตร เป็นกำนันเกาะหมากผู้ใหญ่บ้านแหลมสน และนายสิทธิศักดิ์ วงษ์ศิริ เป็นผู้ใหญ่บ้านอ่าวนิต

1.6 การคมนาคม

การเดินทางสู่จังหวัดตราดโดยรถยนต์สามารถ เดินทางได้ 2 เส้นทาง คือ

- เส้นทางที่ 1 ใช้ถนนสายบางนา – ตราด (ทางหลวงหมายเลข 3) ผ่านจังหวัดชลบุรี ระยอง และจันทบุรี เข้าสู่จังหวัดตราด รวมระยะทางทั้งสิ้น 385 กิโลเมตร
- เส้นทางที่ 2 ใช้ถนนสายบางนา – ชลบุรี เข้าสู่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ผ่านจังหวัดจันทบุรี โดยทางหลวงหมายเลข 344 เข้าสู่จังหวัดตราด รวมระยะทางทั้งสิ้น 315 กิโลเมตร

การเดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง มีรถปรับอากาศออกจากสถานีเอกมัย และสถานีหมอชิต ไปจังหวัดตราดทุกวัน เมื่อมาถึงเทศบาลจังหวัดตราดแล้ว มีรถสองแถวไปยังท่าเรือแหลมงอบเพื่อขึ้นเรือไปเกาะหมาก

การเดินทางสู่เกาะหมาก จะมีเรือโดยสาร 2 ชั้น ชื่อเรือโลมา และเรือเนปจูน วิ่งสลับให้บริการกันลำละวัน โดยออกจากท่าเรือแหลมงอบเวลา 15.00 น. ใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมง ถึงท่าเรืออ่าวนาคเกาะหมาก อัตราค่าโดยสารท่านละ 210 บาท มีเรือออกทุกวัน นอกจากนั้น ยังมีเรือสปีดโบ๊ท ออกจากท่าเรือแหลมงอบเวลา 9.00 น. และ 11.00 น. ใช้เวลาเดินทาง 1 ชั่วโมง อัตราค่าโดยสาร ท่านละ 900 บาท แต่จะบริการเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวเท่านั้น

1.7 สาธารณูปโภค

การไฟฟ้าภูมิภาคได้ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาดใหญ่ ซึ่งจ่ายกระแสไฟฟ้าให้แก่ชาวบ้านบนเกาะหมาก ส่วนน้ำใช้นั้นประชากรบนเกาะหมากใช้น้ำบาดาล และน้ำจากหนอง คลอง และบึงที่อยู่บนเกาะ การสื่อสารมีเพียงตู้โทรศัพท์สาธารณะ 5 ตู้ และมีสัญญาณโทรศัพท์มือถือทั่วทั้งเกาะ

1.8 แหล่งท่องเที่ยว (ทั่วไทยดอทคอม. 2550: ออนไลน์)

อ่าวนาค เป็นท่าเรือประจำเกาะ และเป็นศูนย์กลางการคมนาคมระหว่างเกาะหมากกับเกาะอื่นๆ ทางฝั่งแหลมงอบ จากอ่าวนาคนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางต่อไปยังสถานที่ต่างๆ ได้ทั่วทั้งเกาะ นอกจากนี้ยังเป็นจุดชมพระอาทิตย์ขึ้นที่สวยงามมาก

อ่าวไผ่ – แหลมสน เป็นหาดทรายสีแสด เป็นแนวยาว สลับไปกับหินทางแหลมกระดุน หาดเป็นหินดินแดง ไม่เหมาะสำหรับการเล่นน้ำ แต่เหมาะสำหรับการเดินเล่น หรือชมวิวทิวทัศน์ จากหาดนี้สามารถมองเห็นเกาะกูดได้ชัดเจน และหากเดินลัดเลาะชายหาดไปเรื่อยๆ จะอ้อมเกาะมาที่แหลมสนได้ จากแหลมสนสามารถมองเห็นเกาะกระดาดได้อย่างชัดเจน หาดที่อยู่ถัดไป คือ อ่าวตื้น อ่าวตาโล่ง ตั้งแต่อ่าวไผ่ ไหลมาจนถึงแหลมสน อ่าวตื้น และอ่าวตาโล่ง ไม่มีรีสอร์ทที่พัก และหากไม่อยากเดินเลาะหาด ก็มีเส้นทางรถให้ใช้ได้

อ่าวสวนใหญ่ หรือเรียกกันอีกชื่อว่า อ่าวเกาะหมากรีสอร์ท เพราะเป็นที่ตั้งของเกาะหมากรีสอร์ทที่ประกอบธุรกิจที่พักมาเป็นเวลานาน จนชาวบ้านเรียกชื่อนี้ติดปาก อ่าวนี้จัดว่าเป็นหาดที่ยาวมาก และสวยงามที่สุดบนเกาะ ชายหาดลาดเอียง ขาวสะอาด เหมาะแก่การเล่นน้ำ มีความปลอดภัยสูง และยังสามารถชมพระอาทิตย์ตกได้อย่างสวยงาม ที่พิเศษก็คือ อ่าวนี้อยู่ใกล้เกาะขามมาก สามารถข้ามไปเที่ยวได้โดยใช้เรือของเกาะหมากรีสอร์ท นอกจากจะสามารถมองเห็นเกาะขามแล้ว ยังสามารถมองเห็นเกาะผี ซึ่งเป็นเกาะเล็กๆ ทางด้านซ้าย สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีงบประมาณในการท่องเที่ยวน้อย หาดนี้มีรีสอร์ทชื่อ แพนตาเซีย ที่อยู่ติดกับเกาะหมากรีสอร์ท ไว้บริการนักท่องเที่ยว

อ่าวขาว เป็นอีกหาดหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นชายหาดที่มีความยาว มีรีสอร์ท ที่พักตั้งอยู่ตลอดแนว บรรยากาศสงบ ชายหาดเหมาะสำหรับการเล่นน้ำ มีความปลอดภัยสูง เป็นจุด

ชมพระอาทิตย์ตกได้ดีเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังสามารถเข้าไปเที่ยวที่เกาะระยั้งนอก และเกาะระยั้งในได้จากอ่าวขาวนี้

อ่าวหน้านอก หรือเรียกกันอีกชื่อว่าอ่าวบ้านใหญ่ เป็นชายหาดทอดยาวต่อจากอ่าวขาวมีหาดทรายกว้างและยาว น้ำใส เหมาะกับการเล่นน้ำ ที่หน้าหาดมีรีสอร์ท ที่พักหลายแห่งจึงมีการเรียกชื่ออ่าวตามชื่อรีสอร์ทนั้น ๆ อาทิเช่น อ่าวฮอไลเดย์ บีชเป็นที่ตั้งของฮอไลเดย์บีช รีสอร์ท มีท่าเทียบเรือเร็วโดยสารหนึ่งแห่ง หน้ามะกะธา รีสอร์ท และนับเป็นจุดชมวิวพระอาทิตย์ตกที่สวยงาม

เกาะขาม หากนักท่องเที่ยวอยากเปลี่ยนบรรยากาศไปพักที่เกาะขาม ซึ่งอยู่ใกล้ๆ กับอ่าวสวนใหญ่ ก็สามารถทำได้โดยข้ามเรือไปเพียง 5 นาที บนเกาะมีรีสอร์ท 1 แห่ง คือ เกาะขามรีสอร์ท จุดเด่นของเกาะขามก็คือ มีหาดทรายทอดตัวยาวด้านหน้าเกาะ มีแหลมทรายยื่นออกมานอกเกาะ เวลาล่องจะแลเห็นเป็นสันสวยงามมาก และยังมีความมหัศจรรย์ของธรรมชาติอีกอย่างหนึ่งคือ มีหินภูเขาไฟสีดำมาอยู่บนหาดทรายหน้าเกาะขามได้อย่างไร ในขณะที่เกาะอื่นไม่มี

เกาะระยั้งใน – เกาะระยั้งนอก อยู่ใกล้กับอ่าวฮอไลเดย์ บีช แต่เกาะระยั้งในไม่มีอะไรที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นเกาะที่มีหินล้อมรอบเกาะ ไม่มีหาดทราย ถัดจากเกาะระยั้งในคือ เกาะระยั้งนอก มีรีสอร์ทชื่อ สามมาริน รีสอร์ท ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าชายหาด สามารถเล่นน้ำได้ มีปะการังรอบๆ เกาะ ในตอนเย็นจะมองเห็นดวงอาทิตย์ตกนํ้าระหว่างเกาะระยั้งใน และเกาะระยั้งนอก เป็นบรรยากาศที่สวยงามมาก

เกาะกระดาด เป็นเกาะที่มีเอกลักษณ์ในด้านธรรมชาติ และยังมีประวัติศาสตร์เกี่ยวเนื่องมานับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยเป็นเกาะเดียวในประเทศไทยที่มีการออกโฉนดในทะเลตราด เกาะกระดาดเป็นเกาะที่เหมือนแผ่นกระดาดแบนราบ ไม่มีภูเขา มีหาดทรายรอบเกาะสามารถเดินเล่นได้รอบเกาะ บริเวณรอบๆ เกาะมีกองหินที่ปลาอาศัยอยู่ เกาะกระดาดตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะหมาก รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จประพาส คราวพ้นจากการปกครองของฝรั่งเศส และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าจิระประวัติวรเดช ดำเนินการออกโฉนด ที่ดินของเกาะนี้ ปัจจุบันถูกขายไปหลายทอดจนถึงมือเอกชน จุดเด่นอีกอย่างคือ มีการเลี้ยงกวางบนเกาะนี้ มีรีสอร์ท 1 แห่ง คือ เกาะกระดาด รีสอร์ท

นอกจากนั้น เกาะหมากยังมีเกาะบริวารอื่นๆ อีก แต่ไม่มีจุดเด่นที่น่าสนใจ เกาะส่วนใหญ่จะเป็นเกาะที่มีหินล้อมเกาะ และเป็นเกาะที่มีขนาดเล็ก เช่น เกาะนก เกาะนอก เกาะใน เกาะผี ดังนั้นเกาะต่างๆ ในหมู่เกาะหมาก ที่นักท่องเที่ยวจึงมีเพียง เกาะหมาก เกาะขาม เกาะกระดาด และเกาะระยั้งนอก เท่านั้น

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable tourism development)

จากกระแสความคิดในการที่จะปรับกระบวนการและวิสัยทัศน์ของการท่องเที่ยว และกระแสเรียกร้องให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทวีความรุนแรงและต่อเนื่อง มีการโจมตี

การท่องเที่ยวมากขึ้นว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อผลเสียต่อสภาพแวดล้อมทั้งของแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม และชุมชน เป็นเหตุให้มีการจัดประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาแบบยั่งยืนขึ้น ณ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา หรือที่เรียกกันว่า GLOBE '90 Conference การประชุมในครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable tourism development) จากผลการประชุมในครั้งนี้ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไว้ว่า “เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน ในขณะเดียวกันก็ปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลัง จึงมีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพพร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศได้ด้วย” (GLOBE '90. 1990) จากคำจำกัดความดังกล่าวสามารถนำมาแปลเป็นหลักการเบื้องต้นและแนวทางปฏิบัติของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ 10 ประการ (จุลสารการท่องเที่ยว. 2542) ดังนี้

1. มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อน แล้วจึงพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไปภายหลัง เพื่อให้เหมาะสมกับระบบสาธารณูปโภคที่รองรับเป็นสำคัญ
2. มุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการท่องเที่ยวต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่องานวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่
3. มุ่งพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของทุกๆ ด้าน ทั้งนี้ควรพยายามผลักดันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นๆ
4. มุ่งให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย
5. มุ่งใช้วัสดุและผลผลิตในท้องถิ่น เพื่อช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่งและเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย
6. มุ่งกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นเพื่อนำรายได้เข้าท้องถิ่นนั้นให้มากที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในระยะยาวของชุมชนท้องถิ่น
7. มุ่งจ้างงานในท้องถิ่น โดยส่งเสริมรูปแบบของงานที่น่าสนใจ และมีผลตอบแทนสูงให้แก่ชุมชนท้องถิ่นนั้น
8. มุ่งพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น อันจะช่วยยกระดับการบริการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น
9. มุ่งรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้อยู่รอดในระยะยาว เพื่อเป็นแหล่งรองรับการท่องเที่ยวตลอดไป
10. มุ่งทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคระหว่างภาคธุรกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และรัฐบาล บนหลักการพื้นฐานที่กล่าวมาข้างต้น

ตามทฤษฎีขององค์ประชุมรวม GLOBE '90 (1990: 2) การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมีเป้าหมายโดยรวม ดังนี้

1. เพื่อสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อสร้างดุลยภาพในการพัฒนา
3. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น
4. เพื่อให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว
5. เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อันเป็นสิ่งซึ่งทั้ง 4 วัตถุประสงค์ข้างต้นต้องพึ่งพาอย่าง

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่ประกอบด้วยหลายมิติ (Multi-dimensional concept) ดังนั้น การท่องเที่ยวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ย่อมประกอบไปด้วยหลายมิติเช่นกัน ดังจะเห็นได้จาก Tourism Canada (1990: 3) ได้กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable tourism development) คือ การท่องเที่ยวที่มีการจัดการทรัพยากรทั้งหมด ในลักษณะที่สามารถตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม กระบวนการที่จำเป็นเชิงนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบสนับสนุนชีวิต (Life supporting system)

จากคำจำกัดความข้างต้นสะท้อนให้เห็นมิติต่างๆ ของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนถึง 7 มิติ คือ

1. การจัดการทรัพยากร
2. สนองตอบต่อความต้องการทางเศรษฐกิจ
3. สนองตอบต่อความต้องการของชุมชน
4. สุนทรียภาพของแหล่งท่องเที่ยว
5. คำนึงถึงกระบวนการของระบบนิเวศ
6. อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ
7. ดำรงไว้ซึ่งระบบสนับสนุนชีวิต

2.1 หลักการการพัฒนาท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

หลักการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Principles of sustainable tourism) (Tourism Concern. 1992) ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using resource sustainably) ควรคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางสังคม และทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม เนื่องจากสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญ และเป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจระยะยาว

2. การลดการบริโภคที่มากเกินไปและความจำเป็นและการลดของเสีย (Reducing over-consumption and waste) ทำให้มีทรัพยากรเหลือเก็บไว้ใช้ได้ยาวนานขึ้น และเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสีย หรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย

3. การรักษาและการส่งเสริมความหลากหลายทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintaining diversity) สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และยังช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

4. การประสานการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบการวางแผนพัฒนา (Integrating tourism into planning) ทั้งในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น รวมทั้งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพของการท่องเที่ยวในระยะยาว

5. การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting local economies) โดยการสนับสนุนการซื้อสินค้าที่ผลิตโดยชุมชนในท้องถิ่นและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนอยู่ในท้องถิ่นนั้น

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น (Involving local communities) การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นจะทำให้เกิดคุณภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวของท้องถิ่น และเป็น การลดความขัดแย้งของประชาชนในท้องถิ่นด้วย

7. การปรึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนในท้องถิ่น (Consulting stakeholders and the public) ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งของประชาชนในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8. การฝึกอบรมบุคลากร (Training staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อบุคลากรในท้องถิ่นทุกระดับ ซึ่งจะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยวได้

9. การทำการตลาดด้วยความรับผิดชอบ (Marketing tourism responsibility) การตลาดเป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันผู้ประกอบการก็ต้องทำการตลาดให้ลูกค้าทราบถึงจริยธรรมของบริษัท ความรับผิดชอบต่อตลาดนี้ ผู้ประกอบการจะต้องสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวด้วยการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์

10. การดำเนินการวิจัย (Undertaking research) เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการช่วยแก้ไขปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

นอกจากนั้น โครนิน (ศิริรัตน์ โตสัมพันธมงคล. 2549: 24; อ้างอิงจาก Cronin. 1990) ได้ให้ทรรศนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไว้ ดังนี้

1. ในการพัฒนาใดๆ ก็ตาม ต้องเสนอให้การท่องเที่ยวเป็นทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืน โดยให้ความสำคัญเท่าเทียมกับกิจกรรมด้านเศรษฐกิจอื่นๆ

2. ต้องมีฐานข้อมูลทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อให้เกิดการรับทราบวิเคราะห์ และตรวจสอบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจภาคอื่นๆ

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีความสอดคล้องกับหลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืนเสมอ

นอกจากนี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ อ้างถึงบุษกร พรหมมาโนช (2541: 61 – 62) ได้กล่าวถึงแนวทางเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไทย ได้กล่าวไว้ 5 ประเด็น คือ

1. ให้มองความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในความหมายที่กว้างกว่าเรื่องของตัวเลข ทั้งตัวเลขของจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ ควรมองถึงความยั่งยืนอย่างมีประโยชน์ หมายความว่าให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวในปริมาณที่พอเหมาะ ซึ่งทรัพยากรจะยั่งยืนและวัฒนธรรมบางส่วนจะสามารถดำรงอยู่ได้

2. ควรมีการสร้างความหลากหลายทางการท่องเที่ยว ให้มีการท่องเที่ยวในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา การท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิง การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น แม้ในปัจจุบันมีผู้จัดการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ดังกล่าวอยู่แล้ว แต่ยังไม่เพียงพอ ทั้งนี้ในการจัดการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายนั้นไม่มีสูตรตายตัว แต่ผู้จัดต้องมีจินตนาการ มีความกล้าในการคิดอะไรที่แปลกใหม่ ต้องมีความรู้ในกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นกลุ่มใด และมีความสนใจในเรื่องใด

3. ทำให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ของสังคม ไม่ใช่ธุรกิจที่ทำเงินให้แก่ประเทศเพียงอย่างเดียว ต้องมีการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้จากเดิมที่เรียนรู้ตามหลักสูตรในห้องเรียน ให้มีการเรียนรู้ไปพร้อมกับการทำกิจกรรม ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญของการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยผนวกการท่องเที่ยวให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

4. ควรมีการปรับบทบาทขององค์กรทางการท่องเที่ยวของรัฐเสียใหม่ โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวไปสู่การให้ความรู้มากขึ้น เพื่อให้สามารถนำมาใช้จัดการการท่องเที่ยวทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

5. ให้ความสำคัญกับ “คน” มากกว่ารายได้ ต้องมองคนเป็นเป้าหมายหลักในการจัดการการท่องเที่ยว “คน” ในที่นี้ หมายถึง คนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ผู้ให้บริการนักท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

ภราเดช พยัฆวิเชียร (2539: 4 – 7) กล่าวถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องมีการพิจารณาทั้งในมิติด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปโดยตลอด การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยความหมายทั่วไปนั้น หมายถึง การพัฒนาที่จะใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน โดยไม่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ที่พึงมีในอนาคต หรืออีกความหมายหนึ่ง คือ การใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากวัฒนธรรมหรือทรัพยากรธรรมชาติในระดับที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างถาวร ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนในรูปแบบของการท่องเที่ยวนั้น คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมให้สามารถใช้ได้อย่างต่อเนื่อง ยาวนาน โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย เสื่อมโทรมต่อทรัพยากรนั้นๆ ในการพิจารณาด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีการบูรณาการ

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยว โดยแต่ละองค์ประกอบจะต้องมีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้อง และเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ซึ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวดังกล่าว ได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยว
2. การบริการทางการท่องเที่ยว
3. การตลาด
4. นักท่องเที่ยว

ในส่วนขององค์การการท่องเที่ยวโลก (ศิริรัตน์ โตสัมพันธุ์มงคล 2549: 25-26; อ้างอิงจาก World Tourism Organization (WTO). 1997: 253 – 255) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ (Carrying capacity) ในการทดแทนฟื้นฟู ให้สามารถผลิตและให้บริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดไป โดยไม่ลดทอนหรือเสื่อมโทรมลง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Local participation) และความต้องการของชุมชน (Local needs)
2. มีการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (Equity)
3. ให้ประสบการณ์นั้นหนาแน่นที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (Quality of experience)
4. ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต (Education and understanding)
5. เน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และใช้วัสดุในท้องถิ่น (Local architecture and local material)
6. เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (Integration of sustainable tourism to local, regional and national plans)
7. เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานการตัดสินใจ และการติดตามตรวจสอบ (Information and monitoring)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2550: ออนไลน์) ได้กำหนดถึงแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับหลักการขององค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ดังนี้

1. คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับสภาพทางกายภาพ ชุมชน วัฒนธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต
2. ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับชุมชน วัฒนธรรม ชนบทนิยม ประเพณี และวิถีชีวิต

3. ต้องก่อให้เกิดการกระจายรายได้ (ผลประโยชน์) อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ได้เกิดจากการกระจุกตัวเฉพาะผลประโยชน์ที่เป็นรายได้เพียงแค่มูลค่ากลุ่มหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเท่านั้น

4. การจัดการพื้นที่ต้องเป็นไปด้วยความยินดีของประชาชนในชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่นั้น

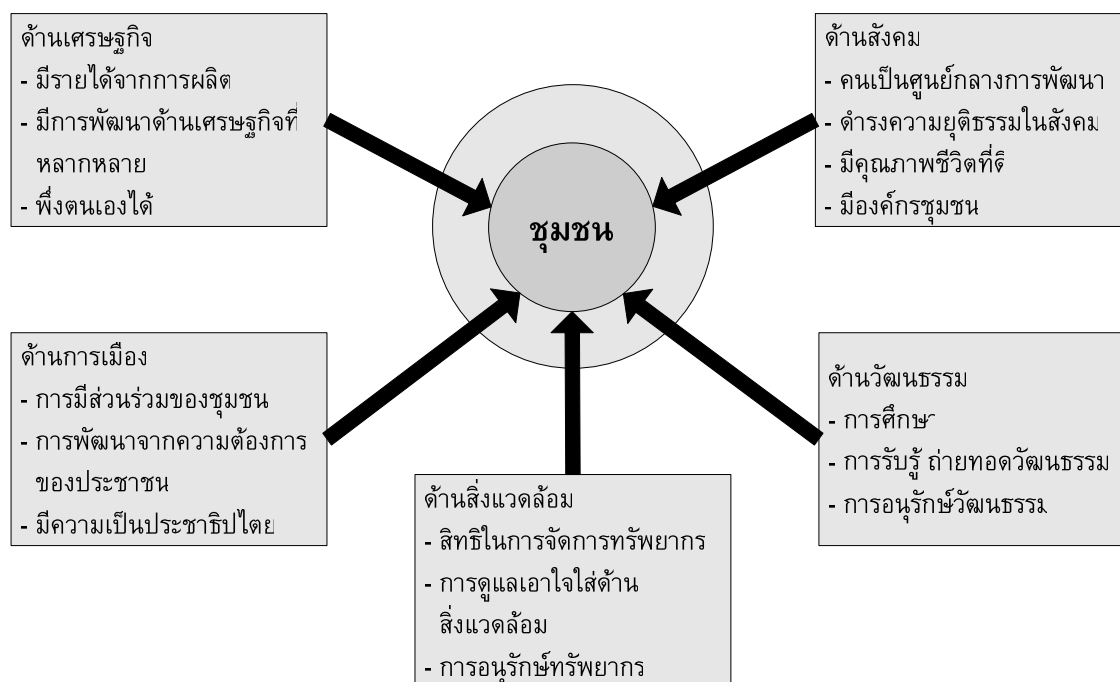
พจนา สวนศรี (2546: 20 - 22) กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ต้องเริ่มต้นจากชุมชนท้องถิ่นภายใต้มิติต่างๆ ดังแสดงในภาพประกอบ 3 ดังนี้

1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมนี้ควรก่อให้เกิดการเรียนรู้ และร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งจำกัดให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

2. มิติด้านการเมือง กิจกรรมนี้ควรเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับล่าง โดยการสร้างกระบวนการวางแผน และการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม กิจกรรมนี้ควรสร้างสรรค์การแลกเปลี่ยน (เมือง – ชนบท) เพื่อเพิ่มความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการรู้เท่าทันต่อวัฒนธรรมแบบเมืองที่เติบโตอย่างไร้รากฐาน

4. มิติด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมนี้ควรนำไปสู่การกระจายรายได้และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้เกิดกับชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นประชาชนในพื้นที่จะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาและควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง โดยไม่เกิดความขัดแย้งกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ภาพประกอบ 3 องค์ประกอบหลัก 5 ด้านของการพัฒนาชุมชน
ที่มา: พจนา สวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. หน้า 20.

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

จากกระแสของการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศต่างๆ ซึ่งได้พยายามคิดหารูปแบบของการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นเหตุให้มีการจัดการประชุม Earth Summit ขึ้น ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล การประชุมครั้งนี้มุ่งเน้นความสนใจในประเด็นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จากการประชุมดังกล่าวทำให้เกิดแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเกิดจากกระแสการเรียกร้องหลัก 3 ประการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544: 1) ดังนี้

1. กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสดังกล่าวของประชาชนทั่วโลกให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้

2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสดังกล่าวที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับความรู้ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกสนานเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว

3. กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นกระแสดังกล่าวของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

เพื่อเป็นหลักประกันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ชุมชนท้องถิ่นยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ และเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

จากกระแสหลักทั้ง 3 กระแสดังกล่าว ก่อให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ขึ้น เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional tourism) โดยมีการประยุกต์รูปแบบการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่กระแสหลักทั้ง 3 หลายรูปแบบ แต่รูปแบบของการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งได้รับการผลักดันและส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน (WCED. 1987) และยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือมาตรการในการส่งเสริมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ (Boo. 1990: Kusler. 1991) กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2541: 2-4) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและมีการให้การศึกษาแก่ผู้ท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต่างจากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในมิติของการจัดการการท่องเที่ยวและการให้การศึกษา โดยการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะครอบคลุมการจัดการการท่องเที่ยวที่กว้างขวางกว่า แต่ไม่เน้นให้การศึกษาแก่ผู้ท่องเที่ยว เพียงแต่ให้มีการจัดการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจเป็นสำคัญ

3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

Ecotourism มาจากคำผสมภาษาอังกฤษระหว่างคำว่า Ecology หรือนิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการท่องเที่ยวยังได้มีการใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษอื่นๆ ที่สำคัญและมีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น Nature-based tourism, Green tourism, Bio tourism แทนคำว่า Ecotourism ศัพท์เหล่านี้บัญญัติขึ้นเพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable tourism) ในส่วนของศัพท์ภาษาไทยนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ใช้คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” มาในระบะหนึ่ง ซึ่งเป็นคำที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง และมีความเข้าใจในเบื้องต้น สั้น ได้ใจความ ตรงประเด็น และไม่ผูกมัดจนเกินไป อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของคำ อาจหมายความว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการหรือท่าทีในการอนุรักษ์ คำนี้จึงมีความหมายกว้างเกินความหมายของ Ecotourism ที่แท้จริง เพราะครอบคลุมการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้เสนอให้ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติศัพท์ที่เหมาะสม ซึ่งผลการพิจารณาการบัญญัติศัพท์ Ecotourism เป็นภาษาไทย มีความเห็นว่า คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” นั้น ถูกต้องตามหลักภาษาไทย และสื่อความหมายถึงการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศได้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540: 2-50 – 2-51)

นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับการกำหนดขึ้นจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่างๆ ไว้มากมาย ที่สำคัญและได้รับการอ้างอิงถึงเสมอมีดังนี้

เซบาลลอส-ลาสคูเรน (สาติยา มิงวงศ์. 2550: 18; อ้างอิงจาก Ceballos-Lascurain. 1988.) แห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the Conservation of Nature

and Natural Resources: IUCN) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

บู (Boo. 1991) ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนท้องถิ่นและการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

The Ecotourism Society (TES) (1991) ให้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ธรรมชาติด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น

เวสเตอร์น (Western. 1993: 8) ได้ปรับปรุงนิยามของ The Ecotourism Society ให้สั้นและกะทัดรัด แต่มีความหมายสมบูรณ์มากขึ้น โดยให้ความหมายว่า การเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นดีขึ้น

ริชาร์ดสัน (Richardson. 1993: 15) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเชิงนิเวศในพื้นที่ทางธรรมชาติ ซึ่งมีการสื่อความหมาย เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวผู้เดินทางมาเยือนทั้งในเรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวัฒนธรรมที่สำคัญ นอกจากนักท่องเที่ยวผู้เดินทางมาเยือนจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมนั้นๆ แล้ว ยังมีส่วนสนับสนุนและผลักดันให้มีการปกป้องอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ไว้ และชุมชนในพื้นที่แห่งนั้นจะได้รับรายได้และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

กระทรวงการท่องเที่ยวออสเตรเลีย (The Australian Department of Tourism. 1994: 17) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2539: 31) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงเนื้อหาสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน ทั้งนี้ คำว่าธรรมชาติสิ่งแวดล้อมยังครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่ารักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืนนั้นหมายถึง การบันทึผลประโยชน์ต่างๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

โดยสรุป คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความหมายที่หลากหลาย และแตกต่างกันออกไป ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ความหมายที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540: 2-51) ได้ขอให้ราชบัณฑิตยสถานกำหนดความหมายให้ ซึ่งคำจำกัดความของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ

แหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน”

จากนิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมีความแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม (Conventional tourism) กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีขอบเขตในการพิจารณาที่ลึกซึ้งและให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์เป็นหลัก ดังนั้นจึงสามารถสรุปวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 4 ประการ (ยูดี นิรันดร์ตระกูล. 2538: 53 – 55) คือ

1. เพื่อพัฒนาจิตสำนึก (Awareness) และความเข้าใจ (Understanding) ของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณภาพหรือคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว
3. เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่
4. เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากวัตถุประสงค์หลักๆ ดังที่ระบุข้างต้นแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (Indigenous attraction) ที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลายและวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย

3.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มีนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานต่างๆ ในต่างประเทศ กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้แตกต่างกันออกไป ซึ่ง เฟนเนล (Fennell. 1999: 41) ได้สรุปไว้ในหนังสือ Ecotourism: An Introduction (ตาราง 2) ดังนี้

ตาราง 1 เปรียบเทียบคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบหลักของคำจำกัดความ ¹	คำจำกัดความ														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
มีความสนใจในธรรมชาติ (Interest in Nature)	✓	✓			✓	✓	✓	✓		✓	✓			✓	✓
เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ (Contributes to Conservation)			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
เกี่ยวข้องกับพื้นที่อนุรักษ์ (Reliance on Parks and Protected Area)	✓		✓		✓	✓		✓	✓				✓	✓	✓
เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นผลประโยชน์ระยะยาว (Benefits Local People/Long-term Benefits)			✓		✓	✓	✓		✓				✓	✓	✓
การเรียนรู้และการศึกษา (Education and Study)	✓	✓	✓			✓					✓			✓	✓
ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือเกิดผลกระทบน้อยที่สุด (Low Impact/Non-consumptive)					✓							✓	✓	✓	✓
จริยธรรม/ความรับผิดชอบต่อสังคม (Ethics/Responsibility)				✓					✓	✓					✓
การจัดการ (Management)					✓			✓			✓				✓
ความยั่งยืน (Sustainable)								✓			✓			✓	✓
ความเพลิดเพลินความประทับใจ (Enjoyment/Appreciation)	✓				✓									✓	
วัฒนธรรม (Culture)	✓				✓									✓	
การผจญภัย (Adventure)		✓													
พัฒนาภายใต้ความเหมาะสม (Small Scale)												✓			✓

¹ Ceballos-Lascurain (1987) ² Laarman and Durst (1987) ³ Halbertsma (1988) ⁴ Kutay (1988) ⁵ Ziffer (1988) ⁶ Fennell and Eagles (1990) ⁷ CEAC (1992) ⁸ Valentine (1993) ⁹ The Ecotourism Society (nd) ¹⁰ Western (1993) ¹¹ Australian National Tourism Strategy (nd) ¹² Brandor (1996) ¹³ Goodwin (1996) ¹⁴ Wallace and Pierce (1996) ¹⁵ The present day

^A จัดลำดับองค์ประกอบโดยความถี่ของการตอบ

¹⁻⁵ ความหมายของการท่องเที่ยวธรรมชาติ (Nature Tourism)

ที่มา: David Fennell. (1999). *Ecotourism: An Introduction*. p. 41.

สำหรับในประเทศไทย ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้เช่นกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2538: 3-4 – 3-5) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณาอยู่ 3 ประการ คือ

1. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายให้ด้อยคุณค่าลงไปก็มีอยู่สูง ดังนั้น การให้ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้อง

รักษามรดกธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้คงอยู่สนองความต้องการของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ยังรวมไปถึงบุคคลกลุ่มต่างๆ เช่น ราษฎรในท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ด้วย

วิธีการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์มีหลายรูปแบบ แต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มักจะเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation programs) เช่น การจัดให้มีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation center) ในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการหรือแผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่างๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือทางเดินป่า ที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมไปถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว องค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแรก กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourist) มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่างๆ และสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำท่าย (Kutay, 1989: 31 - 34) และมักไม่สนใจความสะดวกสบาย เช่น การเดินทางท่องเที่ยวแบบชายหาด พักตามรีสอร์ทหรือโรงแรมที่หรูหรา กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อมมากกว่า ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องพิจารณาถึงการจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับที่ลึกซึ้ง ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวและได้รับความพึงพอใจกลับไป

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น สภาพทางเศรษฐกิจและชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ภายในและรอบๆ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ ควรได้รับการพิจารณาให้เป็นวัตถุประสงค์หรือองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ (Low scale - low impact tourism development) การเป็นมัคคุเทศก์ (Nature guides) การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในส่วนบริการอื่นๆ เป็นต้น

จากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกิจการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าจะช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นในระยะยาว จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่ง พื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่าง ๆ และลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติลง ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการช่วยส่งเสริมเรื่องการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศอีกด้วย

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส (2538: 14 – 16) กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ประการ คือ

1. Ecologically sensitive หมายถึง จิตสำนึกหรือความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ ซึ่งผู้ที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อ ได้แก่ ผู้ประกอบการ หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพื้นที่ นักท่องเที่ยว และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในส่วนต่างๆ ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องนำส่วนประกอบ (Component) ในเรื่องความรับผิดชอบต่อและจิตสำนึกเข้ามาเป็นแนวทางในการจัดการ

2. Low impact หมายถึง ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมน้อยที่สุด ซึ่งตรงกันข้ามกับการท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ (Mass tourism) ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดผลกระทบค่อนข้างสูง ดังนั้นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องคำนึงถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ทั้งนี้รวมถึงไม่ควรจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดใหญ่ถาวรหรือมีปริมาณค่อนข้างมาก ควรจะเน้นสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก มีความสะดวกสบายพอสมควร สอดคล้องผสมกลมกลืนไปกับสภาพแวดล้อม

3. Education หมายถึง จะต้องให้บริการข้อมูลข่าวสารเพื่อให้การศึกษา ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ คู่มือศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น นอกจากนั้นควรจัดให้มีมัคคุเทศก์ที่มีคุณภาพ โดยจะต้องฝึกอบรมมัคคุเทศก์เฉพาะทางที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนิเวศวิทยา ระบบนิเวศ และธรรมชาติให้มากขึ้น

4. Local benefit หมายถึง การกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการให้บริการทางการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ผู้นำทาง รวมทั้งการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นด้วย

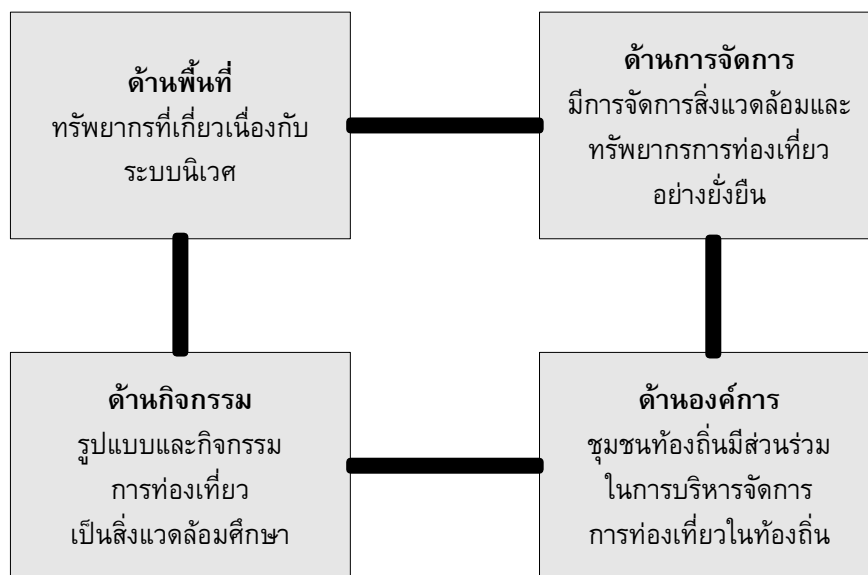
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538: แผ่นพับ) ได้ให้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Principles of ecotourism) มี 8 ประการ ดังนี้

1. มีพื้นฐานอยู่บนธรรมชาติวัฒนธรรม และชุมชน (Nature-based/Cultural-based/Community-based)
2. มีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน (Sustainably managed)
3. คำนึงถึงสังคมวัฒนธรรม (Inclusive of social and cultural aspects)
4. ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น (Educational to tourist and local people)
5. คนในท้องถิ่นรับผลประโยชน์ (Benefit to local people)
6. คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม (Involvement of local people)

7. แหล่งท่องเที่ยวต้องเป็นของแท้ ดั้งเดิม (Product authentic)

8. นักท่องเที่ยวมีความพอใจ (Tourist satisfaction)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544: 2 - 4) ได้กำหนดไว้ 4 ประการเป็นแนวทางในการทำการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
แห่งชาติ. หน้า 2

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or authentic or endemic or unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Ecosystem) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably managed tourism) เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or people participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับผลประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation-based tourism)

3.3 นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourist)

ลินด์เบิร์ก (Lindberg. 1991: 3) แบ่งนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามระดับความสนใจในธรรมชาติได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มนักธรรมชาตินิยม (Hard-core nature tourists) เป็นกลุ่มนักวิจัย นักสำรวจ นักวิทยาศาสตร์ หรือนักท่องเที่ยวซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพืช สัตว์ สิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศหนึ่งๆ

2. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติ (Dedicated nature tourists) หรือที่รู้จักกันในนามของ นักนิยมไพร ซึ่งมีจุดมุ่งหมายหลักที่ความงามของธรรมชาติ และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของท้องถิ่น

3. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบแสวงหา ความตื่นเต้นและความแปลกใหม่ (Mainstream nature tourists) ในสภาพธรรมชาติที่ห่างไกลความเจริญ และมีความยากลำบากในการเข้าถึง

4. กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมธรรมชาติ (Casual nature tourists) เพื่อเป็นการเสริมความหลากหลายให้กับประสบการณ์ในการท่องเที่ยวของตน

ในการวัดความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540: 47) ได้เสนอแนวทางการพิจารณาระดับความเข้มข้นจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากประเภทและรูปแบบของแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมไปเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งเสริมความรู้

การอนุรักษ์ การรักษาสิ่งแวดล้อม และการสร้างความตระหนักในการพัฒนาที่ยั่งยืน ระดับความเข้มข้นของความสนใจมีดังนี้

1.1 สนใจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น มีความสมบูรณ์หลากหลาย ต้องใช้ความตั้งใจในการท่องเที่ยวสูง มีกิจกรรมที่แตกต่างจากความเคยชิน

1.2 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อรักษา เรียนรู้ สัมผัส และดูแลรักษาสภาพธรรมชาติและระบบนิเวศ เช่น การศึกษาธรรมชาติ การเดินป่า การดำน้ำดูปะการัง การดูนก เป็นต้น

2. การเตรียมตัวก่อนการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจะ

2.1 มีการเตรียมตัวศึกษาหาความรู้ โดยศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และ/หรือ เข้ารับการอบรมก่อนการเดินทาง หรือมีการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวก่อนการเดินทาง

2.2 มีการเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือในการท่องเที่ยวครบถ้วนด้วยตนเอง หรือตามคำแนะนำ โดยให้ความสำคัญในอุปกรณ์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมขณะท่องเที่ยว

3. การปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยว

3.1 ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ หรือที่เห็นสมควร

3.2 มีความกระตือรือร้นในการรักษาสิ่งแวดล้อม

3.3 มีความสนใจใฝ่รู้ในระหว่างการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญต่อข้อมูลกิจกรรมการสื่อความหมาย หรือกระบวนการต่างๆ ที่จะเสริมสร้างความรู้ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความยินดีที่จะบริจาคเพื่อช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม (เน้นการช่วยเหลือในพื้นที่ที่ท่องเที่ยว)

3.4 สนใจเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

4. การปฏิบัติตัวหลังการท่องเที่ยว

4.1 มีความรักและหวงแหนทรัพยากร ซึ่งเป็นผลมาจากการได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นระหว่างการท่องเที่ยว

4.2 มีการเรียนรู้ต่อเนื่อง

4.3 ช่วยเผยแพร่ข้อมูลที่ได้รับแก่ผู้อื่น

กระบวนการวัดความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้พิจารณาตนเอง เพื่อเพิ่มพูนและสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ตนเอง การบริการนำเที่ยวอาจใช้เกณฑ์ดังกล่าวในการส่งเสริมการขาย ยกย่อง และสนับสนุนให้มีนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพได้

3.4 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลเป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ ซึ่งระบบนิเวศนี้อาจเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว

หรือเป็นส่วนหนึ่ง หรือเป็นส่วนประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวได้ง่าย ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผน ดำเนินการพัฒนา และจัดการให้เหมาะสมกับศักยภาพ และขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Southern Cross University. 1997)

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541: 2-12) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล” หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าโดยพื้นฐานแล้วการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลไม่แตกต่างจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อื่นๆ ความแตกต่างจึงอยู่ที่ลักษณะพื้นที่ท่องเที่ยว ซึ่งมีฐานทรัพยากรเกี่ยวข้องกับทะเลเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ (Zee. 1992: 50) คือ 1) ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรชีวภาพ ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจสังคม ทิวทัศน์ เป็นต้น และ 2) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) สิ่งอำนวยความสะดวกหลัก ได้แก่ ที่พัก และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และ 2) สิ่งอำนวยความสะดวกรอง ได้แก่ อุปกรณ์ทางนันทนาการต่างๆ ซึ่งสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่นักท่องเที่ยว ส่วนในประเทศไทยนั้นได้มีการแบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล โดยจำแนกตามพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 7 พื้นที่ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2541: 3-1 – 3-95) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวปะการังและกองหิน ระบบนิเวศของปะการังถือว่ามีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุดระบบหนึ่ง เนื่องจากมีทั้งปริมาณและความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่นในพื้นที่ที่จำกัด จึงมีผลทำให้สิ่งมีชีวิตในแนวปะการังมีการปรับตัวทั้งทางด้านโครงสร้างภายนอก ตลอดจนการพัฒนาทางด้านพฤติกรรมและการดำรงชีวิต แนวปะการังจึงเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญของการท่องเที่ยวทางทะเล จากลักษณะเด่นของแนวปะการังในด้านความสวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายทางชีวภาพ แต่มีความเปราะบางต่อการถูกรบกวน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยอยู่บนพื้นฐานของความชื่นชม ความรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากร

2. แหล่งหญ้าทะเล แหล่งหญ้าทะเลเป็นระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีลักษณะเด่นระบบหนึ่งในทะเล ใบของหญ้าทะเลเป็นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ขนาดเล็กมากมาย รวมทั้งเป็นแหล่งอาหาร และที่หลบภัยของสัตว์ทะเลต่างๆ อีกด้วย นอกจากนี้หญ้าทะเลยังเป็นอาหารโดยตรงของปูและเต่าทะเลที่กินใบหญ้าทะเลเป็นอาหาร ดังนั้นแหล่งหญ้าทะเลจึงเป็นระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก ทั้งในด้านความหลากหลายและจำนวนของสิ่งมีชีวิตที่พบ โดยเฉพาะหน้าที่ที่เปรียบเสมือนแหล่งอนุบาลของสัตว์ทะเลมากมายหลายชนิด จากความโดดเด่น

ดังกล่าวแหล่งหญ้าทะเลจึงเป็นแหล่งธรรมชาติที่ให้ความเพลิดเพลินและให้ความรู้ด้านธรรมชาติ วิทยาร่วมกันอย่างกลมกลืน

3. หาดทราย หาดหิน หาดกรวด ระบบนิเวศของหาดจะแตกต่างกันออกไปตามสภาพทางกายภาพของหาด ซึ่งประกอบด้วย

3.1 หาดทราย มีระบบนิเวศที่ไม่ซับซ้อน เพราะมีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ได้น้อย จึงทำให้สามารถประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถใช้ประโยชน์และมีผลกระทบโดยตรงน้อยได้หลากหลายกิจกรรม บริเวณหาดทรายเป็นพื้นที่ที่เกิดกิจกรรมต่างๆ ทั้งการท่องเที่ยว การตั้งถิ่นฐาน สถานบริการ เป็นต้น ดังนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวบริเวณหาดทรายจึงมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่ำ ผลกระทบจากกิจกรรมสาขาต่างๆ ต่อชายหาดมีค่อนข้างสูง

3.2 หาดกรวด เป็นพื้นที่ที่มีระบบนิเวศไม่ซับซ้อน แต่อาจมีพืชพรรณบางชนิดอาศัยอยู่ หาดประเภทนี้ไม่เหมาะต่อการเล่นน้ำและไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั่วไป ดังนั้นจึงเหมาะต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อศึกษาและเรียนรู้ลักษณะทางธรณีวิทยา

3.3 หาดหิน โดยปกติเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว เนื่องจากความลำบากและเกิดอันตรายได้ง่าย กิจกรรมการท่องเที่ยวที่พบเห็นได้ คือ การเดินศึกษาธรรมชาติ

3.4 สันทราย เป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบาง ควรดูแลรักษาเป็นอย่างดี เพราะมีความไม่มั่นคงทั้งทางกายภาพและระบบนิเวศ เป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะต่อการประกอบกิจกรรมใดๆ ของมนุษย์ หากจะท่องเที่ยวบริเวณนี้ ควรเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม และมีการจัดการที่ดี

3.5 หาดเลน เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศสูง เนื่องจากเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ รวมทั้งนกน้ำต่างๆ หาดเลนไม่เหมาะต่อการท่องเที่ยวแบบปกติ แต่เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ และการพายเรือ

4. ป่าชายเลน ป่าชายหาด เป็นทรัพยากรป่าไม้ที่สามารถขึ้นและเจริญเติบโตในบริเวณพื้นที่ที่มีน้ำทะเลท่วมถึง หรือบริเวณชายหาด หากมีการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมจะเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีสัตว์ชนิดต่างๆ หลากกลุ่มอาศัยอยู่ในป่าประเภทนี้ และสัตว์แต่ละกลุ่มมีการเข้าไปใช้ประโยชน์แตกต่างกันออกไป

5. ป่าบกในพื้นที่เกาะ ถึงแม้ว่าทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลประเภทนี้จะไม่ใช่ทรัพยากรทางทะเลโดยตรง แต่ก็ได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางทะเล และมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวในเขตที่ดินชายทะเลโดยตรง สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ป่าดิบชื้น และป่าดิบแล้ง ซึ่งระบบนิเวศของป่าทั้ง 2 ชนิดนี้มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง เป็นพื้นที่ที่มีความงามทางสุนทรียภาพ มีความดึงดูดใจจากพรรณพืชนานาชนิด ตั้งแต่เรือนยอดชั้นบนสุดจนถึงบริเวณด้านล่างที่พื้นดิน นอกจากนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอีกด้วย

6. พื้นที่ที่มีลักษณะธรณีสัณฐานอื่น นอกจากทรัพยากรที่ค่อนข้างเด่นชัดในการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวทางทะเลแล้ว ยังมีพื้นที่ที่มีลักษณะธรณีสัณฐานอื่นๆ ที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวอยู่บ้างแล้ว ได้แก่ ถ้า

ชายฝั่งทะเล ถ้ำลอด หน้าผาหินสูงชันริมทะเล ทะเลสาบ แอ่งน้ำกลางหุบเขา ทะเลใน รวมทั้งปากแม่น้ำลำคลอง เป็นต้น

7. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนในระบบชายฝั่งทะเล ลักษณะชุมชนชายฝั่งทะเลที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน มีวิถีชีวิตที่พึงพิงธรรมชาติมาก รักษาสภาพสังคม ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน แสดงเอกลักษณ์ของชุมชนที่ชัดเจน สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญประเภทหนึ่ง

นอกจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ได้กล่าวมา กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวด้วยกัน โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลส่วนใหญ่จะอาศัยธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่ปรากฏดั้งเดิมเป็นทรัพยากรพื้นฐานในการรองรับกิจกรรม โดยจะเน้นด้านการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นหลัก (ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2538: 29 – 30) กิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวประกอบด้วย การดำน้ำลึก การดำน้ำตื้น การเล่นเรือใบ กิจกรรมศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่ กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ การดูนก การพายเรือ การล่องเรือศึกษาธรรมชาติ การศึกษา/เที่ยวถ้ำ และกิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์

เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ระบบนิเวศมีความเปราะบาง ดังนั้นการใช้ประโยชน์พื้นที่ธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดการจัดการที่ดี ทำให้แหล่งธรรมชาติหลายแห่งเกิดความเสื่อมโทรม และส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในที่สุด ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักวิชาการ รวมทั้งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ซึ่งการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลต้องคำนึงถึงการกำหนดบทบาทและเป้าหมายที่ชัดเจนของการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2541: 4-25 – 4-29) ดังนั้นการจัดการพื้นที่จะต้องประกอบด้วย

1. การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ เป็นการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวตามสภาพทางนิเวศวิทยาของพื้นที่ เพื่อคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกำหนดขึ้นจากฐานทรัพยากร ความจำเป็นในการอนุรักษ์ การพัฒนา และนโยบายขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้จำเป็นต้องกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่ชัดเจน รวมทั้งการให้บทบาทแหล่งท่องเที่ยวหรือพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉพาะ

2. การประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ เป็นการกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับที่ได้กำหนดขึ้น ทั้งนี้การประเมินขีดความสามารถในการรองรับสามารถประเมินได้หลายระดับ คือ การประเมินเฉพาะทรัพยากร หรือเฉพาะพื้นที่ หรือเฉพาะเวลา โดยใช้กิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดขึ้นประกอบการพิจารณาปัจจัยและเงื่อนไขทางกายภาพ สิ่งแวดล้อม และสังคม

3. การกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่และการอนุรักษ์ทรัพยากร จากการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่และการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จะให้ความชัดเจนมากขึ้นเมื่อมีการคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมเข้ามาในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นการป้องกันผลกระทบจากการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่ไม่เหมาะสม หลักเกณฑ์ในการเลือกกิจกรรมอาจประกอบด้วย ความสอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นกิจกรรมที่อยู่ในภาวะที่ธรรมชาติรองรับได้และสามารถฟื้นคืนสภาพได้โดยง่าย เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4. กำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะในการจัดการพื้นที่ เพื่อเป็นกรอบในการนำไปพิจารณากำกับ ดูแล และอนุญาตให้มีการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

5. การสร้างการมีส่วนร่วม ในการจัดการพื้นที่ควรมีการกำหนดให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง วางแผน วางหลักเกณฑ์ และร่วมดำเนินการ ทั้งนี้ต้องเป็นความต้องการของชุมชนท้องถิ่นโดยตรง

6. การติดตามตรวจสอบหลังดำเนินการ หลังจากดำเนินการจัดการพื้นที่แล้ว จำเป็นต้องทำการตรวจสอบการใช้ทรัพยากรรายพื้นที่ รายกิจกรรม รวมทั้งทำการตรวจสอบระบบรวมทั้งหมด เพื่อประเมินผลขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ตามที่ได้กำหนดขึ้นเทียบกับการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อนำมาปรับปรุงให้เป็นระดับที่เหมาะสม

7. การแก้ไขและป้องกัน หลังจากทราบผลการติดตามตรวจสอบแล้ว ต้องจัดทำแผนการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นและที่เกิดขึ้นแล้ว โดยการกำหนดเป็นมาตรการใหม่ๆ ปรับเปลี่ยนกิจกรรมหรือปรับกระบวนการจัดการตามความจำเป็น

สำหรับตัวแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เอกชนในเขตอนุรักษ์นั้น สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541: 4-65 – 4-66) เสนอว่าควรดำเนินการตามองค์ประกอบเหล่านี้

1. พื้นที่ พื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมายหลายแห่งมีพื้นที่เอกชนที่ยกเว้น กันออก หรือมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อนุรักษ์ มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ควรมีการประสานความร่วมมือในการใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องและเหมาะสม

2. องค์การจัดการ อนุญาตให้เอกชนจัดการในพื้นที่ตนเอง และใช้รูปแบบประสานงานกับภาครัฐ โดยมีการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ร่วมกับเจ้าของพื้นที่และมีการขออนุญาตอย่างถูกต้อง

3. รูปแบบการจัดการ เป็นรูปแบบการแบ่งความรับผิดชอบและประสานงานร่วมกัน คือ เอกชนดำเนินการพัฒนาบริการในเขตเอกชน รูปแบบการจัดการในพื้นที่อนุรักษ์อาจใช้วิธีการขออนุญาต เช่า หรือลงทุนร่วมกับภาครัฐ

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรอื่น จัดตั้งคณะกรรมการร่วมในการพิจารณาดำเนินการ และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยมีผู้แทนองค์กรอื่นและชุมชนเข้าร่วม

5. วิธีการจัดการ เอกชนและรัฐร่วมกันจัดทำแผนการจัดการตามรูปแบบที่เสนอ

6. พื้นที่บริการ อยู่ในเขตเอกชนเท่านั้น ทั้งนี้ต้องมีการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่อนุรักษ์

7. การสื่อความหมายธรรมชาติ ภาครัฐรับผิดชอบพื้นที่ดำเนินงานทางวิชาการ ทั้งในพื้นที่อนุรักษ์และสนับสนุนในพื้นที่เอกชน โดยความร่วมมือจากองค์การวิชาการ หรือเอกชน สนับสนุนการลงทุน

8. การบริการธุรกิจท่องเที่ยว เอกชนให้บริการในพื้นที่ของตนเอง และรับผิดชอบในการกำกับดูแลการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ใกล้เคียงในลักษณะของการช่วยจัดการ โดยอนุญาตธุรกิจอื่นได้ตามที่ตกลงไว้ในแผนการจัดการ

4. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ

การจัดการและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งบริการทางการท่องเที่ยว มีทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ มีการให้การศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน มีการจัดการที่ยั่งยืน และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม จึงควรมีการประเมินศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถดำเนินการพัฒนาและจัดการให้เหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542: 756) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ศักยภาพ” หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2532: 42) กล่าวว่า ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมในตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง การจัดการ หรือการเข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ขึ้น

กล่าวโดยสรุป “ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว” หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวต่อการพัฒนาหรือปรับปรุงให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม อยู่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และมีการใช้ประโยชน์พื้นที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประเมินศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาดัชนีหรือเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคูณค่าความสำคัญและความเสื่อมโทรมของแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ทั้งนี้มีนักวิชาการทำการกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติไว้แตกต่างกันออกไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2545: ออนไลน์) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาคูณลักษณะในด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัววัดศักยภาพออกมา แล้วนำมาเปรียบเทียบกันในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการชี้วัดศักยภาพประกอบด้วย หลักเกณฑ์ 3 ประการ คือ

1. ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

1.1 สภาพการเข้าถึง (เส้นทางคมนาคม) หมายถึง สภาพการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ มีความสะดวกสบาย เหมาะต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น ระยะทางจากตัวเมือง ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น เป็นต้น พิจารณาจากลักษณะการเดินทางว่าเป็นอย่างไร เช่น โดยรถยนต์ เรือ หรือการเดินทาง สภาพของเส้นทางเอื้ออำนวยต่อการเดินทางมากน้อยเพียงใด มีสภาพเป็นถนนคอนกรีต ลาดยาง ลูกรัง หรือถนนดิน ถ้าเป็นแม่น้ำลำคลอง ต้องใช้เรือหรือแพ มีสิ่งกีดขวางหรือไม่ และถ้าเป็นทางเท้า สภาพทางเดินดีหรือไม่ ระยะทางเดินเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวเพียงใด การจัดหาพาหนะสะดวกหรือยาก และค่าจ้างแพงหรือถูก เป็นต้น ดังนั้นตัวแปรที่ใช้ในการประเมินสภาพการเข้าถึง อาจพิจารณาได้จากความสะดวก อุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางการเดินทาง ลักษณะการเดินทาง และสภาพถนน

1.2 สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว และระบบสาธารณูปการ ซึ่งมีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถจะใช้ได้โดยสะดวกสบายมากน้อยเพียงใด เช่น ที่พักแรม ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานเริงรมย์ สถานบริการอื่นๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานรักษาพยาบาล สถานีตำรวจ หรือระบบรักษาความปลอดภัย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะพิจารณาทั้งปริมาณและคุณภาพควบคู่กันไป และถ้าหากในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว นั้นไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน ก็จะพิจารณาถึงความสะดวกและความใกล้เคียงที่จะไปอาศัยใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกจากแหล่งชุมชนข้างเคียงได้ยากง่ายเพียงใด ดังนั้น ตัวแปรที่ใช้ในการประเมินสิ่งอำนวยความสะดวก อาจพิจารณาได้จาก ระบบสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ การให้บริการบ้านพัก สถานบริการต่างๆ ระบบสื่อความหมาย และระบบการจัดการ

1.3 สภาพแวดล้อม หมายถึง สิ่งรอบตัวของแหล่งท่องเที่ยว ที่รวมถึงตั้งแต่สภาพทางภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ และสภาพอื่นๆ เช่น สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ กลิ่น เสียง คว้น สภาพน้ำตามแหล่งน้ำขุ่นขึ้นหรือใสสะอาด และความสะดวกอื่นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ทั้งในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเองและบริเวณข้างเคียง หากสภาพแวดล้อมเกิดเป็นปัญหาจนเป็นไปในลักษณะมลภาวะ ย่อมจะส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดสภาพเสื่อมโทรม ลดคุณค่า และลดความประทับใจต่อนักท่องเที่ยว ดังนั้น ตัวแปรที่ใช้ในการประเมินสภาพแวดล้อม อาจประกอบด้วยการสูญเสียลักษณะเด่น ความเสื่อมโทรม ความสกปรก

1.4 ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้องในการใช้สถานที่แห่งนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ข้อจำกัดด้านพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ครั้งละไม่มาก ถ้ามีนักท่องเที่ยวมากในที่พัก น้ำประปา ไฟฟ้า จะบริการได้ไม่เพียงพอ ปัญหาความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว ปัญหาผู้ก่อการร้าย ข้อจำกัดในการเป็นเขตหวงห้ามของราชการหรือเอกชน เป็นต้น ดังนั้น ตัวแปรที่ใช้ในการประเมินข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว อาจประกอบด้วยความสะดวกในการเข้าชม เป็นเขตราชการที่ต้องขออนุญาต ความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว

1.5 ชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความเป็นที่รู้จักแพร่หลายของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งได้จากการออกแบบสอบถามนักท่องเที่ยว ธุรกิจท่องเที่ยว และวัดจากจำนวน นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ดังนั้นตัวแปรที่ใช้ในการประเมินชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว อาจพิจารณาได้จากข้อมูลจากการสอบถามนักท่องเที่ยวและประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงจำนวนนักท่องเที่ยว

2. คุณค่าแท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สารที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเปรียบเสมือนทุนเดิมของสถานที่แห่งนั้น ที่สามารถสร้างความสนใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยือนได้ ลักษณะคุณค่าเหล่านี้ ได้แก่ ความเป็นมา ความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยว สุนทรียภาพ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าของโบราณสถาน และกิจกรรมเสริมในแหล่งท่องเที่ยว

3. ความวิกฤตและความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สภาพของปัญหาในปัจจุบันของพื้นที่ท่องเที่ยว ความวิกฤติเหล่านี้ ได้แก่ สภาพการเข้าถึง คุณภาพของน้ำ คุณภาพอากาศ เสียง ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาความปลอดภัยในการท่องเที่ยว เป็นต้น

คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2542: 3-16 – 3-18) ได้แบ่งหัวข้อในการพิจารณาศักยภาพของแหล่งธรรมชาติออกเป็น 3 ประเด็น คือ ด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ด้านศักยภาพ และด้านความเสี่ยง ซึ่งจะมีรายละเอียดของตัวชี้วัดซึ่งมีความแตกต่างกันในการพิจารณาเพื่อชี้วัดถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติออกมาในระดับต่างๆ รวมถึงการชี้วัดถึงระดับศักยภาพและความเสี่ยงด้วย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวชี้วัดด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ในกรณีของเกณฑ์การประเมินด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้น ได้กำหนดตัวชี้วัดในการประเมินคุณค่าสิ่งแวดล้อมอันควรอนุรักษ์แต่ละประเภทที่ครอบคลุมถึงปัจจัย 4 ประเด็นหลัก คือ คุณค่าทรัพยากรทางกายภาพ คุณค่าทรัพยากรทางชีวภาพ คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และคุณค่าต่อคุณภาพชีวิต โดยมีรายละเอียดของแนวความคิดดังนี้

1.1 คุณค่าทางด้านกายภาพ ประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไปของแหล่งธรรมชาติ

1.2 คุณค่าทางด้านชีวภาพ ประกอบด้วยข้อมูลที่เป็นตัวชี้วัดลักษณะทางชีวภาพบริเวณแหล่งธรรมชาติ ทั้งบนบกและในน้ำ

1.3 คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ตัวชี้วัดที่เป็นลักษณะของกิจกรรมการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ภายในพื้นที่ คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ประกอบด้วย สาธารณูปโภค การคมนาคม การใช้น้ำ รวมถึงการใช้ที่ดิน

1.4 คุณค่าต่อคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยตัวชี้วัดในด้านสังคมและเศรษฐกิจ ความปลอดภัย และสาธารณสุข ประวัติศาสตร์และโบราณคดี

2. ตัวชี้วัดด้านศักยภาพ การประเมินศักยภาพของแหล่งธรรมชาติ คือ การประเมินองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาตินั้นๆ ให้มีความสำคัญ มีความงดงามหรือมีเอกลักษณ์ที่จะทำให้แหล่งธรรมชาตินั้นๆ ยิ่งน่าจะได้รับการดูแล ห่วงหามให้เกิดการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงจนเสื่อมสภาพหรือหมดสภาพลง เช่น ในกรณีของแหล่งธรรมชาติประเภทเดียวกัน แต่ในแหล่งธรรมชาติหนึ่งอาจมีบางสิ่งบางอย่างที่งดงามมากหรือเป็นสัญลักษณ์ที่ท้องถิ่นรู้จักกันหรือเป็นแหล่งธรรมชาติที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ซึ่งแหล่งธรรมชาติที่อื่นไม่มี เป็นต้น ถือว่าแหล่งธรรมชาติที่มีองค์ประกอบเหล่านี้มีศักยภาพของการเป็นแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์มากกว่าปกติ ในบางกรณีแหล่งธรรมชาตินั้นๆ อาจเป็นศักยภาพของแหล่งธรรมชาติประเภทอื่น เช่น แหล่งธรรมชาติประเภทภูเขาที่ติดอยู่กับชายหาด มีลักษณะพิเศษที่ทำให้ผู้ที่อยู่ในแหล่งธรรมชาตินั้นสามารถชื่นชมทัศนียภาพได้ภาพในมุมกว้าง นั่นคือศักยภาพในการเป็นแหล่งธรรมชาติที่ทำให้มีมุมมองที่ดี ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เป็นต้น

3. ตัวชี้วัดด้านความเสี่ยง ความเสี่ยง คือ ภาวะที่ปัจจัยต่างๆ ที่อยู่รอบๆ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติด้านใดด้านหนึ่ง ปัจจัยต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้น อาจมาจากภัยธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า หรือคาดการณ์ล่วงหน้าได้ แต่ไม่สามารถยับยั้งภัยธรรมชาตินั้นได้ การกระทำของมนุษย์ซึ่งอาจจะตั้งใจหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านลบขึ้นกับสิ่งแวดล้อมได้ ตัวอย่างเช่น ปะการังในทะเลอันดามันบางบริเวณที่เคยอุดมสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันเสื่อมโทรมลงไปมาก เนื่องจากสาเหตุต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของน้ำ การเก็บเอาปะการังมาขาย การทอดสมอเรือ การประมง กิจกรรมการท่องเที่ยวได้ น้ำ เหล่านี้เป็นต้น

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2548: 5-1 – 5-7) ได้ใช้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 องค์ประกอบมาพิจารณาในการกำหนดดัชนีมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ องค์ประกอบในเรื่องของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในการที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสำคัญสูงสุด แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจะเป็นแหล่งธรรมชาติที่สามารถก่อให้เกิดความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ ซึ่งอาจจะมี ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ หรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ นอกจากนี้การคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ จากแนวคิดดังกล่าว ศักยภาพของแหล่งธรรมชาติในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงสามารถสรุปดัชนีมาตรฐานคุณภาพได้ 4 ดัชนี ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ 2) มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว 3) แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 4) ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว

2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน การประเมินมาตรฐานด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจะต้องพิจารณาการจัดการใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการจำแนกเขตการจัดการและการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ด้านการบริการนักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว จากแนวคิดดังกล่าว องค์ประกอบนี้จึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ดัชนี ประกอบด้วย 1) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว 3) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 4) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก การจัดการด้านการเรียนรู้และการสร้างจิตสำนึกจะพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งได้กำหนดดัชนีในองค์ประกอบนี้ไว้ 4 ดัชนี ดังนี้ 1) มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 2) มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี 3) มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ และ 4) บุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และชุมชน

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ เป็นการช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกด้วย องค์ประกอบนี้ประกอบด้วย 2 ดัชนี โดยพิจารณาจากการที่ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้ต่อประชาชนที่อยู่โดยรอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และ 2) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2538:6-1 – 6-10) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย

1. เกณฑ์ในการบ่งชี้ศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

1.1 ตัวแปรเกี่ยวกับศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งพิจารณาจาก 1) โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า 2) ความเป็นแหล่งรวมสัตว์หายาก สัตว์หายากใกล้สูญพันธุ์ หรือชนิดพันธุ์ใหม่ที่ค้นพบ 3) ความหลากหลายของสังคมพืช 4) ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช 5) ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศ (เฉพาะระบบนิเวศบนบกเท่านั้น) 6) ความเป็นแหล่งรวมพืชหายาก พืชใกล้สูญพันธุ์ หรือพืชที่ค้นพบชนิดใหม่ของโลก 7) ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพ พื้นที่ 8) ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 9) สภาพภูมิทัศน์ 10) สิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง 11) ลักษณะโดดเด่นทางโบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปกรรม ในพื้นที่ธรรมชาติ

1.2 โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

1.3 ความหลากหลายของกิจกรรมเชิงนิเวศในพื้นที่

1.4 ความยากง่ายในการเข้าถึง

1.5 ความปลอดภัย

1.6 ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบัน และ/หรือ ที่จะพัฒนาในอนาคต กับกิจกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

2. เกณฑ์ในการประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.1 ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อระบบนิเวศ พิจารณาจาก 1) ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสัตว์ป่า 2) ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับพืช และ 3) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ

2.2 ผลกระทบต่อวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่

2.3 ผลกระทบต่อศิลปวัตถุ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ในพื้นที่ธรรมชาติ

บริษัท ซีแทค อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด (2545: 4-13 – 4-20) ได้ทำการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพและผลกระทบของแหล่งท่องเที่ยว โดยได้แบ่งรายละเอียดในการประเมินออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. การจำแนกประเภทของแหล่งท่องเที่ยว โดยจำแนกแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติสันโดษ 2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งธรรมชาติไม่ใช้ยานยนต์ 3) แหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งธรรมชาติใช้ยานยนต์ 4) แหล่งท่องเที่ยวประเภทพัฒนา และ 5) แหล่งท่องเที่ยวประเภทชนบท ทั้งนี้ พิจารณาจากเกณฑ์ต่างๆ ดังนี้

1.1 ปัจจัยการเดินทางและการเข้าถึง พิจารณาจาก

- ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- ประเภทของเส้นทางคมนาคมและยานพาหนะ
- ระดับการพัฒนาของเส้นทางที่ไม่ใช้ยานยนต์

1.2 ปัจจัยความเป็นธรรมชาติและการพัฒนาพื้นที่ พิจารณาจาก

- ระดับความเป็นธรรมชาติ
- ขนาดเนื้อที่ในการพัฒนา

- วัตถุประสงค์ของการพัฒนา

1.3 ปัจจัยโอกาสในการพบปะผู้คน

1.4 ลักษณะการควบคุม ดูแลนักท่องเที่ยว และระเบียบการใช้พื้นที่

1.5 ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

2. การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจาก

2.1 สิ่งดึงดูดความสนใจในระยะสายตา/ความงามของทรัพยากร

2.2 สภาพภูมิอากาศ

2.3 ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช

2.4 ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า

2.5 ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรม/พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

2.6 ความคงทนของดิน

2.7 การหาบิซึมน้ำ

2.8 ร่มเงาจากต้นไม้

2.9 พืชปกคลุมดิน

2.10 น้ำใช้

2.11 การเข้าถึง

2.12 มลภาวะในน้ำ

2.13 สีของน้ำและความขุ่น

3. การประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว พิจารณาจาก

3.1 ผลกระทบที่อาจเกิดต่อสังคมพืช

3.2 ผลกระทบที่อาจเกิดต่อสัตว์ป่า

3.3 ผลกระทบต่อพื้นที่

3.4 ผลกระทบต่อประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่

จากการศึกษาเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้นำเสนอมา พบว่า ตัวชี้วัดคุณค่าของแหล่งธรรมชาติ แสดงให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ หรือจินตภาพของแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ทั้งนี้ นักวิชาการส่วนใหญ่จะแบ่งประเด็นในการประเมินออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆ ได้แก่ เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และเกณฑ์ในการประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รอส และวอลล์ (Ross; & Wall. 2001: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงการพัฒนาแนวคิด biogeography เพื่อประยุกต์ใช้ในประเทศอินโดนีเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสุราเวสี (Sulawesi) ผล

การศึกษาพบว่า ความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศในพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของประเทศอินโดนีเซีย มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างมาก ซึ่งความสมบูรณ์ของระบบนิเวศนี้ถูกมองว่าเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ ซึ่งกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่นผู้ซึ่งมีชีวิตอยู่กับระบบนิเวศนั้น

เดอ ฮาส (De Haas. 2002: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก โดยผู้วิจัยได้เลือกเกาะ Niue ในแปซิฟิกใต้ เป็นพื้นที่ในการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของ Niue มีความยั่งยืนเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมเท่านั้น ส่วนในด้านเศรษฐกิจนั้นยังไม่เกิดความยั่งยืน เนื่องจาก Niue เป็นเกาะที่อยู่ห่างไกล ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงและมีเที่ยวบินที่จำกัด ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจจึงจำเป็นต้องชักจูงนักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูงให้เดินทางมาท่องเที่ยว นอกจากนั้น ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนยังต้องให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และต้องพยายามรักษาสสมดุลระหว่างองค์ประกอบทั้ง 3 ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2538) ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ: กรณีภาคใต้ เสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อการจัดแบ่งประเภทระบบนิเวศและสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งในเขตภาคใต้ และระบุถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งขอบเขตในการศึกษา 2 ระดับ คือ 1) ศึกษาในระดับภูมิภาคถึงภาพรวมของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ซึ่งกำหนดภาคใต้เป็นพื้นที่ศึกษา 2) ศึกษาเฉพาะกรณีตัวอย่าง คือ พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การประเมินศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยึดแนวความคิดเรื่องการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นบรรทัดฐาน และใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (Weighting Score Method) คำนวณศักยภาพ โดยแบ่งระดับการให้คะแนนเพื่อชี้ศักยภาพของความแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่มีศักยภาพสูง ปานกลาง และต่ำ ผลการศึกษาศักยภาพในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ธรรมชาติใน 14 จังหวัดภาคใต้ พบว่าจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ และการสำรวจพื้นที่ธรรมชาติทั้งสิ้น 109 แห่ง มีพื้นที่ที่เหมาะสมมากในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวน 16 แห่ง เหมาะสมปานกลาง 54 แห่ง และเหมาะสมต่ำ 39 แห่ง

พื้นที่ที่มีความเหมาะสมมากในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่จะมีสภาพเป็นพื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่อนุรักษ์ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และวนอุทยานต่างๆ ที่อยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้มีคุณสมบัติแสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น สภาพโดดเด่นของระบบนิเวศและสังคมพืชธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม และ/หรือความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว และพื้นที่เหล่านี้ยังมีแนวโน้มสูงในการพบเห็นสัตว์ป่า เช่น เกะก่างต่างๆ และเขาคินปูน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญสำหรับรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทต่างๆ ที่จะพัฒนาขึ้นในพื้นที่

ท่องเที่ยว ได้แก่ ดูนก การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ถ่ายรูปธรรมชาติ ปีนเขา ศึกษาวัฒนธรรมและสภาพความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่นดั้งเดิม ฯลฯ และดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิตติ วิชัยดิษฐ์ (2540) ศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านสภาพพื้นที่ หมู่เกาะลันตามีสภาพพื้นที่ทางธรรมชาติที่สวยงามและเอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากเหมาะกับการพักผ่อนทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานมากขึ้น ด้านนโยบายของรัฐและท้องถิ่น ได้กำหนดแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีการจัดรูปแบบการใช้พื้นที่และกำหนดด้านสาธารณูปการ โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ตลอดจนเพิ่มคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน พร้อมทั้งอนุรักษ์และฟื้นฟูให้ดีขึ้น ส่วนผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ นั้น ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ คือ การเปลี่ยนแปลงอาชีพของชาวบ้าน การเคลื่อนย้ายแรงงานต่างถิ่น การบริโภคและมาตรฐานการครองชีพ ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม คือ การบริโภค ภาษา การแต่งกาย ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม คือ เกิดความเสื่อมโทรมด้านสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางด้านกายภาพและชีวภาพ

นิชชรี สายประทุมทิพย์ (2541) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืนให้สอดคล้องกับศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับการพัฒนาของเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากการพัฒนาได้ขยายตัวเป็นปัญหาหลายรูปแบบ โดยมีสาเหตุมาจากการจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถควบคุมและส่งเสริมการพัฒนาให้สอดคล้องกับศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ ในขณะที่การศึกษาสมรรถนะในการรองรับ พบว่า การพัฒนาโดยรวมยังคงอยู่ภายใต้สมรรถนะทั้งทางสังคมและทางธรรมชาติ ส่วนสมรรถนะโครงสร้างพื้นฐานยังขาดความสมดุลระหว่างการจัดหาและการจัดการ สำหรับแนวทางการพัฒนา กำหนดเป้าหมายให้มีการผสมผสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเจียบสงบ พร้อมกับพัฒนาเป็นท่าเรือน้ำลึกและคลังสินค้าที่ไม่มีอุตสาหกรรมเพื่อการผลิต

สมศักดิ์ แจ่มอุลิตรัตน์ (2542) ศึกษาถึงสถานการณ์ของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของเกาะเต่า – เกาะนางยวน ศึกษาโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการวิจัยสรุปว่า ปัจจุบันเกาะเต่า – เกาะนางยวนมีรายได้หลักจากการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นเกาะที่มีความสมบูรณ์ของธรรมชาติค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญและปัจจัยพื้นฐานของการท่องเที่ยวธรรมชาติ ซึ่งนักท่องเที่ยวมีความพอใจอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ที่เกาะเต่า – เกาะนางยวนมีชุมชนอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งครอบคลุมประกอบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงควรส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งสองด้านพร้อมกันไปด้วย การตลาดก็ต้องคำนึงถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นลักษณะการโฆษณาสีเขียว (Green Advertising) โดยควรเน้นสองเรื่อง คือ การให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวช่วงเวลาอื่นๆ ที่ไม่ใช่วันหยุดนักขัตฤกษ์เท่านั้น รวมถึงการโฆษณา

เรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะเต่า – เกาะนางยวน และยังขาดการวางแผนและการจัดการที่ชัดเจน เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้คงความสมบูรณ์ตลอดไป

ขยาย ทองหนู้ย (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการป่าชายเลนชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดระนอง จากการศึกษาพบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อมด้านความรู้ในการจัดการป่าชายเลนชุมชนอยู่ในระดับกลางมีความพร้อมด้านเจตคติต่อการจัดการป่าชายเลนชุมชนในทิศทางไม่แน่ใจ และมีความพร้อมด้านความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลนชุมชนอยู่ในระดับสูงโดยความพร้อมด้านความรู้มีความสัมพันธ์กับการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

บุปผา วงษ์พันธุ์ทา (2544: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษามีดังนี้ 1) ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน มีความจำเป็นไปได้สูงในเรื่องคุณค่าทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความดึงดูดใจ ส่วนคุณค่าทางหาดทรายและน้ำทะเล ความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง 2) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยภายนอก เช่น ด้านการตลาด การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ และนโยบายของอำเภอหัวหินที่ให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม กำหนดนโยบายการรองรับการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง การให้การศึกษาอบรมและสร้างความเข้าใจกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ นโยบายที่มีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และคนในท้องถิ่น ส่วนความรเห็นและแนวทางการพัฒนาความมุ่งมั่นในรูปแบบสำหรับระบบนิเวศแบบเจียบสงบมากที่สุด

จากการสืบค้นยังไม่พบงานวิจัยของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรืออาจมีน้อยมาก อย่างไรก็ตามจากงานวิจัยที่ได้ศึกษามา นี้ อาจได้สรุปได้ว่า การศึกษาความพร้อมของปัจจัยต่างๆในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 4 ประการ กล่าวคือ ความพร้อมด้านพื้นที่ ความพร้อมด้านการจัดการ ความพร้อมด้านกิจกรรม และความพร้อมด้านชุมชน เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น สามารถทำประโยชน์ให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนมีความรู้ความสามารถและสามารถนำความรู้ที่ได้นั้นมาดูแล ฟื้นฟู และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ธรรมชาติและการท่องเที่ยวสามารถดำเนินไปในทิศทางเดียวกันได้อย่างดีเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะหมาก จังหวัดตราด ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด ซึ่งผู้วิจัยได้มีการดำเนินงานตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว
2. การศึกษาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด
3. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง
4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

การสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงจำนวนลักษณะและสถานภาพทรัพยากรทางการท่องเที่ยวบนเกาะหมาก จ.ตราด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (แสดงในภาคผนวก ก.) ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากแบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (Resource Audit) ที่ก๊อดฟรีย์ และคล้ากค์ ได้จัดทำขึ้น ซึ่งแบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวดังกล่าวใช้ในการประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยว 5 ด้านคือ 1) ทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ 2) ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวประเภทศาสนา ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี 3) ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม 4) ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวประเภทประเพณี งานเทศกาลและกิจกรรม 5) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว วิธีการสำรวจกระทำโดยเลือกแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่โดดเด่นที่สุดบนเกาะหมากที่นักท่องเที่ยวนิยมไปใช้บริการมากที่สุด 5 แห่ง ได้แก่ 1) อ่าวนิต 2) อ่าวสวนใหญ่ 3) อ่าวขาว 4) อ่าวไผ่-แหลมสน 5) เกาะขาม

2. การศึกษาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด

การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะหมาก จ.ตราด ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประเภทชายหาด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินคุณค่า แหล่งธรรมชาติประเภทชายหาด ซึ่งคณะวิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดทำขึ้น ซึ่งแบบประเมินศักยภาพดังกล่าว แบ่งองค์ประกอบของการประเมินออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อม 2) ด้านศักยภาพในการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ และ 3) ด้าน

ความเสี่ยงของการถูกทำลายของแหล่งธรรมชาติ เพื่อหาความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด

3. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ บนเกาะหมาก
2. ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว บนเกาะหมาก
3. นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 6 คน

ผู้วิจัยจึงทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เฉพาะบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือและผลักดันให้การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ จำนวนรวมทั้งสิ้น 6 คน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 5 2) เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 5 3) กำนันเกาะหมาก 4) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมาก 5) นักพัฒนาชุมชน และ 6) ผู้ใหญ่บ้านอ่าวนิต

ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 8 คน

ผู้วิจัยจึงทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เฉพาะผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวรู้จักเป็นจำนวนมาก ได้แก่ 1) เกาะหมาก รีสอร์ท 2) มะกะธานี รีสอร์ท 3) อ่าวขาวรีสอร์ท 4) ที.เค.ฮัท 5) ฮอลิเดย์บีช รีสอร์ท 6) บ้านชายเล 7) บ้านเกาะหมาก และ 8) เกาะหมากโคโคเคป

นักท่องเที่ยว จำนวน 40 คน

เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลา และฤดูกาลของการท่องเที่ยว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย จำนวน 40 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่จะใช้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. แบบสังเกตการณ์ (Observation form)

แบบสังเกตการณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (ภาคผนวก ก.) ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากแบบตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยว (Resource audit) สถาบันการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งแบบตรวจสอบดังกล่าวได้พัฒนามาจากแนวคิด ก๊อดฟรีย์ และคลาร์ก (Godfrey; & Clarke. 2000: 64 –

71) ได้จัดทำขึ้น แบบสังเกตการณ์ดังกล่าวเป็นแบบสังเกตการณ์ที่มีเค้าโครงกำหนดไว้ล่วงหน้า (Structured observation) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการสังเกตการณ์เกี่ยวกับสภาพของแหล่งท่องเที่ยวทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ด้านมหกรรมและเทศกาล ด้านกิจกรรม และด้านบริการ

2. แบบประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด

แบบประเมินที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะหมาก จังหวัดตราด ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินของคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2542: 3-97 – 3-116) (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ค.) โดยแบบประเมินดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

- ด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยตัวชี้วัด จำนวน 12 ตัว
- ด้านศักยภาพของการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ ประกอบด้วยตัวชี้วัด จำนวน 11 ตัว
- ด้านความเสี่ยงของการถูกทำลายของธรรมชาติ ประกอบด้วยตัวชี้วัด จำนวน 14 ตัว

3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview form)

ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล (In depth interview) โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Instructed interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดคำถามไว้แน่นอน มีเพียงแนวทางหรือหัวข้อกว้าง ๆ ไม่จำเป็นต้องใช้คำถามที่เหมือนกันกับผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน เพื่อที่จะสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับสถานการณ์ ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาดบนเกาะหมาก ความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค เพื่อหาแนวทางในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เฉพาะผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือและผลักดันในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว (Key person) ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งได้แก่ 1) ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 5 2) เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 5 3) กำนันเกาะหมาก 4) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมาก 5) นักพัฒนาชุมชนและ 6) ผู้ใหญ่บ้านอำเภอนิต รวมทั้งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวตามที่ได้เลือกไว้ โดยรายละเอียดของแบบสัมภาษณ์เชิงลึกได้ระบุไว้ในภาคผนวก ค.

4. แบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งออกเป็นแบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ง.) ซึ่งสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended Question) และคำถามปลายปิด (Closes-ended Question)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดย

1. การสังเกตการณ์ ดำเนินการโดย

1.1 ศึกษาเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ที่ทำการวิจัย ปัญหา สาเหตุที่ก่อให้เกิด

ปัญหา

1.2 กำหนดพื้นที่ที่ควรจะสังเกตการณ์

1.3 สังเกตการณ์ด้านต่างๆ เช่น ลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดี คุณค่าทางการเรียนรู้และการศึกษา การบริหารจัดการ เป็นต้น

2. การประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด

ดำเนินการโดย

2.1 มีหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยไปขอความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งระบุเรื่อง วัตถุประสงค์และสิ่งที่จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

2.2 ติดต่อประสานงานเป็นการภายในกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวม

ข้อมูลภาคสนาม

2.3 นำแบบประเมินศักยภาพ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้ติดต่อ

ประสานงานไว้ชี้แจงวิธีการตอบแบบประเมินศักยภาพ

2.4 ตรวจสอบว่าผู้ตอบแบบประเมินศักยภาพตอบครบถ้วนหรือไม่ ถ้าข้อใดยังไม่ได้ตอบก็หาเพิ่มเติม

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการโดย

1. มีหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยไปขอความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งระบุเรื่อง วัตถุประสงค์ เวลาและสิ่งที่จะขอสัมภาษณ์

2. ติดต่อประสานงานเป็นการภายในกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการสัมภาษณ์

3. สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับสถานการณ์ ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก และหาแนวทางในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก

4. ตรวจสอบว่าได้ข้อมูลและรายละเอียดครบถ้วนหรือไม่ ถ้าข้อใดยังไม่ได้คำตอบก็หาเพิ่มเติม พร้อมทั้งขอบคุณผู้ให้ข้อมูล

6. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือแต่ละชนิดที่ได้จากการเก็บรวบรวมภาคสนามมาวิเคราะห์ และประมวลผลแต่ละประเภท ดังนี้

1. ข้อมูลจากการสังเกตการณ์

เป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกตของผู้วิจัยโดยตรง ในการลงสำรวจพื้นที่ตามแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว จำนวน 5 แห่ง แล้งนำมาสรุปตามประเด็นเนื้อหาของการสังเกตการณ์ในภาพรวม

2. ข้อมูลจากการประเมินศักยภาพ

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน ดังนี้

2.1 การกำหนดค่าระดับคะแนน ได้จัดทำเป็นตัวเลขแสดงอยู่ในตารางตัวชี้วัด คือ ระดับ 1 2 3 4 และ 5 ซึ่งมีการอธิบายความหมายของคะแนนไว้อย่างชัดเจน เพื่อความสะดวกและความเข้าใจที่ตรงกันในการประเมินให้คะแนนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่

2.2 การกำหนดค่าความสำคัญของตัวชี้วัดนี้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- 3 หมายถึง ตัวชี้วัดนั้นมีความสำคัญมาก
- 2 หมายถึง ตัวชี้วัดนั้นมีความสำคัญปานกลาง
- 1 หมายถึง ตัวชี้วัดนั้นมีความสำคัญน้อย

2.3 การคิดคะแนน การหาคะแนนสูงสุดที่เป็นไปได้ของแต่ละประเด็น คือ ตัวชี้วัดด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ตัวชี้วัดด้านศักยภาพของการอนุรักษ์ธรรมชาติ และตัวชี้วัดด้านความเสี่ยงของการถูกทำลายในแหล่งธรรมชาติ มีวิธีหาโดยใช้ค่าความสำคัญของตัวชี้วัดที่เป็นค่าสูงที่สุด (ในที่นี้ คือ 3) แล้วคูณด้วยค่าสูงสุดของระดับคะแนน (ในที่นี้ คือ 5) แล้วคูณด้วยจำนวนตัวชี้วัดทั้งหมดลบด้วยตัวชี้วัดกรณีไม่ทราบ (N) ในประเด็นนั้นของแต่ละประเภทแหล่งธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงคะแนนสูงสุดที่เป็นไปได้ของแต่ละประเด็น ผลรวมของคะแนนสูงสุดที่เป็นไปได้นี้เทียบเป็น 100 เปอร์เซนต์ (%) สำหรับกำหนดเป็นเกณฑ์คะแนนเต็มเพื่อที่จะเปรียบเทียบกับคะแนนที่ได้จากการประเมินจริง

ตัวอย่างการคิดคะแนนตัวชี้วัดด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

สมมติตัวชี้วัดด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ มีทั้งหมด 15 ตัวชี้วัด มีการประเมินว่าไม่ทราบ (N) 3 ตัวชี้วัด ดังนั้นตัวชี้วัดที่จะนำมาคำนวณครั้งนี้มีทั้งหมด 12 ตัวชี้วัด ค่าความสำคัญของทุกตัวชี้วัดมีค่าเท่ากับ 3 ระดับคะแนนสูงสุดของแต่ละตัวชี้วัดมีค่าเท่ากับ 5 คะแนน เพราะฉะนั้นค่าคะแนนสูงสุดที่เป็นไปได้จะเท่ากับ

$$(3 \times 5) \times (15 - 3) = 180 \text{ คะแนน} \quad \text{คิดเป็น 100\% ของคะแนนเต็ม}$$

ถ้าการประเมินแหล่งธรรมชาติแห่งหนึ่งได้คะแนนรวมของตัวชี้วัดด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ มีค่าเท่ากับ 100 คะแนน

$$\text{ดังนั้นค่าคะแนน (\%)} = \frac{100}{180} \times 100 = 55.56 \%$$

ตาราง 2 แสดงเกณฑ์กำหนดระดับคุณภาพด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

ค่าคะแนน(%)	ระดับ
51-100	คุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมาก
0-50	คุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติน้อย

ตัวอย่างการคิดคะแนนตัวชี้วัดด้านศักยภาพของการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ

สมมติตัวชี้วัดด้านศักยภาพ มีทั้งหมด 10 ตัวชี้วัด มีการประเมินว่าไม่ทราบ (N) 3 ตัวชี้วัด ดังนั้นตัวชี้วัดที่จะนำมาคำนวณครั้งนี้มีทั้งหมด 7 ตัวชี้วัด ค่าความสำคัญของทุกตัวชี้วัดมีค่าเท่ากับ 3 ระดับคะแนนสูงสุดของแต่ละตัวชี้วัดมีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

เพราะฉะนั้นค่าคะแนนสูงสุดที่เป็นไปได้จะเท่ากับ

$$(3 \times 5) \times (10 - 3) = 105 \text{ คะแนน} \quad \text{คิดเป็น } 100\% \text{ ของคะแนนเต็ม}$$

ถ้าการประเมินแหล่งธรรมชาติแห่งหนึ่งได้คะแนนรวมของตัวชี้วัดด้านศักยภาพ มีค่าเท่ากับ 55 คะแนน

$$\text{ดังนั้นค่าคะแนน (\%)} = \frac{55}{105} \times 100 = 52.38 \%$$

ตาราง 3 แสดงเกณฑ์กำหนดระดับคุณภาพด้านศักยภาพในการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ

ค่าคะแนน(%)	ระดับ
51-100	ศักยภาพมาก
0-50	ศักยภาพน้อย

ตัวอย่างการคิดคะแนนตัวชี้วัดด้านความเสี่ยงของการถูกทำลายในแหล่งธรรมชาติ

สมมติตัวชี้วัดด้านความเสี่ยง มีทั้งหมด 12 ตัวชี้วัด มีการประเมินว่าไม่ทราบ (N) 3 ตัวชี้วัด ดังนั้นตัวชี้วัดที่จะนำมาคำนวณครั้งนี้มีทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด ค่าความสำคัญของทุกตัวชี้วัดมีค่าเท่ากับ 3 ระดับคะแนนสูงสุดของแต่ละตัวชี้วัดมีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

เพราะฉะนั้นค่าคะแนนสูงสุดที่เป็นไปได้จะเท่ากับ

$$(3 \times 5) \times (12 - 3) = 135 \text{ คะแนน} \quad \text{คิดเป็น 100\% ของคะแนนเต็ม}$$

ถ้าการประเมินแหล่งธรรมชาติแห่งหนึ่งได้คะแนนรวมของตัวชี้วัดด้านความเสี่ยงมีค่าเท่ากับ 80 คะแนน

$$\text{ดังนั้นค่าคะแนน (\%)} = \frac{80}{135} \times 100 = 59.26 \%$$

ตาราง 4 แสดงเกณฑ์กำหนดระดับความเสี่ยง

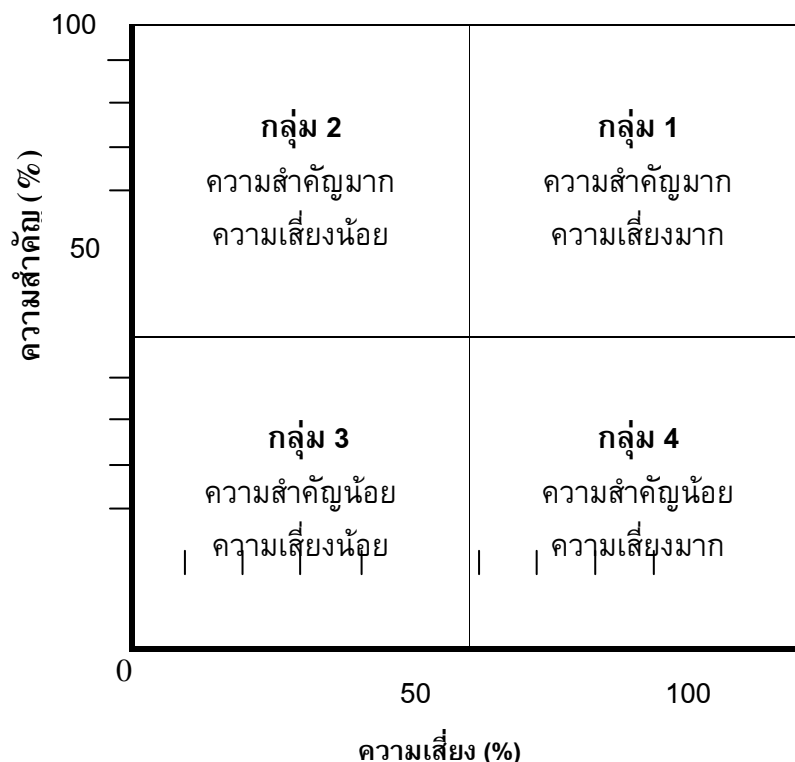
ค่าคะแนน (%)	ระดับ
51-100	ความเสี่ยงมาก
0-50	ความเสี่ยงน้อย

3.6.2.4 การประเมินระดับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวอันควรอนุรักษ์ เป็นการประเมินว่าแหล่งธรรมชาติแต่ละแหล่งหลังจากที่ได้คิดคะแนนในรายละเอียดแต่ละด้าน ประกอบด้วย คุณค่าของแหล่งธรรมชาติ ศักยภาพของการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ และความเสี่ยงของการถูกทำลายของแหล่งธรรมชาตินั้นๆ ซึ่งการคำนวณคะแนน (%) เพื่อการประเมินระดับคุณภาพของแหล่งธรรมชาติ

เนื่องจากตัวชี้วัดด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและด้านศักยภาพในการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ ถือว่าเป็นองค์ประกอบหลัก ที่จะสามารถชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของแหล่งธรรมชาติ นั้นๆ ดังนั้นหลักในการคิดประเมินสำหรับการศึกษานี้ คือ

ความสำคัญ	=	<u>ความสำคัญด้านคุณค่า + มีศักยภาพในการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ (%)</u>
		2
โดย	ความสำคัญ	= ความสำคัญด้านคุณค่าและมีศักยภาพในการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ (%)
	คุณค่า	= คุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (%)
	ศักยภาพ	= ศักยภาพในการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ (%)

เมื่อสามารถคำนวณความสำคัญของแหล่งธรรมชาติที่ต้องการประเมินแล้ว จะต้องนำมาพิจารณาหรือประเมินกับความเสี่ยงของการถูกทำลายในแหล่งธรรมชาตินั้นๆ ซึ่งการประเมินดังกล่าว จะไม่สามารถชี้เป็นตัวเลขที่ชัดเจน แต่จะสามารถกำหนดเป็นกลุ่มคะแนน ดังนี้

จากการจัดลำดับความสำคัญของแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ สามารถจัดได้เป็นกลุ่มคะแนน 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มความสำคัญมากและความเสี่ยงมาก เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความสำคัญที่ควรอนุรักษ์มาก แต่ก็มีความเสี่ยงในการถูกทำลายมากเช่นกัน ซึ่งแหล่งธรรมชาติเมื่อทำการประเมินแล้วอยู่ในกลุ่มนี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการดำเนินการอนุรักษ์อย่างเร่งด่วน โดยอาจจะเริ่มตั้งแต่การขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งธรรมชาติที่อนุรักษ์ และจัดการบริหารโดยหน่วยงานท้องถิ่นหรือหน่วยงานส่วนกลางอย่างมีระบบ เพื่อไม่ให้เกิดการทำลายแหล่งธรรมชาตินั้น ทั้งจากธรรมชาติและมนุษย์ ในขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณาหามาตรการในการป้องกันการทำลายในลักษณะต่างๆ ด้วย

2. กลุ่มความสำคัญมากและความเสี่ยงน้อย เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความสำคัญมาก แต่ความเสี่ยงในการถูกทำลายน้อย ซึ่งแหล่งธรรมชาติเหล่านี้ส่วนใหญ่จะยังคงมีความเป็นธรรมชาติอยู่มากและที่สำคัญอาจจะห่างไกลจากการพัฒนา ซึ่งแหล่งธรรมชาตินี้จะต้องมีการตรวจสอบให้แน่ชัดอีกครั้งโดยหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานส่วนกลางที่มีประสบการณ์ว่าควรเร่งให้มีการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งธรรมชาติอนุรักษ์ก่อนหรือไม่ แล้วจึงค่อยเตรียมการในการบริหารจัดการต่อไปอย่างเป็นระบบในอนาคตอันใกล้

3. กลุ่มความสำคัญน้อยและความเสี่ยงน้อย เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความสำคัญน้อยและมีความเสี่ยงในการถูกทำลายน้อย แหล่งธรรมชาติเหล่านี้ถือว่ามีความสำคัญที่จะอนุรักษ์น้อย หน่วยงานที่รับผิดชอบอาจจะปล่อยให้เป็นลักษณะธรรมชาติตามเดิมก่อน

4. กลุ่มความสำคัญน้อยและความเสี่ยงมาก เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความสำคัญน้อยแต่มีความเสี่ยงในการถูกทำลายมาก ซึ่งในส่วนนี้หน่วยงานรับผิดชอบอาจจะปล่อยให้ไปไปตามธรรมชาติ หรือให้หน่วยงานที่ดูแลเป็นผู้รับผิดชอบต่อไป แต่สิ่งที่จะต้องพิจารณา คือ ลักษณะความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งอาจจะต้องให้หน่วยงานรับผิดชอบพิจารณาป้องกัน เพราะนอกจากจะทำให้แหล่งธรรมชาตินั้นถูกทำลายแล้ว อาจจะมีผลกระทบต่อพื้นที่ใกล้เคียง

3. ข้อมูลจากแบบสอบถามเชิงลึก

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือชนิดนี้ เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นปัญหาที่กำหนดไว้ โดยแยกวิเคราะห์ในแต่ละบุคคลและในภาพรวม

4. ข้อมูลจากแบบสอบถาม

เมื่อได้รวบรวมแบบสอบถามจากภาคสนามมาอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้นำมา เพื่อทำการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ ค่าร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด กรณีศึกษาเกาะหมาก จังหวัดตราด ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือต่างๆ ประกอบด้วย 1) แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (Resource audit) 2) แบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะหมาก จังหวัดตราด ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด 3) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และ 4) แบบสอบถาม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการสำรวจสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวบนเกาะหมาก จังหวัดตราด
2. ผลการประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด บนเกาะหมาก จังหวัดตราด
3. ผลการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก
4. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก จังหวัดตราด

1. ผลการสำรวจสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวบนเกาะหมาก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาศักยภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวบนเกาะหมาก โดยใช้แบบสังเกตการณ์ ร่วมกับการสำรวจเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

หมู่เกาะหมาก นำเสนอโดยภาพรวม ประกอบไปด้วยเกาะขนาดต่างๆ จำนวน 9 เกาะ ประกอบด้วย 1) เกาะหมาก 2) เกาะระยั้งใน 3) เกาะระยั้งนอก 4) เกาะผี 5) เกาะขาม 6) เกาะกระดาด 7) เกาะนก 8) เกาะนอก และ 9) เกาะใน ในจำนวนเกาะเหล่านี้เกาะหมากเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุด โดยมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 16 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 9,500 ไร่ ความยาวจากเหนือจรดใต้ยาวประมาณ 10 กิโลเมตร ความกว้างจากตะวันออกมาตะวันตกประมาณ 5 กิโลเมตร ระยะทางรอบเกาะ 27 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ เป็นชายหาด หาดทรายขาวสะอาดเป็นแนวยาว พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยสวนมะพร้าว และสวนยางพารา(ภาพประกอบ 5)

เกาะหมาก

ภาพประกอบ 5 แผนที่แสดงจังหวัดตราด เกาะช้าง เกาะหมาก และเกาะกูด
ที่มา : บริษัท สยามมิดี บิสซิเนส แทรเวล จำกัด 2550 (ออนไลน์)

ที่ตั้ง

เกาะหมากมีฐานะเป็นตำบล ขึ้นอยู่กับกิ่งอำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด ตั้งอยู่ในทะเลอ่าวไทยทางตอนเหนือ และตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของจังหวัดตราด ห่างจากฝั่งด้านท่าเรือแหลมงอบประมาณ 35 กิโลเมตร ห่างจากกิ่งอำเภอเกาะกูด ประมาณ 20 กิโลเมตร เป็นเกาะขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 3 รองลงมาจากเกาะช้างและเกาะกูด มีเนื้อที่ทั้งหมด 16 ตารางกิโลเมตร ระยะทางรอบเกาะ 27 กิโลเมตร

ลักษณะทั่วไป

พื้นที่ส่วนใหญ่บนเกาะเป็นที่ราบ มีชายหาดอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือถึงทิศใต้ เป็นหาดทรายขาวสะอาด พื้นที่ส่วนใหญ่ของเกาะเป็นสวนมะพร้าวและยางพารา มีรูปร่างคล้ายดาวสี่แฉก โดยรอบมีอ่าว และชายหาดที่สวยงาม น้ำทะเลใสสะอาด มีถนนคอนกรีต และลูกรังเดินทางด้วยรถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน เดินทางเท้า

ลักษณะภูมิอากาศ

มีความชื้นสูง มีอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 28 องศาเซลเซียส โดยเฉพาะในช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ระหว่างเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม จะมีฝนตกชุกมาก ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 150 มิลลิเมตร/เดือน ในระหว่างเดือน พฤศจิกายน – มกราคม ท้องฟ้าโปร่ง อุณหภูมิประมาณ 16 องศาเซลเซียส และเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน อากาศแห้งแต่ไม่ร้อนจัด เนื่องจากล้อมรอบด้วยทะเล

การเดินทางจากกรุงเทพฯ ไป เกาะหมาก

การเดินทางจากกรุงเทพฯ สู่เกาะหมาก ที่สะดวกที่สุด คือ เส้นทางกรุงเทพฯ – ตราด – แหลมงอบ – เกาะหมาก โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางได้ 2 วิธี โดยมีรายละเอียดของการเดินทางดังนี้

1. รถยนต์ส่วนตัว สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทาง คือ

1.1 สายบางนา – ตราด ใช้ทางหลวงหมายเลข 3 ผ่านชลบุรี – ระยอง – จันทบุรี – ตราด (แหลมงอบ) ระยะทาง 385 กิโลเมตร

1.2 สายบางนา – ชลบุรี – แกลง – จันทบุรี – ตราด (แหลมงอบ) ใช้ทางหลวงหมายเลข 344 ระยะทาง 315 กิโลเมตร

2. รถยนต์โดยสารประจำทาง

เริ่มต้นที่สถานีเอกมัยสายกรุงเทพฯ – ตราด ใช้เวลาเดินทาง 5 ชั่วโมง โดยมีรถโดยสารให้เลือกทั้งบริษัทขนส่ง และบริษัทของเอกชน มีรถออกทุกชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 7.00 น. – 23.00 น. ของทุกวัน ค่าโดยสารไป – กลับประมาณคนละ 500 บาท

การเดินทางจากตราดไปแหลมงอบ

จากตัวเมืองตราด (หน้าตลาดสด) สามารถโดยสารสองแถวไปแหลมงอบ ค่าโดยสารคนละ 40 บาท หรือจะเหมาเป็นหมู่คณะเที่ยวละ 200 บาท

การเดินทางจากแหลมงอบ – เกาะหมาก

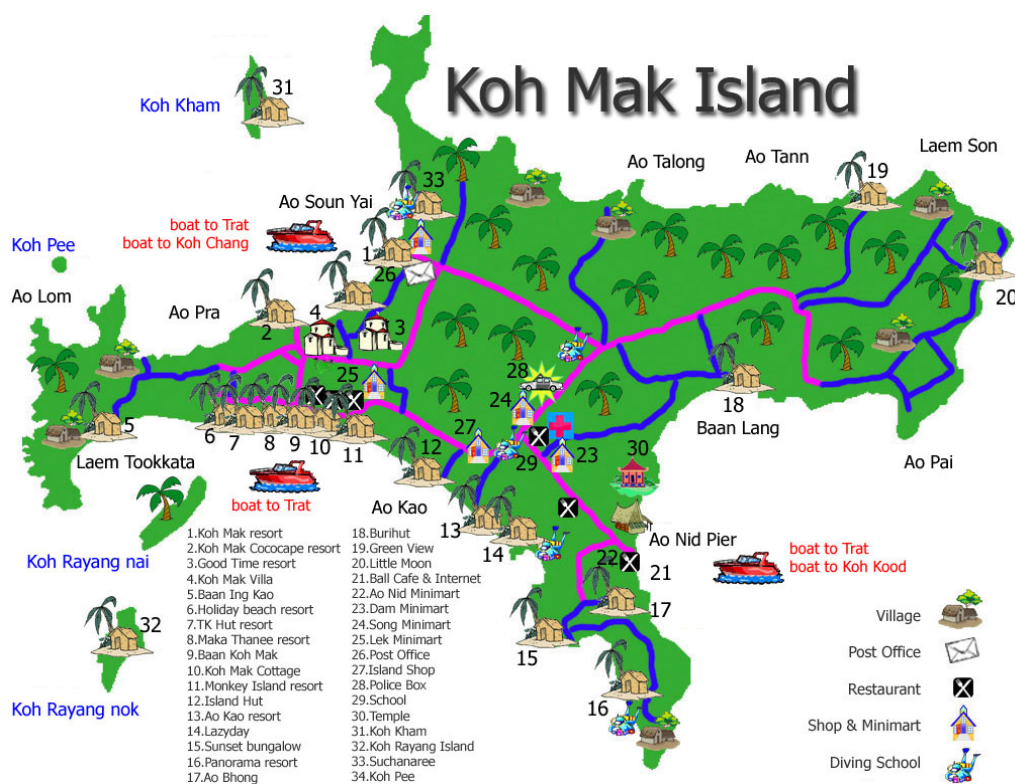
การเดินทางจากท่าเรือแหลมงอบ – เกาะหมาก นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางได้ด้วยเรือช้าโดยสาร หรือเรือเร็วโดยสาร โดยมีดังรายละเอียดของการเดินทางดังนี้

1. เรือช้าโดยสาร (ภาพประกอบ 6) มีบริการนักท่องเที่ยวเพียงวันละ 1 เที่ยว โดยออกจากท่าเรือแหลมงอบ เวลา 15.00 น. ใช้เวลาเดินทางจากท่าเรือแหลมงอบถึงท่าเรืออ่าวนิตบนเกาะหมาก ประมาณ 3 ชั่วโมง ราคาค่าโดยสารไป – กลับ คนละ 600 บาท

2. เรือเร็วโดยสาร นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการเรือเร็วโดยสารได้ที่ท่าเรือแหลมงอบ โดยต้องติดต่อกับรีสอร์ทไว้ก่อน เรือเร็วโดยสารจะมารับนักท่องเที่ยวตามตารางเวลาที่กำหนดไว้ ใช้เวลาเดินทางประมาณ 50 นาที ราคาค่าโดยสารไป – กลับ คนละ 900 บาท

1.1 แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติบนเกาะหมาก

บนเกาะหมากมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติสวยงามโดดเด่น เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว 5 แห่ง ได้แก่ 1) อ่าวนิต 2) อ่าวสวนใหญ่ 3) อ่าวขาว 4) อ่าวไผ่-แหลมสน 5) เกาะขาม

ภาพประกอบ 6 แผนที่เกาะหมาก

ที่มา : ถ่ายจากแผนที่ในรีสอร์ทบ้านชายเล

1. อ่าวนิต

ภาพประกอบ 7 สภาพธรรมชาติอ่าวนิต บริเวณท่าเทียบเรือและสถานที่ใกล้เคียง

ภาพประกอบ 8 ท่าเรืออ่าวนิตและบ้านเรือนของชาวบ้านบนเกาะหมาก

ที่ตั้ง อ่าวนิตตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะหมาก

ลักษณะทั่วไป

ท่าเรืออ่าวนิต เป็นท่าเรือประจำเกาะหมากที่มีขนาดใหญ่ และเป็นศูนย์กลางการคมนาคมระหว่างเกาะหมากกับเกาะอื่นๆ และฝั่งแหลมงอบ อ่าวนิตเป็นอ่าวที่เหมาะสมแก่การหลบลมพายุลมมรสุมของชาวประมง เนื่องจากเป็นอ่าวที่ไม่มีคลื่นลมแรง นอกจากนั้นอ่าวแห่งนี้ยังเป็นจุดชมพระอาทิตย์ขึ้นที่สวยงามของเกาะอีกด้วย อ่าวนิตไม่มีหาดทราย แม้ว่าน้ำทะเลจะใสสะอาด แต่ไม่เหมาะกับการลงเล่นน้ำ เพราะลักษณะของชายหาดเป็นหาดหิน ในช่วงเย็นประชาชนบนเกาะหมากใช้พื้นที่อ่าวแห่งนี้เป็นที่พบปะสังสรรค์ และที่สำคัญท่าเรืออ่าวนิตเป็นสถานที่ที่ใช้ในการจัดงานเทศกาลและงานประเพณีสำคัญของประชาชนชาวเกาะหมากเป็นประจำทุกปี

สิ่งอำนวยความสะดวกและการเดินทาง

อ่าวนิต เป็นท่าเรือขนาดใหญ่ซึ่งถูกสร้างขึ้นเพื่อบริการทั้งเรือท่องเที่ยว รวมไปถึงเรือของชาวประมง สำหรับนักท่องเที่ยวที่ทำการจองที่พักล่วงหน้ามาที่รีสอร์ทจะมีรถรับ – ส่ง นักท่องเที่ยวของรีสอร์ทมารับ

เนื่องจากอ่าวนิตเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของเกาะหมาก ทำให้เป็นพื้นที่ที่มีถนนเข้าถึงอ่าว มีร้านค้า และเป็นแหล่งชุมชน ถ้านักท่องเที่ยวไม่ได้ติดต่อจองที่พักมาล่วงหน้า สามารถติดต่อสอบถามข้อมูลที่พักได้ที่ร้านสะดวกซื้อบริเวณอ่าวนิต หรือที่ท่าเรืออ่าวนิต นอกจากนี้ยังมีเรือประมงให้เช่านำเที่ยว แต่ถ้าติดต่อจากสถานที่พักแรม จะสะดวกกว่าการติดต่อเอง มีรถรับจ้างไม่ประจำทางต้องติดต่อเช่าเหมาะสำหรับการเดินทางบนเกาะหมาก แต่ส่วนใหญ่ักท่องเที่ยวจะทำการจองที่พักแรมล่วงหน้า และติดต่อรถจากสถานที่พักแรมมารับ ปัจจุบันมีท่าเทียบเรือนักท่องเที่ยวมากขึ้น ความสำคัญในการเป็นท่าเทียบเรืออ่าวนิตจึงลดน้อยลง

2. อ่าวขาว

ภาพประกอบ 9 อ่าวขาวมีน้ำทะเลใสสะอาดคงสภาพความเป็นธรรมชาติดีมาก

ที่ตั้ง อ่าวขาวตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะหมาก

ลักษณะทั่วไป

มีลักษณะเป็นชายหาดยาว น้ำทะเลใส เป็นหาดที่ทอดยาวประมาณ 2 กิโลเมตร มีชื่อเรียกตามรีสอร์ทที่ตั้งอยู่ เช่นอ่าวขาว มีอ่าวขาวรีสอร์ท ถัดจากอ่าวขาวไปเรียกอ่าวบ้านใหญ่ หรืออ่าวกระต๊อง เป็นลักษณะชายหาดทอดยาวติดต่อกันสามารถเดินเลาะชายหาดไปได้เรื่อยๆ ถึงเขาแผ่นที่หรือแหลมตุ๊กตา ลงไปทางทิศตะวันตกสามารถเล่นน้ำได้ มีรีสอร์ท ที่พักอยู่ตลอดแนว เป็นจุดชมพระอาทิตย์ตก มีถนนคอนกรีตเชื่อมต่อตลอดเส้นทาง

สิ่งอำนวยความสะดวก

มีรีสอร์ทหลายแห่งไว้คอยต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น ฮอลิเดย์ บีช รีสอร์ท, บ้านชายเล, ทีเค ฮัท รีสอร์ท, มกะธานี รีสอร์ท, บ้านเกาะหมาก, เกาะหมาก คอทเทจ, มังกี้ ไอแลนด์ รีสอร์ท, ไอแลนด์ ฮัท, อ่าวขาว รีสอร์ท, เลซี่ รีสอร์ท, ชันแซ่ท บังกาโล และพาโนรามา รีสอร์ท เมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงท่าเรืออ่าวนิด ทางรีสอร์ทจะมีรถไปรับที่ท่าเรือ ปัจจุบันมีท่าเทียบเรือเร็วโดยสารหน้ามະกะธานีรีสอร์ท ซึ่งสามารถโดยสารเรือเร็วโดยสาร ชื่อ เรือลีลาวดี มาลงที่อ่าวบ้านใหญ่นี้ได้ โดยจะติดต่อซื้อตั๋วเรือมาเอง หรือ สถานที่พักแรมที่จองมาพักบนเกาะหมากเป็นผู้ดำเนินการให้

3. อ่าวสวนใหญ่

ภาพประกอบ 10 อ่าวสวนใหญ่มีสภาพร่มรื่นเต็มไปด้วยแนวต้นมะพร้าว

ที่ตั้ง อ่าวสวนใหญ่ตั้งอยู่ที่ตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะหมาก

ลักษณะทั่วไป

เป็นชายหาดทรายละเอียด มีชายหาดลาดเอียงเหมาะแก่การเล่นน้ำ มีความยาวประมาณ 500 เมตร – 1 กิโลเมตร มีน้ำใสสะอาด มีความกว้างของหน้าหาด มีทิวทัศน์งดงาม และเป็นจุดชมวิวยุทธศาสตร์ที่สวยงามอีกแห่งหนึ่งบนเกาะหมาก อ่าวนี้อยู่ใกล้เกาะขาม ซึ่งสามารถนั่งเรือข้ามไปเที่ยวชมได้ด้วยเวลาเพียง 5 นาที นอกจากนี้ยังมองเห็นเกาะผีได้

สิ่งอำนวยความสะดวก

มีรีสอร์ทและร้านอาหารหลายแห่งไว้คอยต้อนรับนักท่องเที่ยวเช่น เกาะหมากรีสอร์ท, เกาะหมากโคโคเคป รีสอร์ท, กู๊ดไทม์ รีสอร์ท และเกาะหมากวิลล่า นอกจากนี้ยังมีที่ทำการไปรษณีย์เอกชน 1 แห่ง ของเกาะ มีร้านสะดวกซื้อใน เกาะหมากรีสอร์ท ส่วนการเดินทาง เมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงท่าเรืออ่าวนิต ทางรีสอร์ทจะมีรถไปรับที่ท่าเรือ ปัจจุบันมีท่าเทียบเรือหน้าเกาะหมากรีสอร์ท เป็นท่าเทียบเรือเร็วโดยสาร ชื่อเรือปาหนัน สามารถโดยสารเรือจากฝั่งแหลมงอบมาขึ้นที่ท่าเรือหน้าเกาะหมากรีสอร์ท โดยการซื้อตั๋วมาเอง หรือสถานที่พักแรมที่จองมาเป็นผู้ดำเนินการให้

4. อ่าวไผ่ – แหลมสน

ภาพประกอบ 11 อ่าวไผ่ยามเช้าช่วงรุ่งอรุณ

ที่ตั้ง อ่าวไผ่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะ

ลักษณะทั่วไป

เป็นหาดทรายสีแสด เป็นแนวยาว สลับไปกับโขดหินดินแดง ไม่เหมาะเล่นน้ำ แต่เหมาะกับการเดินเล่นชมวิวิทิวทัศน์ จากหาดนี้สามารถมองเห็นเกาะกูดได้ชัดเจน หากเดินลัดเลาะหาดไปเรื่อย ๆ จะอ้อมมาที่แหลมสนได้ ที่จุดนี้จะมองเห็นเกาะกระดาดได้อย่างชัดเจนอ่าวนี้ไม่มีที่พักแรมและรีสอร์ท

สิ่งอำนวยความสะดวกและการเดินทาง

การเดินทางมาอ่าวนี้สามารถขับรถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์ซึ่งอาจขับเองหรือว่าจ้างรถรับจ้างประจำเกาะเข้ามาเที่ยวได้ หรือสามารถออกกำลังการด้วยการขี่จักรยานมาที่อ่าวไผ่มีป้ายบอกทาง สามารถไปได้ตนเองได้ และจากอ่าวไผ่สามารถเดินลัดเลาะหรือขี่จักรยานไปถึงแหลมสน ปัจจุบันนักท่องเที่ยวนิยมใช้จักรยานในการเดินทางในเส้นทางนี้ ที่อ่าวไผ่แห่งนี้ยังไม่มีรีสอร์ท จึงไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเท่าที่ควร

5. เกาะขาม

ภาพประกอบ 12 เกาะขาม เป็นเกาะเล็ก ๆ ใกล้เกาะหมาก มีชายหาดสวยงามทรายขาวละเอียด

ที่ตั้ง เกาะขามตั้งอยู่ห่างจากเกาะหมาก ประมาณ 1 กิโลเมตร ทางด้านทิศตะวันตกของอ่าวสวนใหญ่ (ตรงข้ามอ่าวสวนใหญ่) บนเกาะหมาก

ลักษณะทั่วไป

เป็นหาดทรายยาวหน้าเกาะ มีน้ำทะเลใสสะอาด และหาดทรายขาวละเอียด เหมาะแก่การลงเล่นน้ำได้ดี เวลาล่องจะเห็นแนวสันทรายพาดผ่านเกือบถึงเกาะหมาก สามารถมองเห็นเกาะหมาก เกาะตะเกียง เกาะกระ เกาะหวายได้ บนเกาะมีหาดหินสีดำลักษณะกลมมน มีลักษณะหินคล้ายเกาะหินงาม ที่จังหวัดสตูล มีเพียงหาดเดียวในแถบนี้

สิ่งอำนวยความสะดวกและการเดินทาง

สามารถนั่งเรือจากอ่าวสวนใหญ่ (หน้าเกาะหมากรีสอร์ท) ข้ามไปได้ โดยใช้เวลาเพียง 10 นาที เป็นที่ตั้งของเกาะขาม รีสอร์ท และมีบริการดำน้ำชมปะการัง ไว้รองรับนักท่องเที่ยวมีค่าธรรมเนียมในการขึ้นเกาะคนละ 60 บาท หรือเหมาไปในราคาคนละ 150 บาท รวมค่าเรือไปกลับ หน้าเกาะหมากรีสอร์ทถึงเกาะขาม หรือสามารถจองที่พักเกาะขามรีสอร์ทได้โดยตรง

1.2 แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนาวัฒนธรรม

วัดเกาะหมาก ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนบนเกาะหมาก วัดแห่งนี้สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2490 ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนาให้ชุมชนชาวเกาะหมากยึดมั่นในแนวทางการดำเนินชีวิตบนวิถีแห่งความเรียบง่ายและความดีงาม ภายในบริเวณวัดสามารถสัมผัสได้ถึง ความสงบ ร่มเย็น ภายใต้ร่มเงาของต้นโพธิ์โบราณ

สิ่งอำนวยความสะดวกและการเดินทาง

มีถนนเข้าถึงสะดวกแต่ไม่มีรถโดยสารประจำทางต้องนำรถยนต์เข้าไป หรือเช่ารถยนต์ของสถานที่พักแรม เช่ารถจักรยานยนต์ รถจักรยาน ตามสถานที่บริการรถเช่า โดยมีอัตราค่าเช่าดังนี้ รถจักรยาน วันละ 100 – 150 บาทต่อวัน รถจักรยานยนต์วันละ 350 – 400 บาทต่อวัน รถยนต์ วันละ 1,200 – 1,400 บาทต่อวัน

1.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม

บนเกาะหมากมีบ้านทรงไทยสถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ 6 บ้านเก่าของหลวงพรหมภักดี ต้นตระกูลตะเวที่กุล สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2475 เดิมบ้านหลังนี้ชื่อบ้านเกาะหมาก แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น สวนพรหมประสาธ เป็นที่ส่วนบุคคล การเข้าชมต้องขออนุญาตเจ้าของก่อน ไม่พบสิ่งอำนวยความสะดวก

1.4 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทงานประเพณี งานเทศกาล และกิจกรรม

บนเกาะหมากมีงานประเพณีที่สำคัญและจัดเป็นประจำทุกปีได้แก่ ในเดือนมกราคม ทุกวันเสาร์ที่ 2 ของเดือน (ตรงกับวันเด็ก) ชื่องานเกาะหมากสัมพันธ์ สถานที่จัดงานบนสะพานอ่าวตานิด และในเดือน เมษายน ของทุกปี จะมีการจัดงานสงกรานต์ประจำปี เพื่อให้ลูกหลานได้แสดง ความกตัญญูแก่ผู้เฒ่าผู้แก่เพื่อรดน้ำขอพรในงานเทศกาลปีใหม่ของไทย และก็มีการเล่นสาดน้ำกันเหมือนทุกภาคของประเทศไทย

บนเกาะหมากสามารถทำกิจกรรมได้หลากหลาย เช่น การขี่จักรยานตามเส้นทางจักรยาน ดำน้ำลึก ดำน้ำตื้น พายเรือคายัค ตกปลา เป็นต้น

1.5 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

การคมนาคมทาง บนเกาะหมาก ทางบกการติดต่อระหว่างหมู่บ้านและชุมชนบนเกาะ มีถนนสาธารณะบนเกาะยาว 27 กิโลเมตร ติดต่อกันทั่ว ลักษณะถนนดินเหนียวสีแดง ในฤดูฝน ถนนจะลื่น เป็นหลุมบ่อ การเดินทางไม่สะดวก ในฤดูแล้ง ดินจะแตกกระแหงและมีฝุ่นมาก ถนนคอนกรีตบนเกาะหมากมีความยาวประมาณ 15 กิโลเมตร โดยได้รับงบประมาณจากกรมพัฒนา

ชุมชน กรมโยธาธิการ และองค์การบริหารส่วนตำบล ถนนบนเกาะสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ แต่คุณภาพถนนยังต้องปรับปรุงอีกหลายเส้นทาง

การคมนาคมทางน้ำ บนเกาะหมากไม่นิยมใช้กันมากนัก เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งสามารถเข้าถึงได้โดยทางถนน การคมนาคมทางน้ำจะใช้ในการในการติดต่อกับฝั่งท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดตราด เท่านั้น โดยมีเรือโดยสารบริการระหว่างเกาะหมาก – ท่าเรือแหลมฉบังทุกวันเรือช้าโดยสาร ออกจากเกาะหมากวันละ 1 เที่ยวทุกวัน เวลา 8.00 น. และออกจากท่าเรือแหลมฉบังเวลา 15.00 น. ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมง

เรือเร็วโดยสาร ออกจากเกาะหมาก วันละ 5 เที่ยว ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 45 นาที แต่ในช่วงฤดูมรสุมเรือเร็วโดยสารไม่สามารถให้บริการได้

เกาะหมากมีท่าเทียบเรือ 3 แห่ง ได้แก่ ท่าเทียบเรือมะกะธานี รีสอร์ท ท่าเทียบเรืออ่าวนิต และท่าเทียบเรือเกาะหมากรีสอร์ท

การคมนาคมทางอากาศไม่มีบนเกาะหมาก

สาธารณูปโภคบนเกาะหมาก

ไฟฟ้า มีการติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน และนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการต้องมีเครื่องกำเนิดไฟฟ้าสำรองไว้ในรีสอร์ทเพื่อให้มีไฟฟ้าไว้บริการนักท่องเที่ยวอย่างพอเพียง

น้ำประปา ปัจจุบันเป็นระบบประปาบาดาลขนาดใหญ่ ซึ่งจ่ายน้ำให้กับประชาชนบนเกาะหมากได้ แต่ไม่ครอบคลุมทั่วทั้งหมด ซึ่งทางผู้ประกอบการต้องหาแหล่งน้ำสำรองไว้เพื่อบริการนักท่องเที่ยว

โทรศัพท์ บนเกาะหมากมีโทรศัพท์สาธารณะรวม 8 จุด และสัญญาณโทรศัพท์ส่วนบุคคลครอบคลุมทั่วทั้งเกาะ

ไปรษณีย์ เป็นไปรษณีย์อนุญาตเอกชน 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 มีเจ้าหน้าที่ 1 คน

อินเทอร์เน็ต มีอยู่ตามรีสอร์ทบางแห่ง และไม่มีร้านอินเทอร์เน็ตบริการบนเกาะที่พักรวม มีที่พักรวมไว้บริการนักท่องเที่ยวให้เลือกหลากหลาย จำนวนรวมทั้งสิ้น

34 แห่ง

ร้านอาหาร ส่วนใหญ่มีบริการในรีสอร์ท และร้านอาหารเล็กๆ ของชุมชนคนในท้องถิ่นคุณภาพ ปานกลาง

บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการที่พักแรม จะเป็นผู้ให้บริการนำเที่ยวและมีมัคคุเทศก์เป็นพนักงานของสถานประกอบการที่พักแรม ซึ่งมีจำนวนที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และมีการประสานงานระหว่างสถานที่พักที่ไม่มีบริการนำเที่ยวก็สามารถส่งนักท่องเที่ยวไปนำเที่ยวร่วมกับนักท่องเที่ยวอื่นๆ ได้ ทางสถานที่พักจะเป็นผู้ประสานงานบริการให้แก่นักท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยวต้องการติดต่อเอง บนเกาะหมากมีร้านบริการพาดำน้ำลึก 3 แห่ง

ร้านขายของที่ระลึก บนเกาะหมากไม่มีร้านขายของที่ระลึกไว้บริการนักท่องเที่ยว

ศูนย์บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว บนเกาะหมากมี 1 แห่ง คือ สำนักงาน
องค์การบริหารส่วนตำบล จะมีเจ้าหน้าที่สลับมาประจำบริการนักท่องเที่ยวในวันหยุด
ธนาคาร และตู้เอทีเอ็ม บนเกาะหมากไม่มีธนาคาร ไม่มีตู้เอทีเอ็ม
สถานีตำรวจ บนเกาะหมากไม่มีสถานีตำรวจ
สถานีบริการน้ำมัน บนเกาะหมากมีสถานีบริการน้ำมันขนาดเล็กของชุมชน
สถานีอนามัย บนเกาะหมากมีสถานีอนามัย 1 แห่ง
โรงเรียน บนเกาะหมากมีโรงเรียนประถม 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านเกาะหมาก
(สถิติสุขภาพ)

รถโดยสารประจำทาง ไม่มีให้บริการ แต่นักท่องเที่ยวสามารถเช่าจักรยาน หรือ
จักรยานยนต์ หรือรถยนต์ เพื่อใช้ในการเดินทางบนเกาะ หรือสามารถใช้บริการรถรับจ้าง หรือรถ
ของรีสอร์ทได้ มีอัตราค่าเช่ามี ดังนี้ รถจักรยาน วันละ 100 – 150 บาทต่อวัน รถจักรยานยนต์ วัน
ละ 350 – 400 บาทต่อวัน และรถยนต์ วันละ 1,200 – 1,400 บาทต่อวัน ส่วนอัตรารถรับจ้างแล้วแต่
ตกลงกันว่าจะให้ไปส่งที่ใด ราคาเท่าใด

ป้ายบอกทาง บนเกาะหมากมีป้ายบอกทางแต่ไม่ละเอียด และมีไม่มากเพียงพอ

2. ผลการประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด บนเกาะหมาก

ในการประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดของแหล่งท่องเที่ยว
บนเกาะหมาก ผู้วิจัยได้เลือกประเมินแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่
รู้จักของนักท่องเที่ยวจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1) อ่าวนิต 2) อ่าวสวนใหญ่ (อ่าวเกาะหมากรีสอร์ท) 3)
อ่าวขาว 4) อ่าวไผ่ และ 5) อ่าวพระ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดตั้งอยู่ในตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะ
กูด จังหวัดตราด และอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมาก เครื่องมือที่ใช้ในการ
เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินคุณค่าแหล่งธรรมชาติประเภทชายหาด ซึ่งคณะวิทยาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดทำขึ้น โดยให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ปฏิบัติราชการบนเกาะหมาก ทั้งนี้
แบบประเมินศักยภาพดังกล่าวให้ความสำคัญในการประเมินแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน
คุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ประกอบด้วยตัวชี้วัด 12 ตัว 2) ด้านศักยภาพในการอนุรักษ์ธรรมชาติ
ประกอบด้วยตัวชี้วัด 11 ตัว และ 3) ด้านความเสี่ยงของการถูกทำลายในแหล่งธรรมชาติ
ประกอบด้วยตัวชี้วัด 14 ตัว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ดังตาราง 4 – 6 โดยมีรายละเอียด
ดังนี้

ตาราง 5 ผลการประเมินคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดบนเกาะหมาก

แหล่งท่องเที่ยว	จำนวนคะแนน (ร้อยละ)	ระดับคะแนน
อ่าวนิต	40.66	คุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติน้อย
อ่าวสวนใหญ่	59.48	คุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมาก
อ่าวพระ	53.88	คุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมาก
อ่าวขาว	52.72	คุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมาก
อ่าวไผ่	58.78	คุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมาก
รวม	53.10	คุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมาก

จากตาราง 5 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดบนเกาะหมากมีคุณค่าสิ่งแวดล้อมในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 53.10 ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมากที่สุด ได้แก่ อ่าวสวนใหญ่ มีคะแนนร้อยละ 59.48 รองลงมาได้แก่ อ่าวไผ่ มีคะแนนร้อยละ 58.78 อ่าวพระ มีคะแนนร้อยละ 53.88 อ่าวขาว มีคะแนนร้อยละ 52.72 และอ่าวนิต มีคะแนนร้อยละ 40.66 ตามลำดับ

ตาราง 6 ผลการประเมินคุณค่าด้านศักยภาพในการอนุรักษ์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดบนเกาะหมาก

แหล่งท่องเที่ยว	จำนวนคะแนน (ร้อยละ)	ระดับคะแนน
อ่าวนิต	42.52	ศักยภาพน้อย
อ่าวสวนใหญ่	61.22	ศักยภาพมาก
อ่าวพระ	41.89	ศักยภาพน้อย
อ่าวขาว	54.81	ศักยภาพมาก
อ่าวไผ่	52.59	ศักยภาพมาก
รวม	50.61	ศักยภาพมาก

จากตาราง 6 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดบนเกาะหมากมีศักยภาพในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50.61 ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากที่สุด ได้แก่ อ่าวสวนใหญ่ มีคะแนนร้อยละ 61.22 รองลงมาได้แก่ อ่าวขาว มีคะแนนร้อยละ 54.81 อ่าวไผ่ มีคะแนนร้อยละ 52.59 อ่าวนิต มีคะแนนร้อยละ 42.52 และอ่าวพระ มีคะแนนร้อยละ 41.89 ตามลำดับ

ตาราง 7 ผลการประเมินของความเสี่ยงต่อการถูกทำลายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวประเภท
ชายหาดบนเกาะหมาก

แหล่งท่องเที่ยว	จำนวนคะแนน (ร้อยละ)	ระดับคะแนน
อ่าวนิต	38.88	ความเสี่ยงน้อย
อ่าวสวนใหญ่	32.22	ความเสี่ยงน้อย
อ่าวพระ	24.76	ความเสี่ยงน้อย
อ่าวขาว	37.22	ความเสี่ยงน้อย
อ่าวไผ่	27.17	ความเสี่ยงน้อย
รวม	32.05	ความเสี่ยงน้อย

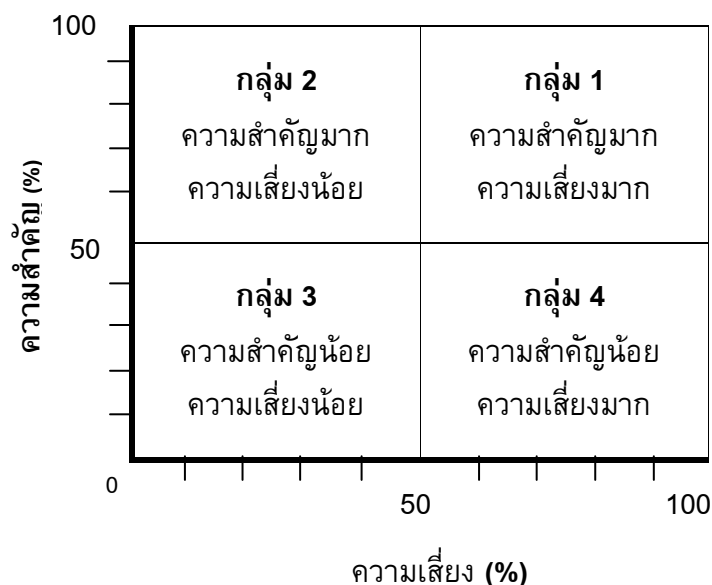
จากตาราง 7 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดบนเกาะหมากมีความเสี่ยงในระดับน้อย โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 32.05 ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเสี่ยงมากที่สุด ได้แก่ อ่าวนิต มีคะแนนร้อยละ 38.88 รองลงมาได้แก่ อ่าวขาว มีคะแนนร้อยละ 37.22 อ่าวสวนใหญ่ มีคะแนนร้อยละ 32.22 อ่าวไผ่ มีคะแนนร้อยละ 27.17 และอ่าวพระ มีคะแนนร้อยละ 24.76 ตามลำดับ

เมื่อได้คะแนนคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ คะแนนคุณค่าด้านศักยภาพ และคะแนนความเสี่ยงแล้ว ผู้วิจัยได้นำค่าคะแนนดังกล่าวมาคำนวณเพื่อหาค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ โดยใช้สูตรดังต่อไปนี้

$$\text{ความสำคัญ} = \frac{\text{ความสำคัญด้านคุณค่า} + \text{มีศักยภาพในการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ} (\%)}{2}$$

โดย ความสำคัญ = ความสำคัญด้านคุณค่าและมีศักยภาพในการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ (%)
 คุณค่า = คุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (%)
 ศักยภาพ = ศักยภาพในการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ (%)

เมื่อคำนวณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติได้แล้ว ผู้วิจัยได้นำผลมาประเมินความเสี่ยงของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาตินั้นๆ ต่อการถูกทำลาย ซึ่งการประเมินดังกล่าวไม่สามารถชี้เป็นตัวเลขได้ชัดเจนแต่จะกำหนดกลุ่มคะแนนดังนี้

จากการจัดลำดับความสำคัญของแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ สามารถจัดได้เป็นกลุ่มคะแนน 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มความสำคัญมากและความเสี่ยงมาก เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความสำคัญที่ควรอนุรักษ์มาก แต่ก็มีความเสี่ยงในการถูกทำลายมากเช่นกัน ซึ่งแหล่งธรรมชาติเมื่อทำการประเมินแล้วอยู่ในกลุ่มนี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการดำเนินการอนุรักษ์อย่างเร่งด่วน โดยอาจจะเริ่มตั้งแต่การขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งธรรมชาติที่อนุรักษ์และจัดการบริหารโดยหน่วยงานท้องถิ่นหรือหน่วยงานส่วนกลางอย่างมีระบบ เพื่อไม่ให้เกิดการทำลายแหล่งธรรมชาตินั้น ทั้งจากธรรมชาติและมนุษย์ ในขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณาหามาตรการในการป้องกันการทำลายในลักษณะต่างๆ ด้วย

2. กลุ่มความสำคัญมากและความเสี่ยงน้อย เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความสำคัญมากแต่ความเสี่ยงในการถูกทำลายน้อย ซึ่งแหล่งธรรมชาติเหล่านี้ส่วนใหญ่จะยังคงมีความเป็นธรรมชาติอยู่มากและที่สำคัญอาจจะห่างไกลจากการพัฒนา ซึ่งแหล่งธรรมชาตินี้จะต้องมีการตรวจสอบให้แน่ชัดอีกครั้งโดยหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานส่วนกลางที่มีประสบการณ์ว่าควรเร่งให้มีการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งธรรมชาติอนุรักษ์ก่อนหรือไม่ แล้วจึงค่อยเตรียมการในการบริหารจัดการต่อไปอย่างเป็นระบบในอนาคตอันใกล้

3. กลุ่มความสำคัญน้อยและความเสี่ยงน้อย เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความสำคัญน้อยและมีความเสี่ยงในการถูกทำลายน้อย แหล่งธรรมชาติเหล่านี้ถือว่ามีความสำคัญที่จะอนุรักษ์น้อย หน่วยงานที่รับผิดชอบอาจจะปล่อยให้เป็นลักษณะธรรมชาติตามเดิมก่อน

4. กลุ่มความสำคัญน้อยและความเสี่ยงมาก เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความสำคัญน้อยแต่มีความเสี่ยงในการถูกทำลายมาก ซึ่งในส่วนนี้หน่วยงานรับผิดชอบอาจจะปล่อยให้ไปตามธรรมชาติ หรือให้หน่วยงานที่ดูแลเป็นผู้รับผิดชอบต่อไป แต่สิ่งที่จะต้องพิจารณา คือ ลักษณะความ

เสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งอาจจะต้องให้หน่วยงานรับผิดชอบพิจารณาป้องกัน เพราะนอกจากจะทำให้แหล่งธรรมชาตินั้นถูกทำลายแล้ว อาจจะมีผลกระทบต่อพื้นที่ใกล้เคียง

ตาราง 8 ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดบนเกาะหมาก

แหล่งท่องเที่ยว	จำนวนคะแนน (ร้อยละ)	ระดับคะแนน
อ่าวนิต	41.59	ความสำคัญน้อย ความเสี่ยงน้อย
อ่าวสวนใหญ่	60.35	ความสำคัญมาก ความเสี่ยงน้อย
อ่าวพระ	47.88	ความสำคัญน้อย ความเสี่ยงน้อย
อ่าวขาว	53.76	ความสำคัญมาก ความเสี่ยงน้อย
อ่าวไผ่	55.53	ความสำคัญมาก ความเสี่ยงน้อย
รวม	51.82	ความสำคัญมาก ความเสี่ยงน้อย

จากตาราง 8 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดบนเกาะหมากมีความสำคัญมาก ความเสี่ยงน้อย โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 51.82 ทั้งนี้สามารถแบ่งลำดับความสำคัญได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มความสำคัญมากความเสี่ยงน้อย ประกอบด้วย 1) อ่าวสวนใหญ่ มีคะแนนร้อยละ 60.35 2) อ่าวขาว มีคะแนนร้อยละ 53.76 และ 3) อ่าวไผ่ มีคะแนนร้อยละ 55.53
2. กลุ่มความสำคัญน้อยความเสี่ยงน้อย ประกอบด้วย 1) อ่าวนิต มีคะแนนร้อยละ 41.59 และ 2) อ่าวพระ มีคะแนนร้อยละ 47.88

สรุปผลการประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด

อ่าวนิต ลักษณะของชายหาดเป็นชายหาดประเภทหาดหิน ไม่เหมาะกับการลงเล่นน้ำ ไม่มีการลาดเอียงของหาดทราย มีแนวโขดหินสลับหากทราย มีลักษณะทรายไม่ละเอียดมาก สีปกติ และเป็นท่าเทียบเรือประจำเกาะหมาก

มีคุณค่าสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 40.66 ศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ร้อยละ 42.52 ความเสี่ยงในการสูญเสีย ร้อยละ 38.88 มีค่าความสำคัญ มีค่าความสำคัญน้อย ความเสีย

น้อย ผลการประเมิน พบว่า ไม่มีความสำคัญมาก เนื่องจากอ่าวชนิดนี้ได้ถูกพัฒนาไปเป็นท่าเทียบเรือ แทนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แต่ยังคงความสมบูรณ์ของธรรมชาติอยู่ ทั้งยังเป็นจุดชมพระอาทิตย์ขึ้นที่สวยงามอีกแห่งของเกาะหมาก

อ่าวสวนใหญ่ เป็นชายหาดประเภทหาดทราย มีลักษณะลาดเอียง ความยาวประมาณ 500-1 กิโลเมตร เม็ดทรายสีออกค่อนข้างขาว มีความละเอียดนุ่มทั้งที่ชายหาด และใต้น้ำ น้ำทะเลใสมาก เหมาะกับการเล่นน้ำทะเล มีทิวมะพร้าวเป็นแนวยาวเป็นจุดชมวิวพระอาทิตย์ตกที่สวยงามอีกแห่งบนเกาะหมาก

มีคุณค่าสิ่งแวดล้อมร้อยละ 59.48 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ร้อยละ 61.22 ความเสี่ยงในการสูญเสีย ร้อยละ 32.22 มีค่าความสำคัญมาก ความเสี่ยงน้อย ชายหาดอ่าวสวนใหญ่นั้นมีความสวยงามและยังคงความเป็นธรรมชาติอยู่อย่างมาก แม้ว่าผลออกมาในด้านความเสี่ยงต่อการสูญเสียจะน้อย แต่การใช้แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ ต้องระมัดระวัง และคำนึงถึงระบบนิเวศอย่างถูกต้องเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติอย่างยั่งยืน

อ่าวพระ เป็นชายหาดประเภทหาดทราย มีความยาวประมาณ 500 เมตร น้ำทะเลใส สีของเม็ดทรายค่อนข้างขาว เม็ดทรายละเอียดนุ่มทั้งบนหาดและใต้น้ำ ชายหาดมีความลาดชันปานกลาง มีแนวต้นไม้ มีความสวยงามของธรรมชาติมาก เป็นจุดชมวิวที่สวยงามอีกแห่งบนเกาะหมาก

มีคุณค่าสิ่งแวดล้อมร้อยละ 53.88 ศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ร้อยละ 41.89 ความเสี่ยงในการสูญเสีย ร้อยละ 24.76 มีค่าความสำคัญน้อย ความเสี่ยงน้อย เนื่องจากเป็นที่ดินส่วนเอกชน ยังไม่ได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ คาดว่าในอนาคตอันใกล้ จะมีการลงทุนสร้างที่พักแรมและเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามอีกแห่งบนเกาะหมาก จึงควรได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องตามระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อ่าวขาว เป็นชายหาดประเภทหาดทราย มีความยาวประมาณ 2 กิโลเมตร ลักษณะชายหาดทอดยาว มีสีเม็ดทรายปกติค่อนข้างคล้ำ มีความละเอียดปานกลาง ลักษณะเม็ดทรายนุ่มทั้งบนหาด และใต้น้ำ น้ำทะเลใส เหมาะกับการเล่นน้ำ เป็นจุดชมวิวพระอาทิตย์ตกที่สวยงามอีกแห่งหนึ่ง

มีคุณค่าสิ่งแวดล้อมร้อยละ 52.72 ศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ร้อยละ 54.81 ความเสี่ยงในการสูญเสีย ร้อยละ 37.22 มีค่าความสำคัญน้อย ความเสี่ยงน้อย อ่าวขาวมีความสวยงามและยังคงเป็นธรรมชาติอยู่อย่างมาก แม้ผลออกมาในด้านความเสี่ยงต่อการสูญเสียจะน้อย แต่ควรให้ความสนใจในการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ เพราะมีการขยายตัวของผู้ประกอบการ รีสอร์ทหลายแห่ง จึงควรใส่ใจสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศเพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน

อ่าวไผ่ เป็นชายหาดประเภทหาดหิน มีความยาวไม่เกิน 1 กิโลเมตร สีของเม็ดทรายออกสีขาว มีความหยาบปานกลาง มีความลาดชันของหาดมาก และใต้น้ำจะชันลงไปเรื่อยๆ

ความกว้างของหาดมีน้อย แต่เป็นจุดชมวิวิวทัศน์สวยงาม จากอ่าวไผ่สามารถเดินลัดเลาะหรือขี่จักรยานท่องเที่ยวไปยังหาดอื่นๆ ได้

มีคุณค่าสิ่งแวดล้อมร้อยละ 58.78 ศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ร้อยละ 52.59 ความเสี่ยงในการสูญเสีย ร้อยละ 27.17 มีค่าความสำคัญมาก ความเสี่ยงน้อย เนื่องจากชายหาดบริเวณนี้ไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว สถานที่พักแรมมีน้อย แต่มีคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมค่อนข้างสมบูรณ์ น่าจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ปัจจุบันทาง อบต. ได้พัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวด้วยจักรยาน ซึ่งถือเป็นแบบอย่างของการพัฒนาการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

สรุปผลการประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาดบนเกาะหมาก พบว่า แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดบนเกาะหมากเกือบทั้ง 5 แห่ง มีคุณค่าสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และมีศักยภาพสูง ในทางตรงกันข้ามแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดทั้ง 5 แห่ง มีความเสี่ยงที่จะสูญเสียคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวน้อย ซึ่งเป็นข้อดีที่จะหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดเป็นรูปธรรม และป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมสูญเสียเอกลักษณ์ที่จะใช้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงควรมีการกำหนดและวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันการสูญเสียแหล่งท่องเที่ยวก่อนที่จะแก้ไขไม่ได้อีก ซึ่งจะทำให้ขาดรายได้จากการท่องเที่ยวเนื่องจากความสวยงามทางธรรมชาติลดลง

3. ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 6 คน และผู้ประกอบการในท้องถิ่น จำนวน 8 คน โดยมีรายละเอียดดังตาราง 9

ตาราง 9 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. เกาะหมากมีความเป็นส่วนตัวสูง 2. มีความสวยงามของทรัพยากรธรรมชาติ 3. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลาย 4. ชาวชุมชนบนเกาะเป็นญาติพี่น้องกัน 5. ธรรมชาติบนเกาะมีโอกาสน่าค้นหา 6. ที่ดินบนเกาะหมากมีราคาสูง	1. สาธารณูปโภคบนเกาะหมากไม่เพียงพอ 2. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง 3. ขาดการดูแลสาธารณะสมบัติ 4. ชุมชนขาดความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5. ในช่วงฤดูมรสุมจะมีนักท่องเที่ยวน้อย 6. ขาดความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์
โอกาส	ปัญหาและอุปสรรค
1. พัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเกาะ 2. สร้างเอกลักษณ์เฉพาะความเป็นส่วนตัว 3. เป็นพื้นที่ที่ได้รับการสนใจจากนักลงทุน 4. มีโอกาสที่จะลงทุนเรือโดยสารขนาดใหญ่ 5. ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 6. สร้างตลาดบนนักท่องเที่ยวชาวยุโรป 7. ขยายฐานนักท่องเที่ยวแบบครอบครัว	1. แหล่งท่องเที่ยวข้างเคียงมีโครงสร้างดีกว่า 2. การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่มาก 3. มีปัญหาในการดูแลสิ่งแวดล้อม 4. งบประมาณของรัฐเข้าถึงช้า 5. มีปัญหาด้านแรงงานต่างด้าวไม่ลงทะเบียน 6. มีปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอย 7. มีปัญหาบางปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้

จุดแข็ง

- เกาะหมากเป็นเกาะที่มีความสงบเงียบและความเป็นส่วนตัวสูงเนื่องจากที่ดินบนเกาะหมากมีการจัดแบ่งเป็นเจ้าของมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีเจ้าของที่ดินรายใหญ่อยู่ 5 ตระกูล โดยส่วนใหญ่เจ้าของที่ดินจะเป็นเจ้าของกิจการรีสอร์ท เจ้าของเรือเร็วโดยสาร และมีท่าเรือโดยสารส่วนตัว ซึ่งมีการกำหนดราคากันเอง

- ปัจจุบันเกาะหมากเน้นความเงียบสงบเป็นจุดขายของผู้ประกอบการบนเกาะโดยมีการพัฒนาที่พักและการต้อนรับนักท่องเที่ยวไปยังกลุ่มลูกค้าชาวต่างชาติ ในกลุ่มสแกนดิเนเวียและชาวยุโรป

- เกาะหมากมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้เลือกหลากหลาย เช่น การพายเรือคายัค การขี่จักรยานตามเส้นทางบนเกาะ ดำน้ำชมธรรมชาติใต้ท้องทะเล เล่นน้ำชายหาด ออกเรือตกปลาหมี

- มีความสวยงามของทรัพยากรทางธรรมชาติ

- มีรีสอร์ทที่ดูกลมกลืนกับธรรมชาติ และความหลากหลายของรีสอร์ท

- มีชุมชนเข้มแข็งในแบบฉบับของชาวสวนยาง และ สวนมะพร้าว บนเกาะหมาก
- ชุมชนบนเกาะหมากมีความสนิทสนมและเป็นกันเองเนื่องจากมีความเกี่ยวดองเป็นญาติพี่น้องกัน
- ในฤดูมรสุมช่วงเวลาที่การท่องเที่ยวไม่มากทำให้ธรรมชาติบนเกาะหมากได้รับการพักผ่อนทุกปี

จุดอ่อน

- สาธารณูปโภคบนเกาะหมากมีจำกัดและเพียงพอแก่ชาวบ้านไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก
- มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง
- ข้อจำกัดของระยะเวลาในการเข้าเที่ยวเกาะหมากซึ่งมีฤดูกาลท่องเที่ยวตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ถึง 30 เมษายนของทุกปี
- ขาดการดูแลสมบัติสาธารณะ อาทิเช่นขยะตามชายหาดที่ไม่มีรีสอร์ทหรือสถานประกอบการตั้งอยู่ จะมิได้รับการจัดเก็บ
- ชุมชนยังขาดความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่เข้าใจว่าการท่องเที่ยวช่วยสร้างรายได้ให้ชุมชน
- ขาดความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวบนเกาะหมากอย่างจริงจัง

โอกาส

- พัฒนาเกาะหมากเป็นจุดศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำในการเดินทางท่องเที่ยวเกาะต่าง ๆ ในทะเลตรัง เพราะอยู่ระหว่างเกาะช้าง และ เกาะภูเก็ต
- การสร้างเอกลักษณ์ในด้านความสงบเงียบและความเป็นส่วนตัวในการขายนักท่องเที่ยวในระดับบน
- เป็นพื้นที่ได้รับความสนใจจากนักลงทุนชาวไทย และชาวต่างชาติ ที่ดินมีราคาสูงมาก แต่ต้องมีการจัดการที่ดี จึงจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การขยายกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นแบบครอบครัว มีการสร้างรีสอร์ท ที่พัก รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบครอบครัวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ
- มีความเป็นไปได้ที่จะมีการลงทุนเรือโดยสารขนาดใหญ่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมายังเกาะหมากได้สะดวกขึ้น และประหยัด ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
- ได้รับการส่งเสริมจากองค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.)

ปัญหาและอุปสรรค

- ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเกาะช้างเคียงเช่นเกาะช้างอาจมีความหลากหลายมากกว่ามีผลต่อการท่องเที่ยวบนเกาะหมาก
- แหล่งท่องเที่ยวของเกาะช้างเคียงอาจมีการเข้าถึงที่ดีกว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีกว่า
- ปัญหาในเรื่องของการจัดการขยะยังไม่ดีเพียงพอ อนาคตอาจเกิดปัญหา น้ำเน่าเสีย และทำให้ขาดน้ำเพื่อการอุปโภค และบริโภคได้
- การรองรับปริมาณโครงสร้างพื้นฐานจากภาครัฐต้องใช้ระยะเวลายาวนาน
- ข้อจำกัดของระยะเวลาในการเข้าเที่ยวเกาะหมากซึ่งมีฤดูกาลท่องเที่ยวตั้งแต่ช่วงเวลาเดือน พฤศจิกายน ถึง เดือนเมษายนของทุกปี
- ในด้านการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยว แม้ว่าจะมีแหล่งท่องเที่ยวกระจายอยู่ในด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ และ ทิศตะวันตกของเกาะและชายหาดรอบเกาะ และมีท่าเรือเชื่อมอ่าว นิดอยู่ทางด้านทิศตะวันออก แต่แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมจะอยู่ทางด้านตะวันตก และด้านทิศ ตะวันออกเฉียงใต้ เช่น อ่าวสวนใหญ่ และอ่าวบ้านใหญ่ ทำให้เกิดการกระจุกตัวของสถานพักแรม และรีสอร์ทเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
- ปัญหาแรงงานต่างด้าวที่ไม่มีการลงสำมะโนประชากร สร้างความไม่มั่นใจให้กับ นักท่องเที่ยว อาทิเช่น ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวสุขภาพสตรี การสูญเสียความเป็นส่วนตัว
- การแก้ปัญหาบนเกาะเป็นไปอย่างไม่เด็ดขาด เพราะต่างเกรงใจกันและกัน
- การมีส่วนร่วมของชุมชนยังมีไม่มากเพียงพอต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากยังขาดความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ประกอบการ ใน ด้าน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก จังหวัดตราด เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เกาะหมาก มีความโดดเด่นมากในเรื่องความเงียบสงบ และความเป็นส่วนตัว มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติสวยงาม และยังมีความอุดมสมบูรณ์ของระบบ นิเวศอยู่มาก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทำได้ดีปานกลาง แหล่งท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทเดียวกัน จึงหันมาเน้นกลุ่มลูกค้ากลุ่มใหม่ และเน้นจุดขายที่ ความสงบเงียบเป็นส่วนตัว ไม่มีกิจกรรมอันเกิดเสียงดังรบกวนผู้อื่น และสามารถส่งเสริมให้เกาะ หมากเป็นจุดศูนย์กลางในการเดินทางไปยังเกาะช้างเคียง เนื่องด้วยเกาะหมากตั้งอยู่ในจุดกึ่งกลาง ระหว่างเกาะทั้งสอง คือ เกาะช้าง และเกาะกูด

ในด้านการรองรับนักท่องเที่ยวสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างไม่เกิน 2,000 – 3,000 คนต่อวัน เพราะนักท่องเที่ยวมาพร้อมกันในช่วงเทศกาลเกินกว่า 3,000 – 4,000 คนต่อวัน จะ ประสบปัญหาสาธารณสุขโรคไม่เพียงพอแก่การให้บริการ ถึงแม้ว่าแต่ละสถานที่พักพยายามหาทาง

สำรองไฟฟ้า และน้ำประปาไว้ บ้างแล้วก็ตาม การรองรับนักท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถในการรองรับอาจส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เสื่อมโทรม ดังนั้นควรพยายามร่วมกันให้รองรับนักท่องเที่ยวตามขีดความสามารถ ของทรัพยากรอยู่บนพื้นฐานของการรองรับ ผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าการให้ความรู้ และอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะช่วยให้ชุมชนบนเกาะหมากตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวและคาดหวังว่าจะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องการให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก อย่างไรก็ตามจากที่เคยมีการณรงค์เรื่องการอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้นักท่องเที่ยวและประชาชนคำนึงถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวอยู่บ้างแล้ว แต่ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด นอกจากนี้ยังควรมีการฝึกอาชีพด้านการท่องเที่ยวและการฝึกอาชีพด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการเสริมรายได้อีกทางหนึ่งให้กับประชาชน อีกทั้งทำให้ประชาชนรู้สึกรักและหวงแหนธรรมชาติที่เป็นแหล่งรายได้เสริมอีกด้วย

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก จังหวัดตราด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวไทย มีรายละเอียดแสดงในตาราง 10– 20 ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก โดยมีรายละเอียดตาราง 9 – 12 ดังนี้

ตาราง 10 จำนวนและร้อยละของเพศของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	19	47.5
หญิง	21	52.5
รวม	40	100.0

จากตาราง 10 พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมากมีจำนวนเพศชาย และเพศหญิงใกล้เคียงกัน โดยเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 47.5 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.5

ตาราง 11 จำนวนและร้อยละของอายุของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	2	5.0
21 – 40 ปี	22	55.0
41 – 60 ปี	10	25.0
มากกว่า 60 ปี	6	15.0
รวม	40	100.0

จากตาราง 11 พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมากมีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 21 – 40 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาได้แก่ ช่วงอายุ 41 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.0 ช่วงอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.0 และช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.0 ตามลำดับ

ตาราง 12 จำนวนและร้อยละของอาชีพของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พนักงานบริษัทเอกชน	14	35.0
นักเรียน / นักศึกษา	8	20.0
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	7	17.5
ธุรกิจส่วนตัว	6	15.0
ข้าราชการบำนาญ / เกษียณ	5	12.5
รวม	40	100.0

จากตาราง 12 พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมากส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมาได้แก่ นักเรียน / นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.0 อาชีพรับราชการ / รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 17.5 ประกอบธุรกิจส่วนตัว และข้าราชการบำนาญ / ข้าราชการเกษียณ คิดเป็นร้อยละ 15.0 และร้อยละ 12.5 ตามลำดับ

ตาราง 13 จำนวนและร้อยละของรายได้ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก

รายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 5,000 บาท	1	2.5
5,001 – 10,000 บาท	7	17.5
10,001 – 15,000 บาท	10	25.0
15,001 – 20,000 บาท	4	10.0
20,001 – 25,000 บาท	10	25.0
มากกว่า 25,000 บาท	8	20.0
รวม	40	100.0

จากตาราง 13 พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมากส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท และ 20,001 – 25,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.0 รองลงมาได้แก่ รายได้มากกว่า 25,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 20.0 รายได้ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 17.5 รายได้ระหว่าง 15,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 10.0 และรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.5 ตามลำดับ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมากพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมากเป็นเพศชาย และเพศหญิง ใกล้เคียงกัน มีอายุเฉลี่ยในช่วง 25 – 54 ปี ซึ่งเป็นช่วงของวัยทำงาน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยต่อคนระหว่าง 15,000 – 25,000 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ข้อมูลในการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตาราง 14 – 20 ดังนี้

ตาราง 14 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มีเหตุผลในการเดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก

เหตุผล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พักผ่อน	21	52.5
ทัศนศึกษา	9	22.5
เยี่ยมญาติ/เพื่อน	5	12.5
ธุรกิจ	4	10.0
ราชการ	1	2.5
ประชุม/สัมมนา	-	-
รวม	40	100.0

จากตาราง 14 พบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมากด้วยเหตุผลเพื่อการพักผ่อนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมาได้แก่ เพื่อทัศนศึกษา คิดเป็นร้อยละ 22.5 เพื่อเยี่ยมญาติ / เพื่อน คิดเป็นร้อยละ 12.5 เพื่อธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 10.0 และเพื่องานราชการ คิดเป็นร้อยละ 2.5 ตามลำดับ ทั้งนี้ไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเกาะหมากเพื่อการประชุม / สัมมนา เลย

ตาราง 15 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่พักบนเกาะหมากจำแนกตามจำนวนวันที่เข้าพัก

จำนวนวัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	1	2.5
2 - 3	16	40.0
3 - 4	5	12.5
4 - 5	4	10.0
มากกว่า 5	14	35.0
รวม	40	100.0

จากตาราง 15 พบว่า ระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวพักบนเกาะหมาก ระหว่าง 2 – 3 วัน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาได้แก่ พักมากกว่า 5 วัน คิดเป็นร้อยละ 35.0 ระหว่าง 3 – 4 วัน คิดเป็นร้อยละ 12.5 พัก 4 – 5 วัน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และพัก 1 วัน คิดเป็นร้อยละ 2.5 ตามลำดับ

ตาราง 16 จำนวนและร้อยละของลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก

ลักษณะการเดินทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รถโดยสาร และซื้อบริการ บริษัทนำเที่ยวบนเกาะหมาก	16	40.0
รถและเรือโดยสารประจำทาง บริษัทนำเที่ยวต่างท้องถิ่น	13	32.5
บริษัทนำเที่ยวบนเกาะหมาก	5	12.5
รถยนต์ส่วนตัวและเรือโดยสาร	4	10.0
	2	5.0
รวม	40	100.0

จากตาราง 16 พบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก โดยการเดินทางด้วยรถโดยสาร และซื้อบริการบริษัทนำเที่ยวบนเกาะหมากมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาได้แก่ เดินทางด้วยรถและเรือโดยสารประจำทาง คิดเป็นร้อยละ 32.5 เดินทางด้วยบริษัทนำเที่ยวต่างท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 12.5 เดินทางด้วยบริษัทนำเที่ยวบนเกาะหมาก คิดเป็นร้อยละ 10.0 และเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวและเรือโดยสาร คิดเป็นร้อยละ 5.0 ตามลำดับ

ตาราง 17 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นเหตุผลในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก

ทรัพยากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความสงบและเป็นส่วนตัว	19	47.5
ชายหาดที่สวยงาม	9	22.5
กิจกรรมหลากหลาย	5	12.5
วิถีชีวิตชาวบ้านบนเกาะ	4	10.0
สภาพเชิงนิเวศที่สวยงาม	3	7.5
รวม	40	100.0

จากตาราง 17 พบว่า เหตุผลที่นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมากที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ความสงบและความเป็นส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 47.50 รองลงมาได้แก่ ชายหาดที่สวยงาม คิดเป็นร้อยละ 22.5 มีกิจกรรมหลากหลาย คิดเป็นร้อยละ 12.5 มีวิถีชีวิตชาวบ้านบนเกาะ คิดเป็นร้อยละ 10.0 และสภาพเชิงนิเวศที่สวยงาม คิดเป็นร้อยละ 7.5 ตามลำดับ

ตาราง 18 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวเลือกทำกิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างเดินทางท่องเที่ยวบนเกาะหมาก

กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พักผ่อนและเดินเล่นชายหาด	19	47.5
ล่องเรือ ดำน้ำชมธรรมชาติ	9	22.5
ขี่จักรยานตามเส้นทางบนเกาะ	5	12.5
ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านบนเกาะ	4	10.0
พายเรือคายัค	3	7.5
รวม	40	100.0

จากตาราง 18 พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุดระหว่างเดินทางท่องเที่ยวบนเกาะหมาก ได้แก่ พักผ่อนและเดินเล่นชายหาด คิดเป็นร้อยละ 47.5 รองลงมา ได้แก่ ล่องเรือ ดำน้ำชมธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 22.5 ขี่จักรยานตามเส้นทางบนเกาะ คิดเป็นร้อยละ 12.5 ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านบนเกาะ คิดเป็นร้อยละ 10.0 และพายเรือคายัค คิดเป็นร้อยละ 7.5 ตามลำดับ

ตาราง 19 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่เลือกประเภทที่พักระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวบนเกาะหมาก

สถานที่พัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โรงแรมหรือรีสอร์ท	22	55.0
เกสต์เฮ้าส์หรือบังกะโล	13	32.5
บ้านพักส่วนตัวของญาติ/เพื่อน	5	12.5
รวม	40	100.0

จากตาราง 19 พบว่า ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวบนเกาะหมาก นักท่องเที่ยวเลือกพักในสถานที่พักประเภทโรงแรมหรือรีสอร์ทมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาได้แก่ เกสต์เฮ้าส์หรือบังกะโล คิดเป็นร้อยละ 32.5 และบ้านพักส่วนตัวของญาติ / เพื่อน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ตามลำดับ

ตาราง 20 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวบนเกาะหมาก
จำแนกตามงบประมาณที่ใช้จ่าย

งบประมาณ (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2,000 - 4,000	16	40.0
4,001 - 6,000	10	25.0
6,001 - 8,000	5	12.5
มากกว่า 10,000 บาท	9	22.5
รวม	40	100.0

จากตาราง 20 พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวตลอดการเดินทาง ระหว่าง 2,000 – 4,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาได้แก่ ระหว่าง 4,001 – 6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.0 ระหว่าง 6,001 – 8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.5 และมากกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.5 ตามลำดับ

สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมากเพื่อการพักผ่อน เนื่องจากเป็นเกาะที่มีความเป็นส่วนตัว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกพักในโรงแรมหรือรีสอร์ท โดยมีระยะเวลาในการท่องเที่ยวบนเกาะหมาก 2 – 3 วัน เดินทางโดยรถโดยสาร และซื้อบริการบริษัทนำเที่ยวบนเกาะหมาก กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ได้แก่ พักผ่อนและเดินเล่นชายหาด โดยใช้งบประมาณในการเดินทางท่องเที่ยวตลอดการเดินทางเฉลี่ยคนละ 2,000 – 4,000 บาท

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะหมาก
ต่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะหมาก

1. จำนวนของนักท่องเที่ยวบนเกาะหมากที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสวยงามของทรัพยากรทางธรรมชาติบนเกาะหมาก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าเกาะหมากมีความสวยงามมากจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมาได้แก่ นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าเกาะหมากเหลือความสวยงามไม่มาก จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2 และนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าเกาะหมากมีความเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เท่ากันกับนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าเกาะหมากมีความสวยงามปานกลาง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ตามลำดับ

2. จำนวนของนักท่องเที่ยวบนเกาะหมากที่แสดงความคิดเห็นด้านศักยภาพของ หัตถกรรมพื้นบ้าน สินค้าพื้นเมือง และของที่ระลึก บนเกาะหมาก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า หัตถกรรมพื้นบ้าน สินค้าพื้นเมือง และของที่ระลึก บนเกาะหมาก ไม่มีผลกับศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 60.0 รองลงมาได้แก่ นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ควรนำมาพัฒนาและอบรมงานฝีมือเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าหัตถกรรมพื้นบ้าน สินค้าพื้นเมือง และของที่ระลึก บนเกาะหมาก ไม่มีเอกลักษณ์ของตนเอง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 และนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า หัตถกรรมพื้นบ้าน สินค้าพื้นเมือง และของที่ระลึก บนเกาะหมาก ที่สร้างชื่อเสียงให้กับเกาะหมาก คือ มะพร้าว จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 ตามลำดับ

3. จำนวนนักท่องเที่ยวบนเกาะหมากที่แสดงความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนบนเกาะหมาก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าวิถีชีวิตของ ชุมชนบนเกาะหมากมีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมาได้แก่ นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าวิถีชีวิตของชุมชนบนเกาะหมากไม่มีผลต่อการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 และนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า วิถีชีวิตของชุมชนบนเกาะหมากมีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศปานกลาง แต่ต้องพัฒนา ไปพร้อมกับปัจจัยอื่นๆ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ตามลำดับ

4. จำนวนนักท่องเที่ยวบนเกาะหมากที่แสดงความคิดเห็นต่อโครงสร้างพื้นฐานบนเกาะ หมาก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าบนเกาะหมากมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ดี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมาได้แก่ นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าบนเกาะหมากมีระบบโครงสร้าง พื้นฐานที่ต้องปรับปรุง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 และนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าบนเกาะ หมากไม่มีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ดี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 ตามลำดับ

5. จำนวนนักท่องเที่ยวที่แสดงความคิดเห็นต่อสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว บนเกาะหมาก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าบนเกาะหมากมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการ ท่องเที่ยวเหมาะสมดี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมาได้แก่ นักท่องเที่ยวมีความเห็น ว่าบนเกาะหมากมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวยังต้องปรับปรุง จำนวน 13 คน คิดเป็น ร้อยละ 32.5 และนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าบนเกาะหมากมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการ ท่องเที่ยวไม่พอเพียง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 ตามลำดับ

6. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวบนเกาะหมากต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีบนเกาะ หมาก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าเกาะหมากมีกิจกรรมน้อยไม่หลากหลาย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 รองลงมาได้แก่ นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าเกาะหมากมีกิจกรรมหลากหลายดี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 และมีนักท่องเที่ยวที่ไม่แสดงความคิดเห็น จำนวน 6 คน คิดเป็น ร้อยละ 15.0 ตามลำดับ

7. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวบนเกาะหมากต่อความปลอดภัยที่ได้รับจาก ผู้ประกอบการบนเกาะหมาก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าได้รับความปลอดภัยเป็นอย่างดี

จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาได้แก่ นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าได้รับความปลอดภัยอย่างปานกลาง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 และนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าไม่ได้รับความปลอดภัยจากผู้ประกอบการ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 ตามลำดับ

สรุปความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวบนเกาะหมากต่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าเกาะหมากมีความสวยงามทางธรรมชาติอยู่มาก แต่ต้องมีการปรับปรุงเรื่องภูมิทัศน์และความสะอาด ทั้งนี้สินค้าพื้นเมือง และวิถีชีวิตของชุมชนบนเกาะหมากไม่มีผลต่อการตัดสินใจมาเที่ยวเกาะหมากของนักท่องเที่ยวชาวไทย เกาะหมากมีโครงสร้างสาธารณูปโภคปานกลาง ความปลอดภัยจากผู้ประกอบการดี มีสิ่งอำนวยความสะดวกปานกลาง และกิจกรรมที่มีบนเกาะหมากมีความหลากหลายพอสมควร

4.1 ผลการประเมินในภาพรวมและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก จังหวัดตราด

1. ด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ พบว่า ทรัพยากรชายหาดทุกแห่งยังคงความงดงาม เป็นธรรมชาติที่สวยงาม มีความร่มรื่น สงบเงียบเป็นส่วนตัว เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะที่อ่าวสวนใหญ่ อ่าวขาว อ่าวไผ่-แหลมสน อ่าวนิต เป็นต้น แต่ควรมีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในบางแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่เป็นที่นิยมให้มีคุณค่าดึงดูดการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกใหม่เพื่อระบายนักท่องเที่ยวจากแหล่งแออัดในฤดูกาลท่องเที่ยว

2. ด้านศักยภาพหรือคุณค่าในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด พบว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ ปราศจากมลพิษ จำนวนนักท่องเที่ยวยังไม่มากเกินขีดความสามารถในการรองรับ ซึ่งวิจัยพบว่าขีดความสามารถในการรองรับ ประมาณ 3,000 คนต่อวัน ยกเว้นในช่วงเทศกาล บางครั้งจะมีจำนวน นักท่องเที่ยวมากเกินความสามารถในการรองรับทำให้เกิดปัญหา อาจเกิดปัญหาด้านสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ผู้วิจัยเห็นควรมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยให้มีการจองการเดินทางล่วงหน้าในช่วงเทศกาล และหยุดรับจองเมื่อจำนวนเต็ม โดยมีการสื่อสารกับบริษัทเดินเรือมิให้ผู้โดยสารมาเที่ยวเมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวเกินขีดการรองรับ ชุมชนควรมีการประสานงานกันระหว่างผู้ประกอบการที่พักแรม และบริษัทเดินเรืออย่างเคร่งครัด

3. ด้านความเสี่ยงของการถูกทำลายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จากการตรวจสอบโดยเครื่องมือผู้วิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะหมากมีความเสี่ยงน้อยที่จะถูกทำลายเนื่องจาก จำนวนนักท่องเที่ยวยังอยู่ในเกณฑ์ที่รองรับได้ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวยังอยู่ในเกณฑ์ที่ดี เนื่องด้วยเกาะหมากโดยส่วนใหญ่แล้วที่ดินจะเป็นส่วนบุคคลการบริหารจัดการกระจายไปในที่ดินของตนเอง ที่ดินสาธารณะยังไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร แต่ถ้ายัง

ขาดการบริหารจัดการที่ดีในอนาคตอาจจะต้องประสบปัญหาในด้านขยะ ซึ่งปัจจุบัน พบว่า บนเกาะหมากไม่มีเตาเผาขยะ ยังใช้วิธีการฝังกลบ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญในการใช้อุปโภค บริโภค บนเกาะหมาก ส่งกลิ่นรบกวนประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง

4.2 แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ผลการจากการวิจัย พบว่า บนเกาะหมากยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไม่นิยม และไม่เป็นที่รู้จักควรจะได้มีการรับการพัฒนา และพัฒนาภูมิทัศน์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีการดูแลสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการระบายนักท่องเที่ยวให้กระจายออกอย่างทั่วถึงไม่กระจุกตัวเฉพาะบางที่ ไม่แออัดในช่วงเทศกาล การจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอย่างเป็นระบบ บนความสามารถในการรองรับเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ควรมีการรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว และมีการดูแลเรื่องไฟฟ้า และน้ำประปาให้เพียงพอ นอกจากนี้แล้วแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนา วัฒนธรรมควรมีการส่งเสริม ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและชาวชุมชนบนเกาะหมากให้รู้จัก และทราบถึงคุณค่า เพื่อความภาคภูมิใจต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่

2. ด้านการจัดกิจกรรมและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า ควรจัดให้มีการอบรมแก่ชุมชน และให้ความรู้ด้านการบริการ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน การให้คำแนะนำด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรแก่นักท่องเที่ยว และควรมีการฝึกอาชีพที่สนับสนุนการท่องเที่ยวให้แก่ประชาชน นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมากควรรณรงค์ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวบนเกาะหมากคงความสวยงามอย่างยั่งยืนต่อไป

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น เร่งส่งเสริมและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ด้านการจัดการความยั่งยืน หน่วยงานที่รับผิดชอบควรชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้เข้าใจเรื่องการอนุรักษ์และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดผลเสียกับการปล่อยให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวจนเกินขีดความสามารถในการรองรับ แม้ว่าจะก่อให้เกิดรายได้อย่างมากเพิ่มขึ้นในช่วงนั้น แต่ผลกระทบที่ตามมาอาจทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมจนเกินที่จะแก้ไขได้ เมื่อแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมแล้ว นักท่องเที่ยวจะไม่มาเที่ยวอีกเลย ซึ่งจะทำให้ขาดรายได้อย่างถาวรตามมา ควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนรวมการบริหารและจัดการพื้นที่ร่วมกัน เพื่อสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ระบบนิเวศ และวัฒนธรรม ประเพณีมากขึ้น สร้างความสามัคคีกันมากขึ้น และที่สำคัญที่สุดเพื่อให้มีการกระจายรายได้แก่ชุมชนอย่างทั่วถึงทุก ๆ ฝ่าย

4. ด้านการจัดการการท่องเที่ยว ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบนเกาะหมากอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ใช้สื่อประชาสัมพันธ์ให้หลากหลาย เพื่อเข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึงในรูปแบบแผ่นพับ เอกสาร คู่มือท่องเที่ยว และแผนที่ท่องเที่ยวบนเกาะหมาก มีมาตรการควบคุมสิ่งแวดล้อม ในด้านการจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย และการใช้พื้นที่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์และสร้างสรรค์ อันมีผลต่อความรู้สึกรักของนักท่องเที่ยว การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้รองรับควรอยู่บนขีดความสามารถในการรองรับเพื่อไม่ต้องประสบปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ป้องกันเสื่อมสภาพของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติบนเกาะหมากต่อไป

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งจากแบบสอบถาม แบบประเมินศักยภาพประเภทชายหาด และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทำการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนบนเกาะหมาก จังหวัดตราด สามารถสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวบนเกาะหมาก จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด บนเกาะหมาก จังหวัดตราด
3. เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะหมาก จังหวัดตราด
4. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก จังหวัดตราด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ จำนวน 40 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 6 คน และผู้ประกอบการ 8 คน ทั้งนี้การเลือกกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว โดยการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental sampling) และการเลือกกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อใช้ในการประเมินแหล่งท่องเที่ยว
2. แบบประเมินคุณค่าสิ่งแวดล้อมประเภทชายหาด ของคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรคเพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก

4. แบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บนเกาะหมากในจังหวัดตราด โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบตรวจสอบทรัพยากร ได้แก่ สภาพโครงสร้างพื้นฐานในการรองรับนักท่องเที่ยว ข้อมูลพื้นฐานทางการท่องเที่ยว บนเกาะหมาก จังหวัดตราด

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์แบบประเมินค่าคุณค่าสิ่งแวดล้อมประเภทชายหาด บนเกาะหมาก จังหวัดตราดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 4 วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บนเกาะหมาก

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด กรณีศึกษา เกาะหมาก จังหวัดตราด สามารถสรุปผลได้ดังนี้

จากการศึกษาสภาพโครงสร้างพื้นฐานในการรองรับนักท่องเที่ยว พบว่า สัดส่วนโครงสร้างพื้นฐานบนเกาะ มีความเหมาะสมกับจำนวนประชากรบนเกาะ แต่ยังขาดปัจจัยการรองรับนักท่องเที่ยวควรละมาก ๆ และจำนวนประชากรแฝง เช่น ประเภทแรงงานรับจ้าง

จากการศึกษาวิเคราะห์เครื่องมือประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด บนเกาะหมากพบว่า ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดบนเกาะหมากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญมากและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่ง เช่น อ่าวสวนใหญ่ อ่าวไผ่ อ่าวขาว มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความเสี่ยงในการถูกทำลายธรรมชาติน้อยแต่ก็ต้องได้รับการพัฒนาเชิงนิเวศเพื่อรักษาระบบนิเวศในบริเวณดังกล่าวให้คงความเป็นธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดที่สวยงามของเกาะหมากตลอดไป

จากการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า จุดแข็งของเกาะหมากมีพื้นฐานทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมาก จังหวัดตราด ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด มีความเป็นธรรมชาติมาก และมีกิจกรรมที่มีความหลากหลาย โดยเน้นที่ไม่ทำลายความเป็นส่วนตัวของนักท่องเที่ยว บนเกาะหมากมีความโดดเด่นด้านความสงบและเงียบ และมีความเป็นกันเอง มีแบบบ้านพักแรมให้เลือกมากมายหลายแบบตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่จะมาพักผ่อนกันทั้งครอบครัว หรือจะมาโดยลำพัง แต่ไม่เน้นนักท่องเที่ยวหมู่คณะที่ส่งเสียงดัง ธรรมชาติ

มีการเปลี่ยนแปลงน้อย มีความอุดมสมบูรณ์ ในท้องทะเล นอกจากนี้ยังแหล่งท่องเที่ยวยังมีที่ตั้งครอบคลุมพื้นที่บนเกาะอย่างทั่วถึง การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะทำได้ง่ายโดยอาศัย การเช่ารถยนต์ หรือ รถจักรยานยนต์ และรถจักรยาน เป็นพาหนะในการเดินทางบนเกาะได้มีถนน ทั้งคอนกรีต และบางช่วงเป็นลูกรัง แต่สามารถเข้าถึงได้ทุกแห่ง สามารถลัดเลาะถึงกันได้ มีความ สะดวกสบายตามสมควร

ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า เป็นจุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรคของเกาะหมาก มีการจัดการด้าน สิ่งแวดล้อมยังไม่ดีพอขาดการเอาใจใส่ในพื้นที่สาธารณะ เช่นไม่มีการจัดเก็บขยะที่พัดจากทะเลเข้า ฟุ้งในฤดูมรสุม แต่จะมีการจัดเก็บเฉพาะหน้าชายหาดที่เป็นที่ตั้งของรีสอร์ทเท่านั้น และการกำจัด ขยะมูลฝอยบนเกาะหมากยังเป็นแบบเก็บฝังกลบ ซึ่งอาจจะพบกับปัญหาขยะล้นเกาะ และการ ทำลายระบบน้ำใต้ดิน ซึ่งบนเกาะยังอาศัยน้ำบาดาลในการใช้อุปโภค การบำบัดน้ำเสียเป็นอย่างปาน กลาง แต่หน่วยงานราชการ ทางองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ออกข้อบังคับสำหรับการปลูกสร้างที่ พักแรมให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และมีระบบบำบัดน้ำเสีย แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถ ตรวจสอบได้ว่าเจ้าของกิจการมีการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียหรือไม่

ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว พบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีจำนวนไม่พอเพียงต่อนักท่องเที่ยวจำนวนมาก มีเพียงที่พักแรม รีสอร์ทและ ร้านอาหารตามรีสอร์ท จำนวนมาก มีคุณภาพหลากหลายรูปแบบ และหลากหลายราคาตาม งบประมาณของนักท่องเที่ยวที่สามารถเลือกได้ตามกำลังของแต่ละบุคคล ส่วนลานจอดรถไม่มี ห้องน้ำสาธารณะไม่มี มีร้านอาหารท้องถิ่นนอกเหนือจากที่เป็นร้านอาหารในรีสอร์ท เพียงไม่กี่ร้าน และมีคุณภาพปานกลาง

ด้านบุคลากรให้บริการด้านการท่องเที่ยว พบว่า มีเจ้าของกิจการที่พักเป็นผู้ให้บริการและ มักคุ้นเคยมาจากพนักงานของเจ้าของกิจการที่พักแรมในการแนะนำการท่องเที่ยวโดยมีกิจกรรมดำ น้ำตื้น ตกปลา ตกปลาหมึก แต่ไม่มีมีคุณภาพในการให้บริการที่ดี ในแหล่งท่องเที่ยวไม่มีป้ายสื่อ ความหมาย และไม่มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ และได้รับความรู้ รวมถึงไม่มีการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยว และประชาชนท้องถิ่น

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า มีการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างไม่เหมาะสมเนื่องจากเป็นพื้นที่ ส่วนบุคคล แต่มีความพยายามไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และเห็นด้วยให้มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้เหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว ในขณะเดียวกัน เกาะหมากมีโอกาที่จะมีแผนและนโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม และมีแผนและนโยบายสนับสนุนการลงทุนจากภาคเอกชน นอกจากนี้ พบว่า ควรมีการ เพิ่มการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เหมาะสม และตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และเชื่อมโยง เส้นทางท่องเที่ยวทั้งภายในเกาะหมาก และเกาะใกล้เคียง โดยให้เกาะหมากเป็นศูนย์กลางในการ เดินทางไปยังเกาะใกล้เคียง

จากผลการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า เกะหมากมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด มีความสำคัญทางธรรมชาติ มีคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม และมีความเสี่ยงในการถูกทำลายน้อย สมควรได้รับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดีเพื่อให้คงความสวยงาม และความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติคงอยู่อย่างยั่งยืน และมีนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่รัฐ ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น เนื่องจาก การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ อีกทั้งเป็นการสร้างงาน และสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการพยายามใช้ประโยชน์ในพื้นที่โดยให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดในขณะที่นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวให้มากที่สุดเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด กรณีศึกษา เกะหมาก จังหวัดตราด ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

จากการศึกษาทรัพยากรธรรมชาติบนเกาะหมากพบว่าเกาะหมากมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม คงความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัย กิตติ วิชัยดิษฐ (2540) กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามสมบูรณ์ และเอื้อต่อการพัฒนาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เกาะหมากยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ แจ่มอุลิตรัตน์ (2542) ที่กล่าวว่า เกาะที่มีความสมบูรณ์ของธรรมชาติค่อนข้างมากเป็นปัจจัยสำคัญ ปัจจัยพื้นฐานของการท่องเที่ยว แต่เกาะหมากมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางค่อนข้างสูงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของบุปผา วงษ์พันธุ์ทา (2544) ที่กล่าวว่า ความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และค่าใช้จ่ายในการเดินทางเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ประชาชนท้องถิ่นบนเกาะหมากได้เปลี่ยนแปลงอาชีพหันมาเป็นผู้ประกอบกิจการที่พักรวม ต่างได้พัฒนาที่พักของตนเพื่อแข่งขันในพื้นที่ส่งผลให้สาธารณูปโภคพื้นฐานไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว และไม่มีมาตรฐานการจัดการที่ดีพอ ส่งผลให้มีปัญหาตามมาอีกหลายรูปแบบ ตามที่ นิซซรี สายประชุมทิพย์ (2541) กล่าวว่า ผลกระทบจากการพัฒนา มีสาเหตุจากการจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถพัฒนาให้สอดคล้องกับศักยภาพ และสมรรถนะในการรองรับของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ประชาชนท้องถิ่นควรให้ความร่วมมือกัน พัฒนาพื้นที่ของเกาะหมาก รวมถึงการรักษาระบบนิเวศที่สมบูรณ์ไว้ เพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจ และดูแลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังที่ รอส และวอลล์ (2001) กล่าวว่า ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ถูกมองว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังนั้นในการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวจึงจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่นควรได้รับการใส่ใจดูแล โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะหมาก เพราะชุมชนอยู่ใกล้ชิดกับแหล่งท่องเที่ยวเป็นผู้ซึ่งมีชีวิตอยู่กับระบบนิเวศ และ นอกจากนั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม และมีการปรับภูมิทัศน์ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องและกลมกลืนกับธรรมชาติ มีการจัดการที่ดี จึงส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมากยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด ธรณีศึกษา เกาะหมาก จังหวัดตราด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากผลการศึกษา พบว่า ชายหาดบนเกาะหมากมีศักยภาพที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายหาด มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติให้ยั่งยืน และมีความพร้อมที่พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น จึงควรมีการอบรมความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การฝึกอาชีพ และเปิดโอกาสในให้ประชาชนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น และร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2 จากผลการศึกษา พบว่า แม้สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นจะมีจำนวนเพียงพอในการให้บริการนักท่องเที่ยว แต่จะเกิดปัญหาเมื่อนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวพร้อมกันในเวลาเดียวกันสิ่งอำนวยความสะดวกก็จะไม่เพียงพอ จึงควรปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น และรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยว หรือการจัดการบริหารจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับการรองรับ

1.3 จากผลการศึกษา พบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านการจัดเก็บขยะ และการทำลายขยะยังไม่ใช้วิธีที่ดี ควรจัดงบประมาณในชุมชนเพื่อ สร้างโรงกำจัดขยะอย่างถูกต้อง หรือการบริจาคเงินหรือเก็บภาษีจากผู้ประกอบการกิจการที่พักแรมเพื่อนำเงินมาสร้างโรงกำจัดขยะ

1.4 จากผลการศึกษา พบว่า ควรสร้างมาตรฐานการบริการนักท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะหมากเป็นไปอย่างยั่งยืน และเพิ่มความเชื่อมั่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นที่มั่นใจแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวระดับบน ตามความคาดหวังของทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมาก

1.5 จากผลการศึกษา พบว่า ความเกรงอกเกรงใจกันในเรื่องความเป็นญาติพี่น้องของประชากรบนเกาะหมาก ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างเบ็ดเสร็จ ต้องอาศัยความเข้าใจและแก้ปัญหาอย่างร่วมมือร่วมใจกันเต็มที่เพื่อความยั่งยืนของธรรมชาติและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดความยั่งยืน เพื่อประโยชน์ของประชาชนบนเกาะหมาก

2. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ควรมีการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นรูปธรรม เพิ่มกิจกรรมด้านความรู้เชิงนิเวศ แก่นักท่องเที่ยวและประชาชน นอกจากนี้ควรมีการจัดอบรมความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์มากขึ้น และการจัดอบรมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การอบรมภาษาอังกฤษในชุมชน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ด้านงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยว งบประมาณส่วนใหญ่จะต้องรอการจัดสรรซึ่งใช้เวลานาน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ผู้ประกอบการ และ เจ้าหน้าที่รัฐ เห็นว่า ควรนำงบประมาณมาพัฒนาในเรื่องที่มีความจำเป็นเช่น โรงกำจัดขยะ แหล่งเก็บน้ำตามธรรมชาติ เพื่อป้องกันภัยแล้งโดยตรง และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายใต้กรอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน องค์กรบริหารส่วนตำบลควรมีแผนการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และออกกฎระเบียบในการก่อสร้างให้มีการจัดระบบบำบัดน้ำเสียในทุกสถานที่พักแรม มีการเก็บภาษีเพื่อมารวมมือส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้นกว่าเดิม และทำการประชาสัมพันธ์ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย จัดทำเอกสาร คู่มือ แผนที่ท่องเที่ยวบนเกาะหมาก เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในเรื่องการพัฒนาและการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด แต่กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาให้ขอบคลุมมากกว่านี้เพื่อการตลาดอย่างยั่งยืน หรือนำผลประเมินศักยภาพการในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชายไปขยายผลการศึกษา และนำไปศึกษาต่อในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านอื่น หรือ การศึกษาวิจัยในประเด็นปัญหาแรงงานต่างด้าวซึ่งเป็นประชากรแฝงบนเกาะว่ามีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2545). การประเมินแหล่งท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2550, จาก http://www.mots.go.th/kpr/asd/Manual_Hand_Policy&Strategy/Manual_Handle_Working_Tourism_Sport_For_Goverment_Employee_In_MOTS/Evaluation_Tourism_Place.doc
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2538). จังหวัดเชียงราย. (แผ่นพับ). เชียงราย: สำนักงานภาคเหนือเขต 2 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2550). การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2550, จาก www.tat.or.th/whatnewdet.asp?id=108
- กิตติ วิชัยดิษฐ์. (2540). การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(ไทยคดีศึกษา).สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ. ถ่ายเอกสาร.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2543). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2542). โครงการพัฒนาเทคนิควิธีการประเมินคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ทริป แมกกาศีน. (2546). หมู่เกาะช้าง. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์.
- ทั่วไทยดอทคอม. (2550). แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดตราด. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2550, จาก <http://www.tourthai.com/province/trat/attraction-kohmak.php>
- นิชชี สายประทุมทิพย์. (2541). แนวทางการพัฒนาเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ผ.ม. (การวางผังเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- บริษัท ซีแทค อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด. (2545). รายงานฉบับสุดท้าย รายงานการสำรวจข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติพื้นฐานและทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.
- บริษัท เอส.เจ.เอ.ทรีดี จำกัด. (2549). แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้าง และพื้นที่เชื่อมโยงเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รายงานฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).

- บุษกร พรหมมาโนช. (2541, มกราคม - มีนาคม). กระบวนทัศน์ใหม่การท่องเที่ยวไทย. *จุลสารการท่องเที่ยว*. 17(1): 60 - 64.
- บุปผา วงษ์พันธุ์ทา. (2544). *การประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. ค้นคว้าอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- พจนา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พรพรรณ จิรภัทรสกุล. (2549). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในจังหวัดระนอง*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภราเดช พยัมิเชียร. (2539, เมษายน - มิถุนายน). พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. *จุลสารการท่องเที่ยว*. 15(2): 4 - 7.
- ยุวดี นิรันดร์ตระกูล. (2538). *Eco – Tourism: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. *จุลสารการท่องเที่ยว*. 14(3).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. (2532, เมษายน - มิถุนายน). ศักยภาพสำคัญอย่างไรต่อการท่องเที่ยว. *จุลสารการท่องเที่ยว*. 8: 42.
- ศิริรัตน์ โตสัมพันธ์มงคล. (2549). *การวางแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในจังหวัดตาก*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุภณีย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2538). *โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ: กรณีภาคใต้*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย. (2539). *โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). *รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2541). *รายงานฉบับสุดท้าย ส่วนที่ 1 รายงานหลัก การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2548). *โครงการศึกษาและกำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

- สาติยา มิ่งวงศ์. (2550). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมศักดิ์ แจ่มอุลิตร์ตัน. (2542). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนา ศึกษา เฉพาะกรณีเกาะเต่า-เกาะนางยวน อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สุรเชษฐ์ เชนฐมาส. (2538). ท่องเที่ยวแบบ “นิเวศสัญจร” ทางรอดแหล่งท่องเที่ยวไทย. มติชน. 21.
- Australian Department of Tourism. (1994). *National Ecotourism Strategy*. Canberra: Australian Government Publishing Service.
- Boo, E. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. World Wildlife Fund. 1 and 2: 72 and 165.
- Boo, E. (1991). *Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning, Development, and Management*, In *Nature Tourism; Managing for the Environment*. Washington D.C.: Island Press.
- Ceballos-Lascurain, H. (1988). The Future of Ecotourism. *Mexico Journal*. 17(1): 13 – 14.
- Cronin, L. (1990). A Strategy for Tourism and Sustainable Development. *World Leisure and Recreation*. 32(3): 12 - 18.
- de Haas, H.C. (2002, June 1). Sustainability of Small-Scale Ecotourism: The Case of Niue, South Pacific. *Current Issues in Tourism*. 5(3 – 4): 319 – 337 (19).
- Fennell, D. (1999). *Ecotourism: An Introduction*. London: Rout ledge.
- GLOBE '90. (1990). *An Action Strategy for Sustainable Tourism*. Ottawa: Tourism Canada.
- Kusler, J.A. compiler (1991). *Ecotourism and Resource Conservation*. Selected papers from the 1st (April 17 – 19, 1989, Marida, Mexico) and 2nd (November 27 – December 2, 1990, Miami Beach, Florida) International Symposia on Ecotourism and Resource Conservation: 885.
- Kutay, K. (1989). The New Ethic in Adventure Travel: Buzz worm. *The Environmental Journal*. 1(4): 31 - 34.
- Lindberg, K. (1991). *Policies for Maximizing Nature Tourism's Ecological and Economic Benefits*. Washington, DC: World Resources Institute.
- Navianto, B.W.; & Subijanto, J. (2001, April). *Balancing Conservation and Ecotourism: A Case in Komodo National Park*: 107 – 112.
- Richardson, J. (1993). *Ecotourism & Nature based Holidays*. Sydney: Australian Print Group.
- Ross, S.; & Wall, G. (2001, April). *Wallace's Line: Implications for Conservation and Ecotourism in Indonesia*. Tourism and the less developed world: issues and case studies. 43 ref.: 223 – 233.

- Southern Cross University. (1997). *Coastal Tourism – A Manual for Sustainable Development*. Canberra: Department of the Environment and Water Resources, Australia.
- The Ecotourism Society. (1991). *Ecotourism: A Guide for Planners & Managers*, edited by Lindberg, Kreg and Donald E. Hawkins. North Bennington, Vermont.
- Tourism Canada. (1990). *An Action Strategy for Sustainable Tourism Development: Globe '90*. Ottawa: Tourism Canada.
- Tourism Concern. (1992). *Beyond the Green Horizon: Principles for Sustainable Tourism*. United Kingdom: World Wildlife Fund.
- WCED. (1987). *Our Common Future*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Western, D. (1993). *Defining Ecotourism*, in K. Lindberg and D. Hawkins (eds), *Ecotourism: A Guide for Planners & Managers*. Vermont: The Ecotourism Society.
- World Tourism Organization. (1997) *Tourism 2020 Vision*. Madrid: WTO.
- Zee, D. (1992). *Recreation Studies from Above, Air photo Interpretation as Input into Land Evaluation for Recreation*. Enscheda: The Netherlands.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบตรวจสอบทรัพยากรทางการเงินที่เกี่ยวข้อง

ภาคผนวก ก
แบบตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ				
ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ที่ตั้ง	หน่วยงานรับผิดชอบ	ลักษณะเด่น

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี				
ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ที่ตั้ง	หน่วยงานรับผิดชอบ	ลักษณะเด่น

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม				
ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ที่ตั้ง	หน่วยงานรับผิดชอบ	ลักษณะเด่น

4. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประเพณีงานเทศกาล และกิจกรรม				
ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ที่ตั้ง	หน่วยงานรับผิดชอบ	ลักษณะเด่น

5. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว				
ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ที่ตั้ง	หน่วยงานรับผิดชอบ	ลักษณะเด่น
5.1 การคมนาคม - ทางบก - ทางน้ำ - ทางอากาศ				
5.2 สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ - ประปา - ไฟฟ้า - โทรศัพท์ - ไปรษณีย์และโทรเลข				
5.3 สถานที่พัก				
5.4 ภัตตาคารและร้านอาหาร				

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ที่ตั้ง	หน่วยงานรับผิดชอบ	ลักษณะเด่น
5.5 ร้านค้าที่ระลึกและร้านของฝาก				
5.6 บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์				
5.7 ศูนย์บริการข่าวสารข้อมูล				
5.8 บริการอื่น ๆ - ธนาคาร ATM และบริการอื่น - ปั๊มน้ำมัน - โรงพยาบาล คลินิก และสถานเอนามัย				

ภาคผนวก ข
แบบประเมินศักยภาพ

ภาคผนวก ข
แบบประเมินศักยภาพ

แบบประเมินคุณค่าแหล่งธรรมชาติ
ประเภท ชายหาด
จังหวัด.....

วันที่ทำการประเมิน.....เดือน.....พ.ศ.
ชื่อชายหาด
สถานที่ตั้ง
ขนาดพื้นที่ของชายหาดไร่/ตารางกิโลเมตร
ประเภทชายหาด
(หาดทราย, หาดหิน, หาดกรวด, หาดโคลน, ป่าชายเลน, หาดดอน, หาดสันดอน)
ลักษณะของชายหาด

สภาพพื้นที่ (ครอบคลุมพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล)

- ☐ จำนวน.....ตำบล
☐ จำนวนหมู่บ้านทั้ง หมด.....หมู่บ้าน
☐ จำนวนประชากรที่อยู่โดยรอบ.....คน
อยู่ในความดูแลของ อบต.

มีวัด/สำนักสงฆ์ตั้งอยู่ในพื้นที่ มี ☐ ไม่มี ☐

รายละเอียดผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ - นามสกุล
สถานที่ทำงาน/บ้านพักอาศัย
.....
โทรศัพท์
ตำแหน่ง.....

คำชี้แจง: วงกลมล้อมรอบตัวเลขระดับคะแนนหรือ (N) กรณีที่ไม่ทราบในตารางที่ท่านคิดว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันมากที่สุด

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
1. สีของเม็ดทราย ให้พิจารณาสีของเม็ดทราย บริเวณชายหาดเหนือน้ำทะเล	(1) สีไม่สวยค่อนข้างคล้ำมาก (2) สีไม่สวย สีคล้ำ (3) สีปกติทั่วไป (4) สีค่อนข้างสวย ออกไปทาง ขาว (5) สีสวยมากเป็นสีขาว	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
2. ความยาวของชายหาด ให้พิจารณาความยาวของ ชายหาดที่มีความยาว ประมาณเท่าใด	(1) ยาวไม่เกิน 500 เมตร (2) ยาวประมาณ 500 เมตร ถึง 1 กิโลเมตร (3) ยาวประมาณ 1-5 กิโลเมตร (4) ยาวประมาณ 5-10 กิโลเมตร (5) ยาวมากกว่า 10 กิโลเมตร	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
3. ลักษณะของเม็ดทราย ให้พิจารณาลักษณะของเม็ด ทรายบริเวณหาดทรายเหนื อน้ำทะเล	(1) เม็ดทรายหยาบมาก (2) เม็ดทรายหยาบ (3) เม็ดทรายหยาบปานกลาง (4) เม็ดทรายละเอียด (5) เม็ดทรายละเอียดมาก	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
4. ความนุ่มของพื้นทรายบริเวณ ชายหาด ให้พิจารณาความนุ่มพื้นของ ทรายบริเวณชายหาดเหนือน้ำ ทะเล โดยการสัมผัสหรือใช้ เท้าเหยียบ	(1) พื้นทรายกระด้างมาก (2) พื้นทรายกระด้างปานกลาง (3) พื้นทรายกระด้างน้อย (4) พื้นทรายนุ่มพอสมควร (5) พื้นทรายนุ่มมากเพราะทราย ละเอียดมาก	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ทราบ (N)

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
5. ลักษณะของพื้นทรายใต้ ทะเล ให้พิจารณาลักษณะและ ส่วนประกอบของทรายที่พื้น ทะเลโดยการสัมผัสหรือใช้เท้า เหยียบ	(1) มีก้อนหินกระจายอยู่ใน บริเวณใต้น้ำ (2) เป็นทรายหยาบมาก ๆ (3) เป็นโคลนปนทราย (4) เป็นทรายหยาบ (5) เป็นทรายที่มีความละเอียด เหยียบแล้วนุ่มเนียนหรือ เป็นริ้ว ๆ ของร่องคลื่น	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
6. มีหญ้าทะเลหรือสาหร่าย ขึ้นอยู่ในบริเวณที่เล่นน้ำ ชายฝั่ง	(1) มีมาก (2) มีค่อนข้างมาก (3) มีปานกลาง (4) มีน้อยมาก (5) ไม่มี	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
7. ความชันของชายหาดด้านบน ให้พิจารณาความชันของ ชายหาดด้านเหนือน้ำทะเล	(1) ชายหาดชันเกือบตั้งฉาก (2) ชายหาดชันมาก (3) ชายหาดชันปานกลาง (4) ชายหาดชันน้อย (5) ชายหาดแทบไม่ชันเลย	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
8. ความชันของชายหาด ด้านล่าง ให้พิจารณาความชันของ ชายหาดใต้น้ำทะเล	(1) ชายหาดชันมากทันทีเมื่ออยู่ ใต้ระดับน้ำ (2) ชายหาดชันพอควรใน ระยะใกล้ฝั่ง แต่ออกไป เล็กน้อยก็จะชันลึกลงไป ทันที (3) ชายหาดชันปานกลาง ออกไปเรื่อยๆ (4) ชายหาดชันน้อย (5) ชายหาดแทบไม่มีความชัน เลย	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดด้านคุณค่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
9. ความแคบหรือความกว้าง ของหาดขณะน้ำทะเลลง ให้พิจารณาระยะทางระหว่าง สันทรายส่วนหน้ากับจุดที่น้ำ ทะเลลงต่ำ	(1) แคบมากเป็นหาดแคบๆ นิด เดียว (2) ความกว้างของชายหาดมี เล็กน้อย (3) ความกว้างของชายหาดมี ขนาดปานกลาง (4) ความกว้างมากและมักมีแอ่ง น้ำขังอยู่บนชายหาดเป็นแนว ยาวเวลาน้ำลง (5) ความกว้างมากและค่อยๆ ลาดออกไปไกลเวลาน้ำลง	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
10. ความแรงของคลื่น ให้พิจารณาความแรงของ คลื่น ที่เข้ามากระทบบริเวณ ชายหาด	(1) เป็นบริเวณที่ชายหาดลาด ชันรวดเร็วและคลื่นแรงเป็นที่ รู้กันว่าบริเวณนี้มีอันตราย มากในการเล่นน้ำ (2) คลื่นแรงมากในฤดูมรสุม อาจมีอันตรายในการเล่นน้ำ (3) คลื่นไม่แรง น้ำค่อนข้างนิ่งทำ ให้บริเวณใต้น้ำมักมีลักษณะ เป็นโคลน ทำให้รู้สึกว้าวกปรก ได้ (4) คลื่นมีความแรงพอควร เวลาเล่นน้ำต้องระมัดระวังตัว (5) ความแรงของคลื่นกำลังดี เหมาะสำหรับการเล่นน้ำ	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดด้านศักยภาพในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
1. มีแหล่งธรรมชาติที่เป็นภูเขาหรือหน้าผาอยู่บริเวณใกล้ชายหาด ทำให้ชายหาดดูสวยงามขึ้น	(1) ไม่มี (2) มีภูเขาหรือหน้าผาแต่ไม่สวย และไม่อยู่ในตำแหน่งที่เสริมภูมิทัศน์ที่ดี (3) มีภูเขาหรือหน้าผาที่มีลักษณะปกติแต่มีส่วนช่วยทำให้ภูมิทัศน์ของชายหาดสวยงามขึ้น (4) มีภูเขาหรือหน้าผาที่สวยงาม แต่ไม่ได้อยู่ในตำแหน่งที่ทำให้ภูมิทัศน์ทั้งชายหาดสวยงาม (5) มีภูเขาหรือหน้าผาที่สวยงามและอยู่ในบริเวณที่ทำให้ชายหาดนั้นมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ทราบ (N)
2. ความงามซึ่งเป็นลักษณะของธรรมชาติของทางเข้าถึงชายหาดทั้งทางบกหรือจากทางทะเล	(1) ไม่สวย (2) ถูกตัดแปลงจนมีสภาพธรรม-ชาติน้อย (3) ยังมีลักษณะเป็นธรรมชาติเหลืออยู่ตามทางเดินลงสู่ชายหาด (4) สวยงามเป็นธรรมชาติตามทางเดินลงสู่ชายหาด (5) สวยงามมากมีเอกลักษณ์พิเศษ เมื่อมองเข้ามาจากทางทะเล	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ทราบ (N)

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดด้านศักยภาพในการอนุรักษ์ธรรมชาติ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
3. ชายหาดนั้นมีความเป็น ส่วนตัว สวย เงียบสงบ เพื่อ การพักผ่อน	(1) มีถนนเลียบหาด มี การจราจรขวักไขว่ ไม่มีความ เป็นส่วนตัว (2) มีถนนเลียบชายหาด แม้ การจราจรไม่มากแต่ก็ทำลาย ความเป็นส่วนตัว (3) หาดสงบเงียบเป็นส่วนตัว แต่มีทางลงสู่ชายหาดน้อย มาก (4) มีความเป็นส่วนตัว สงบ เงียบ แต่มีบางส่วนที่มีถนน เลียบชายหาด ทำให้บริเวณ นั้นขาดความสงบไป (5) มีความเป็นส่วนตัว สงบ เงียบ มีทางเข้าถึงชายหาด ได้เป็นระยะๆ โดยไม่ใช้ถนน เลียบชายหาด	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
4. มีบริเวณที่เหมาะสมสำหรับชม วิวทิวทัศน์ที่สวยงามของ ชายหาด	(1) ไม่มี (2) มีทางลงสู่ชายหาดน้อยและมี ภูมิทัศน์ไม่สวย (3) มีทางลงสู่ชายหาดหลายทาง แต่มีภูมิทัศน์ไม่สวย (4) มีทางลงสู่ชายหาดมาก แต่มี บางบริเวณเท่านั้นที่เห็นภูมิ ทัศน์ที่สวยงามของชายหาด (5) มีทางลงสู่ชายหาดหลายทาง แต่ละทางจะเห็นภูมิทัศน์ที่ สวยงามของชายหาดได้	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดด้านศักยภาพในการอนุรักษ์ธรรมชาติ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
5. บริเวณส่วนบนของชายหาด ซึ่งน้ำทะเลขึ้นไม่ถึงเป็นส่วนที่ จะพบสันทรายได้ และปกติมัก มี 2 สันทรายด้วยกัน สันทราย ด้านหน้าจะอยู่เหนือ ระดับน้ำทะเลขึ้นถึงเล็กน้อย มักมีหญ้าหรือผักบุ้งทะเลคลุม อยู่ ถัดเข้าไปจะมีสันทรายอีก อันหนึ่งเป็นเนินต่อไป ซึ่งบน สันทรายด้านหลังนี้มักจะมีไม้ ยืนต้นขึ้นอยู่ เช่น เตยทะเล หรือพรรณไม้ชายทะเลอื่นๆ	(1) สันทรายทั้งสองถูกบุกรุก ทำลายหมด อาจมีการ ก่อสร้างหรือถมที่ออกมาถึง ชายหาด และทรายที่ ชายหาดหายไปจนน้ำขึ้นถึง สิ่งก่อสร้างได้ (2) สันทรายทั้งสองมีสิ่งก่อสร้าง คลุม แต่ยังมีชายหาด เหลืออยู่ (3) มีสันทรายทั้งสอง แต่สัน ทรายด้านหลังมีสิ่งก่อสร้าง คลุมแล้ว ส่วนสันทรายหน้า เสื่อมโทรมไม่มีพืชคลุมหรือมี ก็น้อยมาก (4) มีสันทรายทั้งสอง แต่สัน ทรายด้านหน้ามีการ เปลี่ยนแปลงสภาพได้มากใน ฤดูมรสุม (5) มีสันทรายทั้งหน้าและหลัง ซึ่งมีพืชคลุมอย่างปกติ และมี ความสมบูรณ์ทั้งสองแห่ง	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
6. พืชที่ขึ้นอยู่บริเวณส่วนในของ ชายหาด (สันทรายส่วนหลัง) ให้พิจารณาปริมาณของพืชที่ ขึ้นอยู่บริเวณชายหาดนั้นตาม ธรรมชาติ	(1) ไม่มีพืชเพราะมีสิ่งก่อสร้าง คลุมหมด (2) ไม่มีพืชเพราะมีการตัดแปลง พื้นที่ (3) มีพืชอยู่บ้างแต่มีการตัดแปลง พื้นที่ (4) มีพืชพอสมควร (5) มีพืชขึ้นอยู่อย่างสมบูรณ์	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดด้านศักยภาพในการอนุรักษ์ธรรมชาติ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
7. พืชที่คลุมบริเวณหาดทราย ส่วนหน้า (ต่อจากส่วนที่น้ำ ทะเลขึ้นถึง)	(1) มีสิ่งก่อสร้างคลุมหมดไม่มี พืช (2) มีการตัดแปลงแต่ไม่มี สิ่งก่อสร้าง มีพืชน้อยมาก (3) มีพืชคลุมเล็กน้อยเพราะ ส่วนนี้จะเปลี่ยนแปลงมาก เมื่อมีลมมรสุม (4) มีผักบุ้งทะเล หญ้า และพืช อื่นๆ คลุมพอควร (5) มีผักบุ้งทะเล หญ้า และพืช อื่นๆ คลุมดีมาก	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
8. สัตว์บริเวณชายหาด ให้ พิจารณาจำนวนและชนิดของ สัตว์บริเวณชายหาด เช่น ปู หอย นก โดยอาจสังเกตจากรู หรือลักษณะอื่นๆ ที่บ่งว่ามี สัตว์อยู่	(1) ไม่มีสัตว์เลย (2) มีสัตว์น้อยมาก (3) มีสัตว์ปานกลาง (4) มีสัตว์พอสมควรและหลาย ชนิด (5) มีสัตว์มากและหลายชนิด	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
9. ความถี่ของการที่สาหร่าย ขนาดเล็กเจริญอย่างรวดเร็ว เช่น ปรากฏการณ์น้ำทะเล เปลี่ยนสี หรือขึ้นปลาวาฬ ซึ่ง อาจมี	(1) มีเกิดทุกปี ปีละหลายๆ ครั้ง และมีขอบเขตกว้างขวาง (2) มีเกิดทุกปี ปีละ 2-3 ครั้ง (3) มีเกิดทุกปี ปีละประมาณ 1 ครั้ง (4) อาจมีเกิดบ้างแต่ไม่ใช่ทุกๆ ปี (5) ไม่เคยมีปรากฏเลย	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดด้านศักยภาพในการอนุรักษ์ธรรมชาติ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
10. ความสวยของชายหาด ให้พิจารณาชายหาด โดยรวมว่ามีสภาพที่เห็น ทั่วๆ ไป (ภูมิทัศน์) สวยอยู่ ในระดับใด	(1) ไม่มีความสวยเพราะมี สิ่งก่อสร้างรกรุงรัง (2) มีความสวยน้อยเพราะมี สิ่งก่อสร้างที่ไม่เข้ากับสภาพ ธรรมชาติ (3) มีความสวยปานกลางและมี สิ่งก่อสร้างมากไปหน่อย โดยทั่วๆ ไปทิวทัศน์สวย พอประมาณ (4) มีความสวย มีทิวทัศน์สวย (5) มีความสวยมากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะมีภูมิทัศน์ที่ งดงามมาก	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
11. ขนาดของคลื่นและความ รุนแรงของกระแสน้ำที่ไหล ออกจากฝั่งหรือม้วนตัวลง ทางลึก ซึ่งทำให้ผู้ไม่รู้ไม่ ชำนาญเสียชีวิตได้เพราะถูก พาออกที่ลึก ซึ่งจะเป็น อันตรายต่อการเล่นน้ำ และ กีฬาทางน้ำ	(1) มีคลื่นแรงจัดตลอดปี และมี กระแสน้ำที่ก่อให้เกิด อันตรายได้บริเวณนี้หลาย จุด (2) มีคลื่นพอประมาณตลอดปี และไม่มีกระแสน้ำเป็น อันตราย (3) มีคลื่นแรงมากในฤดูมรสุม แต่ไม่มีกระแสน้ำที่เป็น อันตราย (4) มีคลื่นพอประมาณแต่มี กระแสน้ำที่เป็นอันตรายได้ อยู่ในบางจุด (5) มีคลื่นเล็กน้อยตลอดปีและ ไม่มีกระแสน้ำที่เป็นอันตราย จุด	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)

ข้อมูลหรือคำแนะนำเพิ่มเติม

[illegible]

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดด้านความเสี่ยงในการถูกทำลายธรรมชาติ

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
1. มีการสร้างคันทึบหรือเขื่อน ยื่นลงไปในทะเล ตั้งฉากกับ ชายฝั่ง ซึ่งทำให้เกิดการพัง ของชายฝั่งได้เพราะสร้างโดย ไม่ถูกหลัก	(1) ไม่มีสิ่งก่อสร้างยื่นออกไป เลย (2) มีการสร้างคันทึบยื่นออกไป เป็นระยะๆ ก่อนที่ชายหาด จะพังมาก (3) มีการสร้างคันยื่นออกไป อาจจะเพื่อแก้ปัญหาการ พังทลายของชายฝั่ง มีหลาย แห่ง แต่ลักษณะของคันและ กระแสน้ำชายฝั่งทำให้ ชายฝั่งไม่พังทลายต่อไปอีก (4) มีคันทึบหรือเขื่อนหรือถม ทะเลออกไป อาจมีได้ มากกว่า 1 คัน และทำให้ เกิดปัญหาการพังทลายของ ชายฝั่งบ้าง (5) มีคันทึบหรือเขื่อนหรือถม ทะเลออกไป อาจมีเพียงที่ เดียวหรือ 2 ถึง 3 ที่ แต่ ไม่ได้ทำให้ถูกหลัก จึงเกิด ปัญหาการพังของชายหาด อย่างมาก	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
2. ความสะอาดของชายหาด	(1) ชายหาดมีความสกปรกมาก ตลอดเวลา (2) ชายหาดมีความสกปรกใน ฤดูมรสุม เพราะมีขยะถูก คลื่นพาเข้าฝั่ง (3) ชายหาดมีความสกปรกบ้าง ในระยะเวลาสั้น (4) ชายหาดมีความสะอาด (5) ชายหาดมีความสะอาดมาก มีระบบคอยทำความสะอาด ทุกวัน	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดด้านความเสี่ยงในการถูกทำลายธรรมชาติ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
3. ในน้ำทะเลมีขยะหรือวัสดุ แขวนลอยอยู่ อาจจะเป็นขยะ จากกิจกรรมมนุษย์บริเวณ ชายฝั่ง	(1) ไม่มี (2) มีน้อยมาก (3) มีปานกลางตลอดเวลา (4) มีค่อนข้างมากในบางฤดูแต่ บางฤดูไม่มี (5) มีมากตลอดเวลา	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
4. มีเศษขยะอยู่บนชายหาด	(1) ไม่มีขยะให้เห็นเลยและมี การทำความสะอาดเป็นประจำ (2) มีขยะอยู่บนหาดน้อยและมี การทำความสะอาดบ้าง (3) มีขยะติดบนชายหาด พอประมาณโดยเฉพาะใน ฤดูมรสุม แต่มีการทำความสะอาด บ้าง (4) มีขยะอยู่บนชายหาดเฉพาะ ในหน้ามรสุม และไม่มีการ ดูแลมากนัก (5) มีขยะอยู่บนชายหาดมาก มาตลอดเวลาทั้งที่มาจาก ทางน้ำและที่ถูกทิ้งบนหาด โดยตรง	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
5. กลิ่นเหม็น ให้พิจารณากลิ่นที่ อยู่บริเวณชายหาด เช่น กลิ่น ที่เกิดจากกิจกรรมประจำ ใน บริเวณใกล้เคียง หรือกลิ่นที่ ไม่พึงประสงค์	(1) ไม่มีกลิ่นไม่พึงประสงค์ (2) มีกลิ่นเล็กน้อยบางเวลา (3) มีกลิ่นบางเวลา (4) มีกลิ่นมากบางฤดู (5) มีกลิ่นมากตลอดวัน	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดด้านความเสี่ยงในการถูกทำลายธรรมชาติ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
6. มีสัตว์น้ำที่เป็นอันตรายได้ เช่น แมงกะพรุน หอยเม่น	(1) ไม่มีหอยเม่นหรือ แมงกะพรุน (2) มีแมงกะพรุนในบางฤดูแต่ ไม่มีหอยเม่น (3) มีแมงกะพรุนในบางฤดูและ มีหอยเม่นไม่มากนัก (4) มีแมงกะพรุนมากในบางฤดู และมีหอยเม่นเล็กน้อย (5) มีหอยเม่นมากและบางฤดูมี แมงกะพรุนมากด้วย	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
7. มีสัตว์เล็กที่สร้างความรำคาญ บริเวณชายหาด เช่น ปิ้ง ยุง ริ้น ฯลฯ	(1) ไม่มีสัตว์เหล่านี้ (2) มีสัตว์เหล่านี้บ้าง และมี เพียงในบางฤดู (3) มีสัตว์เหล่านี้บ้างในบางฤดู (4) มีสัตว์เหล่านี้มากในบางฤดู (5) มีสัตว์เหล่านี้มากในบริเวณ ชายหาดนี้ และเป็นการ สร้างความเดือดร้อนรำคาญ มาก	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดด้านความเสี่ยงในการถูกทำลายธรรมชาติ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
8. มีทางน้ำจากบนฝั่งไหล ออกมาในบริเวณส่วนกลาง ของชายหาด	(1) ไม่มีทางน้ำไหลลงทะเล (2) มีทางน้ำเล็กๆ ไหลลงทะเล แต่อยู่เพียงบางส่วนของ ชายหาด (3) มีทางน้ำไหลลงทะเลเพียง แนวเดียว และอยู่ไป ทางด้านใดด้านหนึ่งของ ชายหาด (4) มีทางน้ำไหลลงทะเลหลาย ทาง ทำให้ชายหาดถูก แบ่งเป็นตอนๆ (5) มีทางน้ำใหญ่พอควรออก บริเวณกลางชายหาด ทำให้ ชายหาดไม่สวยงามและอาจ ทำให้สกปรกได้ด้วย	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
9. มีน้ำทิ้งจากแหล่ง อุตสาหกรรม ชุมชน หรือ บริเวณใกล้เคียง เช่น ท่อ ระบายน้ำเสียน้ำที่ไหลล้นผิว ดินของโรงงาน หรือการทิ้งน้ำ เสียจากบ้านเรือนโดยตรง	(1) ไม่มีการระบายน้ำเสียลงสู่ บริเวณชายหาดนี้เลย (2) มีการระบายน้ำซึ่งไม่ เกี่ยวกับน้ำเสียชุมชนลงสู่ ชายหาด (3) มีท่อระบายน้ำเสียจาก ชุมชนและน้ำเสียลงสู่ ชายหาดทางด้านใดด้าน หนึ่งบ้างแต่ไม่มากนัก (4) มีท่อระบายน้ำเสียจาก บ้านเรือนที่ไม่มีการบำบัดลง สู่ชายหาดแต่ไม่มีจากอุตสาหกรรม (5) มีท่อระบายน้ำเสียที่ไม่มีการ บำบัดลงสู่ชายหาดเป็น ระยะๆ และมีท่อระบายน้ำ เสียจากอุตสาหกรรมด้วย	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดด้านความเสี่ยงในการถูกทำลายธรรมชาติ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
10. มีคราบน้ำมันหรือก้อน น้ำมันซึ่งอาจเกิดจาก กิจกรรมของเรือประมง เรือ ท่องเที่ยว หรือเรือใหญ่ๆ ที่ ผ่าน	(1) ไม่มี (2) มีคราบน้ำมันน้อย (3) มีคราบน้ำมันจากเรือใน บริเวณนั้นอยู่บ้างเป็นครั้ง คราว (4) มีคราบน้ำมันหรือก้อน น้ำมันเป็นครั้งคราวแต่มี จำนวนมากพอควร (5) มีมากพบเป็นประจำ โดยเฉพาะก้นน้ำมัน	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
11. มีเศษแก้วแตก อาจจะมีอยู่ ทั้งบนชายหาดและที่พื้น ทรายในทะเล	(1) ไม่มีเศษแก้วแตกบน ชายหาด (2) มีเศษแก้วแตกบน ชายหาดในบางบริเวณบ้าง เล็กน้อย (3) มีเศษแก้วแตกในบางพื้นที่ บนหาดมากพอควร (4) มีเศษแก้วแตกทั้งบน ชายหาดและพื้นทรายใน ทะเล (5) มีเศษแก้วแตกมากพบ ทั่วๆ ไปทั้งบนฝั่งและในน้ำ ทะเล	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดด้านความเสี่ยงในการถูกทนายธรรมชาติ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
12. การขุดหรือถมชายหาด	(1) ไม่มี (2) มีโครงการที่คิดไว้แต่ยังไม่มี การดำเนินการใดๆ ทั้งสิ้น (3) มีการปรับปรุงชายหาดบาง แห่งโดยเน้นการถมหรือขุด บ้างเล็กน้อย (4) มีการถมหรือขุดบริเวณ ชายหาดบางส่วนเพื่อ วัตถุประสงค์บางอย่างแล้ว (5) มีการถมหรือขุดชายหาดไป แล้วเป็นโครงการใหญ่คลุม พื้นที่มากและยังอาจมีการ ขยายโครงการต่อไปอีก	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)
13. บริเวณชายหาดนั้นมีแอ่งน้ำ ซึ่งเกิดเองตามธรรมชาติ และเวลาน้ำลงมากๆ จะมีน้ำ ขัง	(1) เป็นแอ่งน้ำเล็กๆ สะอาด เป็นธรรมชาติดี (2) เป็นแอ่งน้ำขัง แต่ไม่สกปรก (3) มีแอ่งน้ำขัง แต่มีขยะอยู่ ด้วยเพราะชายหาดนั้นมี ขยะอยู่บ้าง (4) มีแอ่งน้ำขัง แต่มีน้ำเสียจาก บริเวณนั้นลงแอ่งน้ำได้ ทำ ให้มีสภาพสกปรกใน บางครั้ง (5) มีแอ่งน้ำแต่มีน้ำเสียจาก ชุมชนลงสู่อ่างน้ำนั้น ทำให้ น้ำที่ขังสกปรกมาก	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดด้านความเสี่ยงในการถูกทำลายธรรมชาติ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ความหมายของคะแนน (A)	ความสำคัญ ของตัวชี้วัด (B)	คะแนน (A) x (B)	
14. ความสับสนในการใช้พื้นที่ เป็นการที่มีกิจกรรมหลาย กิจกรรมในน้ำทะเลบริเวณ ชายหาด เช่น มีเรือประมง เรื่อนำเที่ยว วินเซิร์ฟ เข้า มาใกล้ชายฝั่ง	(1) ไม่มีความสับสน (2) มีแต่เพียงเรือประมง เล็กน้อย (3) มีความสับสนปานกลาง มี เรือต่างๆ หลายกิจกรรมแต่ ไม่มากนัก (4) มีความสับสนค่อนข้างมาก (5) มีความสับสนมาก เพราะมี กิจกรรมที่คึกคักทุกรูปแบบ	(1) สำคัญน้อย (2) สำคัญปานกลาง (3) สำคัญมาก		ไม่ ทราบ (N)

ข้อมูลหรือคำแนะนำเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน บนเกาะหมาก จังหวัดตราด

แบบสัมภาษณ์นี้ใช้เพื่อสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
บริเวณเกาะหมาก จังหวัดตราด โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามไว้ ดังนี้

1. สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัด -SWOT-
2. ทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด
3. ความสอดคล้องของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวกับแผนนโยบายด้านอื่นๆ
4. ความสอดคล้องของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวกับสภาพชุมชน ตลอดจนการพัฒนาด้านอื่นๆในชุมชน
5. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว
6. ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บนเกาะหมาก
7. บทบาทภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว
ที่มีต่อเกาะหมาก จังหวัดตราด

ภาคผนวก
แบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว
ที่มีต่อเกาะหมาก จังหวัดตราด

คำชี้แจง แบบสอบถามทั้งหมดมี 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ท่านเลือกหรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ () ชาย () หญิง

2. อายุ

() ต่ำกว่า 20 ปี () 21-40 ปี () 41-60 ปี

() มากกว่า 60 ปี

3. อาชีพ

() นักเรียน/นักศึกษา () รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ () ข้าราชการบำนาญ/เกษียณ

() ประกอบกิจการส่วนตัว () พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท

() อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. รายได้

() ต่ำกว่า 5,000 () 5,001-10,000 () 10,001-15,000

() 15,001-20,000 () 20,001-25,000 () มากกว่า 25,000 ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง

5. เพราะเหตุใดท่านจึงเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะหมาก

- () พักผ่อน () ธุรกิจ () ราชการ
 () ทศนศึกษา () เยี่ยมญาติ/เพื่อน () ประชุม/สัมมนา
 () อื่นๆ โปรดระบุ.....

6. ระยะเวลาที่ท่านอยู่บนเกาะหมาก

- () 1 วัน () 2-3 วัน () 3-4 วัน
 () 4-5 วัน () มากกว่า 5 วัน

7. ลักษณะการเดินทางมายังเกาะหมาก

- () เดินทางมาด้วยรถโดยสารประจำทาง และ เรือโดยสารประจำทาง
 () เดินทางมาด้วยรถโดยสาร และ มาซื้อบริการบริษัทนำเที่ยวบนเกาะหมาก
 () เดินทางมากับบริษัทนำเที่ยวต่างถิ่นที่มีใช้บริษัทนำเที่ยวบนเกาะหมาก
 () เดินทางมากับบริษัทนำเที่ยวบนเกาะหมาก
 () อื่นๆ โปรดระบุ.....

8. ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทใดที่ทำให้ท่านตัดสินใจมาเที่ยวเกาะหมาก จังหวัดตราด

- () มีหาดทรายที่งดงาม () มีสภาพเชิงนิเวศที่สวยงาม
 () มีความเป็นส่วนตัว () วิถีชีวิตชาวบ้านบนเกาะ
 () มีกิจกรรมหลากหลาย () อื่นๆ โปรดระบุ.....

9. กิจกรรมที่ท่านให้ความสนใจในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวบนเกาะหมาก

- () เดินชายหาดรอบเกาะ () ล่องเรือ ดำน้ำชมธรรมชาติ
 () ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่/ประเพณี/วัฒนธรรม () พายเรือคายัก
 () ขี่จักรยานรอบเกาะ () อื่นๆ โปรดระบุ.....

10. ประเภทของสถานที่พักแรมบนเกาะหมากที่ท่านเลือก

- () บ้านพักส่วนตัว/ของญาติ/ของเพื่อน () โรงแรม/รีสอร์ท
 () เกสต์เฮ้าส์ () อื่นๆ โปรดระบุ.....

11. งบประมาณที่ท่านคาดว่าจะใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ (ตลอดการเดินทาง)

() 2,000–4,000 บาท

() 4,001–6,000 บาท

() 6,001–8,000 บาท

() 10,000 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านตามหัวข้อต่อไปนี้

12. ท่านคิดว่าแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติบนเกาะหมากยังมีความสวยงามหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

13. ท่านคิดว่า ทัศนธรรมชาติบ้าน สิ้นค้าพื้นเมือง และของที่ระลึก ของเกาะหมากมีศักยภาพหรือไม่

.....

.....

.....

14. ท่านคิดว่าท่านพอใจกับวิถีชีวิตของชุมชนบนเกาะหมาก จะส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

.....

.....

.....

15. ท่านคิดว่าบนเกาะหมากมีโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ป้ายบอกทาง ท่าเรือ การติดต่อสื่อสาร (ที่ทำการไปรษณีย์ โทรศัพท์) เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

16. ท่านคิดว่าการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวบนเกาะหมากเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

17. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวบนเกาะหมากมีกิจกรรมหลากหลายให้ท่านเลือกได้หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

18. ท่านคิดว่าผู้ประกอบการบนเกาะหมากให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของท่านมากน้อยเพียงใด

.....

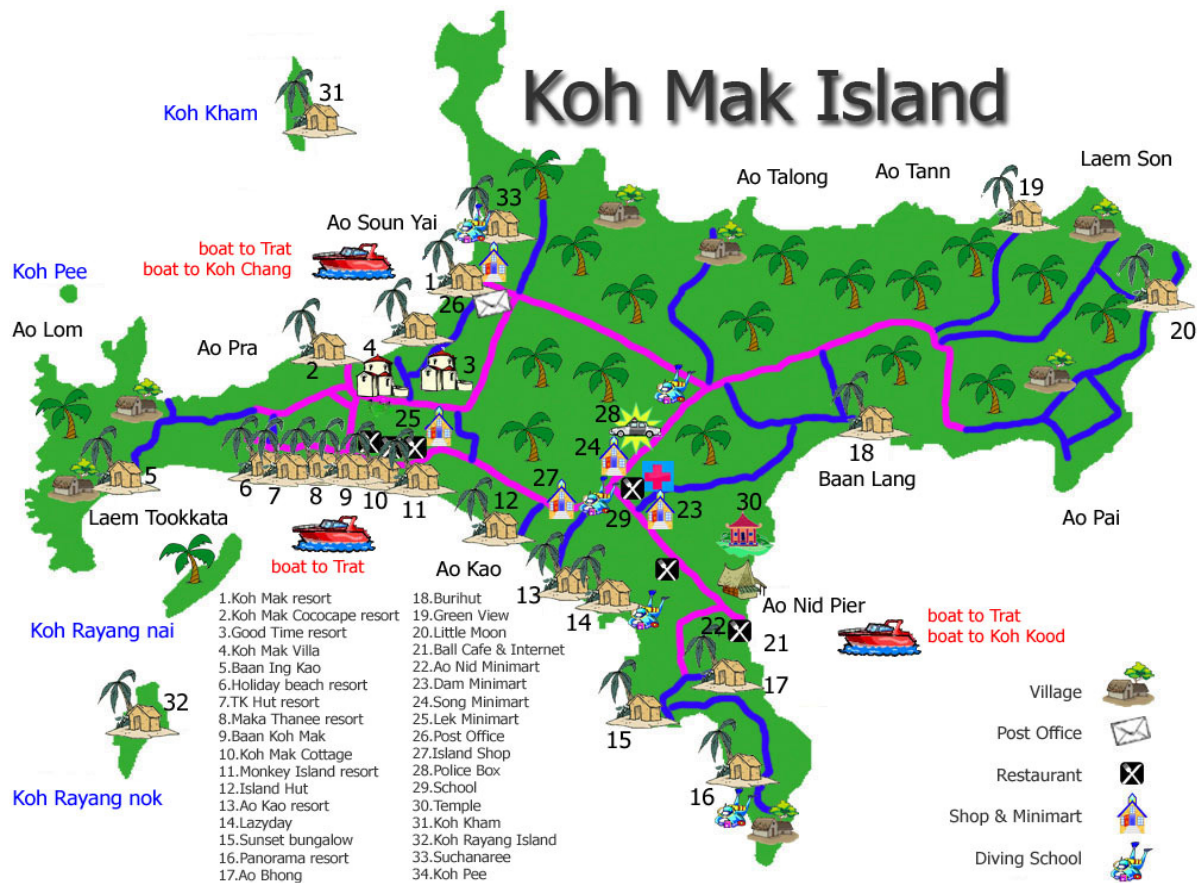
.....

.....

.....

ภาคผนวก จ
ภาพสถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก

เกาะหมาก

แผนที่เกาะหมาก

อ่าวนิต

ท่าเรืออ่าวนิต

อ่าวขาว

อ่าวขาว

อ่าวสวนใหญ่

ฮอติเดย์บีช

เกาะขาม

ป้ายบอกเวลาเดินเรือ

เรือเข้าไป-กลับเกาะขาม

เรือเร็วไป-กลับเกาะขาม

ท่าเรือมกธานี

ท่าเรือเกาะขามรีสอร์ท

วัดเกาะหมาก

วัดเกาะหมาก

ถนนลูกรัง

ถนนคอนกรีต

เรือประมง

ร้านเช่าจักรยาน

สำนักงาน อบต.

ร้านอาหารในรีสอร์ท

ร้านอาหารชุมชน

ร้านอาหารชุมชน

ป้ายบอกทาง

ป้ายบอกทางและถนน

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ฮอลิเดย์ บีช รีสอร์ท

มกธานี รีสอร์ท

บ้านชายเล

บ้านชายเล

ที.เค.ฮัท

เกาะหมากวิลล่า

บ้านเกาะหมาก

อ่าวขาวรีสอร์ท

เกาะหมากรีสอร์ท

เกาะหมากโคโคเคป รีสอร์ท

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวนพภัสสร ตันนัทย์ทรวงศ์
วันเดือนปีเกิด	7 กันยายน 2513
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	52/147 ถนนพระราม 2 แขวง/เขต บางขุนเทียน กรุงเทพฯ ฯ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2533	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ จากโรงเรียนพณิชยการสีลม
พ.ศ. 2536	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จากวิทยาเขตบพิตรพิมุข (จักรวรรดิ)
พ.ศ. 2541	ศิลปศาสตรบัณฑิต (วิชาเอกการบริหารทรัพยากรมนุษย์) จากสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2546	ประกาศนียบัตรบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2551	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการ การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ